

Naam student:
Joeri van de Weijer

Opleiding:
Groene stedelijke ontwikkeling

Major:
Plattelandsvernieuwing

Datum:
16-8-2015

Afstudeerdocent:
Frank Braakhuis (CAH Vilentum Almere)

Opdrachtgever
Mark van den Hoven (BSB-advies)

VERDIENMODELLEN VOOR NATUUR- EN LANDSCHAPSONTWIKKELING
'DE VERBORGEN RAAMVALLEI'

AFSTUDEERWERKSTUK

VERDIENMODELLEN VOOR NATUUR- EN LANDSCHAPSONTWIKKELING 'DE VERBORGEN RAAMVALLEI'

Student:

Joeri van de Weijer

Opleiding:

Groene stedelijke ontwikkeling

Major:

Plattelandsvernieuwing

Datum: 16-8-2015

Afstudeerdocent:

Frank Braakhuis

VOORWOORD

Voor u ligt de scriptie ‘groene verdienmodellen’ voor ‘De Raamvallei’. Een onderzoek gehouden onder verschillende partijen die ervaring hebben met groene verdienmodellen of veel raakvlakken met het gebied ‘De Raamvallei’. Hierbij is onderzoek verricht naar welke verdienmodellen een meerwaarde hebben voor ‘De Raamvallei’.

Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding ‘Groene stedelijke ontwikkeling’ aan de CAH hogeschool te Almere. Van maart 2015 tot en met juli 2015 ben ik bezig geweest met het onderzoek en het schrijven van deze scriptie.

Deze scriptie is geschreven in opdracht van mijn stage bedrijf, BSB-advies. Samen met het stage bedrijf, zijn we tot een onderzoekvraag gekomen en aan de hand daarvan is een plan van aanpak geschreven. Het uiteindelijke onderzoek is qua indeling en onderzoek van het beschreven traject in het plan van aanpak afgeweken. Dit had als rede dat het onderzoek via het huidige gevolgde traject vollediger zou zijn.

Graag wil ik de medewerkers van BSB-advies bedanken voor de zeer prettige samenwerking tijdens het traject en ik wil in het bijzonder mijn stagebegeleider Mark van den Hoven bedanken voor de zeer behulpzame ondersteuning en begeleiding die ik van hem heb gekregen. Hij was altijd bereid om mij verder te helpen.

Ook wil ik de partijen uit het werkkloket van gebiedsontwikkeling ‘De Verborgene Raamvallei’ bedanken voor hun medewerking aan de beoordelingsformulieren. Zonder hun medewerking had ik dit onderzoek nooit op deze manier uit kunnen voeren.

Als laatste wil ik mijn begeleider vanuit CAH Vilentum Hogeschool, Frank Braakhuis bedanken. Hij stond altijd klaar voor mij.

Buiten het feit dat ik door het onderzoek meer affiniteit heb gekregen met ‘Groene Verdienmodellen’ en het gebied ‘De Raamvallei’, ben ik mij bewuster geworden dat samenwerking erg belangrijk is, zowel met betrekking tot de toepassing van verdienmodellen, als voor het schrijven van een onderzoek. Samen bereik je namelijk meer.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Joeri van de Weijer

Inhoud

VOORWOORD.....	2
SAMENVATTING	5
SUMMARY	7
HOOFDSTUK 1 INLEIDING	9
HOOFDSTUK 2 GEBIED ‘DE RAAMVALLEI’	11
2.1 GEBIEDSOPGAVEN.....	11
Ambities 2.1.1.....	11
Doelen en inspanningen 2.1.2	12
Uitvoeringsprogramma 2.1.3	12
2.2 OMGEVING EN LIGGING	13
2.2.1 LIGGING	13
2.2.2 GEMEENTEN	13
2.3 KARAKTER.....	14
2.4 GEBIEDSKENMERKEN	16
2.4.1 Land schappelijke en cultuurhistorische Kenmerken.....	16
2.4.2 Sociale Kenmerken	17
3.1 Omschrijving van het gebied	20
3.2 Literatuuronderzoek.....	20
3.3 ONDERZOEK.....	21
3.3.1 ANALYSE	21
3.3.2 LITERATUURONDERZOEK	21
3.4 CONCLUSIES.....	21
HOOFDSTUK 4 LITERATUURONDERZOEK	22
4.1 ECOSYSTEEMDIENSTEN	23
4.1.1 PRODUCTIEDIENSTEN:.....	23
4.1.2 REGULERENDE DIENSTEN:.....	23
4.1.3 CULTURELE DIENSTEN:	23
4.1.4 ONDERSTEUNENDE DIENSTEN:	23
4.2 BRAINSTORM.....	25
4.3 OVERZICHT VERDIENMODELLEN	26
4.3.1 BENUTTEN VAN GEBIEDSWAARDEN:	26
4.3.2 BENUTTEN VAN FYSIEKE GEBIEDSWAARDEN:.....	26
4.3.3 FINANCIERINGSVORMEN:	26

4.3.4 SLIM SAMENWERKEN:.....	27
HOOFDSTUK 5 ANALYSE	28
5.1 VASTSTELLEN BEOORDELINGSCRITERIA	28
5.2 VASTSTELLEN SUB-BEOORDELINGSCRITERIA	28
5.3 OPSTELLENBEOORDELINGSFORMULIEREN	29
5.4 EXPERT JUDGEMENT	29
5.5 BEOORDELINGSFORMULIEREN	29
5.6 CONCLUSIE	30
HOOFDSTUK 6 BESCHRIJVING VERDIENMODELLEN.....	32
6.1 BENUTTEN VAN GEBIEDSWAARDEN	33
6.2 BENUTTEN VAN DE FYSIEKE GEBIEDSWAARDEN	54
6.3 FINANCIERINGSVORMEN	64
6.4 SLIM SAMENWERKEN:.....	79
7.5 CONCLUSIE	93
HOOFDSTUK 8 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	94
Bronnenlijst	96
Bijlagen 1 AMBITIEKAART.....	98
BIJLAGE 2 AMBITIEKAART.....	99
BIJLAGE 3 OVERZICHTSKAART AMBITIES + INITIATIEVEN	100
BIJLAGE 4 BREUK LIJNEN	102
BIJLAGE 5 BREUK DWARSDOORSNEDE	103
BIJLAGE 6 KAART WATERLOOP DE RAAM	104
BIJLAGE 7 LANDGEBRUIKKAART DE RAAMVALLEI.....	105
BIJLAGE 8 HOOGTEKAART DE RAAMVALLEI.....	106
BIJLAGE 9 OVERZICHTSKAART DE RAAMVALLEI.....	107
Bijlage 10 werkmethode	108
BIJLAGE 11 OVERZICHT BEOORDELINGSCRITERIA.....	109
BIJLAGE 12 OVERZICHT BEOORDELINGSCRITERIA VRAGEN	112
BIJLAGE 13 BEOORDELINGSFORMULIER	114
BIJLAGE 14 OVERZICHT GEMIDDELDE SCORES INGEVULDE BEOORDELINGSFORMULIEREN	120
BIJLAGE 15 TOTAAL OVERZICHT BEOORDELINGSFORMULIEREN.....	122
BIJLAGE 16 OVERZICHTSKAART AMBITIES + INITIATIEVEN + CONCLUSIE	124

SAMENVATTING

Aanleiding van dit onderzoek is een Decentralisatieakkoord Natuur gesloten in 2011 waarbij de provincie in plaats van het rijk verantwoordelijk voor de realisering van EHS werd. Hiernaast is in De Raamvallei, gebiedsontwikkeling: 'De Verborgene Raamvallei' gestart. In deze gebiedsontwikkeling zijn 22 partijen tot elkaar gekomen om het gebied te herontdekken waarna een intentieverklaring getekend is.

In de gebiedsontwikkeling is een realisatieopgave van de ecologische hoofdstructuur gelegen. Door bezuinigingen in 2012 moeten er creatieve alternatieven bedacht moet worden voor het financieren van de EHS realisatie. Hiervoor is in 2014 het 'groen ontwikkelfonds Brabant BV' opgericht. Die onder bepaalde voorwaarden, mogelijkheden biedt voor financiering van de EHS realisatie. Het fonds voorziet niet in financiële middelen voor het beheer en onderhoud van de EHS. Hierbij komt dat EHS vaak meer lasten dan baten heeft waardoor natuur geen financiële middelen oplevert. Hierdoor zullen er op een moment financiële middelen te kort komen om EHS te realiseren, te beheren en onderhouden. Om de financiering toch mogelijk te maken zullen er innovatieve financieringsmethoden gebruikt moeten worden waarbij verschillende partijen in participeren zodat andere dan de overheid financiering leveren voor natuur-realisatie, beheer en onderhoud. Deze innovatieve verdienmogelijkheden worden 'groene verdienmodellen' genoemd.

Binnen de gebiedsontwikkeling 'De Verborgene Raamvallei' is men op zoek naar 'groene verdienmodellen' die een meerwaarde leveren voor gebied De Raamvallei. Dit is vertaald in de hoofdvraag: 'Welke verdienmodellen voor natuur- en landschapsontwikkeling zijn wel en niet toepasbaar binnen gebiedsontwikkeling De Verborgene Raamvallei?'

Om erachter te komen wat het gebied De Raamvallei inhoudt is er een korte gebiedsomschrijving gemaakt. Hierin komt naar voren dat het gebied De Raamvallei unieke waarden bezit. Deze waarden bestaan uit specifieke kenmerken maar ook uit een grote diversiteit aan landschappen.

Om erachter te komen wat voor verdienmogelijkheden er allemaal zijn is er een literatuuronderzoek uitgevoerd. Uit dit literatuuronderzoek is een brainstorm opgesteld wat heeft geleid tot een overzicht met mogelijke verdienmodellen verdeeld over vier verschillende domeinen: benutten gebiedswaarden, benutten fysiek gebied, financieringsvormen, slim samenwerken.

Om de mogelijke verdienmodellen te toetsen aan het gebied De Raamvallei, zijn deze getoetst aan de actualiteit en door expert judgement. De actualiteit met betrekking tot de verdienmodellen is verwerkt in een schema waarin het principe, actualiteit en de meerwaarde ervan is toegelicht. De expert judgement is uitgevoerd door een Multi criteria-analyse in te laten vullen door 4 professionals. Voor deze Multi criteria-analyse zijn er 5 beoordelingscriteria opgesteld: behouden gebiedsidentiteit, tijdspanne, draagvlak, financieringsvormen, beheer en onderhoud.

Uiteindelijk zijn de actualiteit en de expert judgement naast elkaar gelegd. De conclusie is: Op basis van de expert judgement is vast te stellen dat de meest kansrijke verdienmodellen voor de Raamvallei: Giften/donaties, subsidies, malegenootschappen, visitors pay back/toeristenbelasting, vrijwilligerswerk, pacht/erfpacht, landschapsveiling/adoptie, agrarisch natuurbeheer, privaat beheer en s(up)port for nature zijn.

Wanneer gekeken wordt naar de belangrijkste toetsingscriteria blijkt dat ook Co2-compensatie, crowdfunding, agrarisch natuurbeheer, streekproducten, wonen in natuur, natuurcompensatie en horecaondernemers succesvol zijn.

In bijlage 16 is een kaart opgenomen waarin vijf kansrijke verdienmodellen zijn weergegeven met verwijzing naar de meest kansrijke plek. Deze vijf verdienmodellen zijn: Landschapsveiling/adoptie, Streekproducten, 'financieringsvormen', 'malegenootschappen', 'agrarische natuurbeheer, privaat beheer, erfpacht'.

De uitdaging voor De Raamvallei is om draagvlak bij bewoners te creëren in het proces. Hoe wordt er gezorgd dat burgers meer willen investeren in de groene verdienmodellen en initiatieven in het gebied De Raamvallei.

Voor de Raamvallei ligt de uitdaging bij het toepassen van groene verdienmodellen uit het domein: slim samenwerken. Nu kiest men veelal voor zekerheid door bestaande, veilige structuren toe te passen. Om een stap voorwaarts hierin te maken zullen nieuwe en innovatieve initiatieven toegepast moeten worden.

SUMMARY

Following this report is, a Decentralization Agreement Nature closed in 2011 with the province rather than the state responsible for the implementation of the EHS was. Besides this is in 'De Raamvallei', gebiedsontwikkeling: 'De Verborgten Raamvallei' started. In this area development are 22 parties came together tot rediscover the area after which a letter of intent has been signed.

In the area development is a realization statement of the EHS. By cuts in 2012 should be devised creative alternatives for financing the EHS implementation. This is founded in 2014 the "groen ontwikkelfonds Brabant BV". Under certain conditions, potential for financing the EHS implementation. The Fund does not provide funding for the management and maintenance of the EHS. Factor is that EHS often has more expenses than income which nature produces no financial resources. This will, at a time when financial resources are insufficient to achieve EHS, manage and maintain. To make the funding still possible there will be innovative financing methods should be used which participate in various parties so that other than the government provide funding for nature-realization, management and maintenance. This innovative earning potential are called: 'groene verdienmodellen'

Within the area 'De Verborgten Raamvallei' parties are looking for 'groene verdienmodellen' that bring added value to the area De Raamvallei. This is translated into the main question: "Which business models for nature and landscape are and are not applicable in gebiedsontwikkeling De Verborgten Raamvallei?"

To find out what the area: De Raamvallei means there is created a short region description. This shows that the region De Raamvallei has unique values. These values consist of specific characteristics but also from a great diversity of landscapes.

To find out what verdienmodellen are all there, was carried out a literature review. From this literature is a brainstorming prepared resulting in a list of possible verdienmodellen divided into four different areas: use of field values, use physical area, funding, collaboration smart.

To assess the possible verdienmodellen to assess De Verborgten Raamvallei, these are tested against current events and expert judgment. The actuality is processed with respect to the revenue models in a scheme in which the principle, timeliness and its added value is explained. The expert judgment is performed by letting filling out a multi-criteria analysis by four professionals. Prepared for this multi-criteria analysis, there are five assessment criteria: maintaining local identity, time period, public support, funding, management and maintenance.

Ultimately, the topicality and the expert judgment compared. The conclusion is based on the expert judgment is to identify the most promising verdienmodellen for De Raamvallei: Gifts / donations, grants, male societies, visitors pay back / tourist, volunteering, rent / lease, landscape auction / adoption, agricultural nature, The privately run sport for its nature.

When we look at the most important assessment criteria shows that Co2 compensation, crowdfunding, agricultural nature, local, live in nature, environmental compensation and hospitality businesses be successful.

Annex 16 is a card which included five promising verdienmodellen are shown with reference to the most promising place. These five are earning: Landscape Auction / adoption, Regional, "forms of financing", male societies, agrarian nature management, private management, leasehold.

The challenge for De Raamvallei is to create support among residents in the process. How is ensured that citizens want to invest more in green business models and initiatives in the area De Raamvallei.

For De Raamvallei, the challenge lies in applying green earning from the domain: cooperation smart. Now one often chooses security by applying existing, safe structures. To make a step forward to introducing new and innovative initiatives will be applied.

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

In 1990 werd met het Natuurbeleidsplan een nieuwe koers ingezet op het gebied van natuurbeleid in Nederland. Hierin kwam centraal te staan: 'Het herstellen van reeds verloren natuurwaarden' oftewel 'natuurontwikkeling'. Om dit te bereiken werd als middel de 'Ecologische hoofdstructuur' (EHS) in het leven geroepen. Dit middel (EHS) hield in: 'een netwerk creëren van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft'. Aan elk EHS- gebied werd een natuurdoel gekoppeld. 'Een natuurdoel is een beschrijving van een natuurkwaliteit aangeschreven door de provincie en wordt gebruikt als toetsbare doelstelling voor een natuurgebied'. (AgriHollandBV, 2015) (LNV.)

In 2010 trad kabinet Rutte I aan. Het kabinet had als opdracht om de sinds 2008 opkomende financiële crisis tegen te gaan door middel van bezuinigingen. Het kabinet stelde hiervoor een kabinetsbeleid op die ervoor moest zorgen dat het begrotingstekort terug werd gedrongen en dat de overheidsuitgaven verminderden. Een van de bezuinigingen in het beleid betrof: 'versobering van de ecologische hoofdstructuur'. Door dit beleid werd er in 2011 een Decentralisatieakkoord Natuur gesloten. Hierdoor werd de provincie in plaats van het rijk verantwoordelijk voor de realisatie van EHS. De provincie Noord-Brabant had de ambitie om de gehele EHS opgave te realiseren wat in 2012 vastgelegd is in de nota 'Brabant uitnodigend groen'. In de nota werd een onderscheid gemaakt in rijks- (met internationale verplichtingen) en provinciale (zonder internationale verplichtingen) EHS. De belangrijkste beleidsveranderingen door het verleggen van de verantwoordelijkheid voor de realisatie van de EHS naar de provincie hebben betrekking op de volgende onderdelen: samen aan de slag, kosteneffectief en efficiënt, aankoop grond ten behoeve van een robuust natuurnetwerk, inrichting en beheer van het robuuste natuurnetwerk, behoud en herstel van de biodiversiteit, karakteristiek landschap, inzet en participatie van burgers en vrijwilligers, verankering in de samenleving met mogelijkheden voor bedrijven. (van den Hout, Brabant: Uitnodigend Groen, 2012) (Parlement en politiek)

'De Verborgene Raamvallei' is een gebiedsontwikkeling gericht op het gebied 'De Raamvallei'. Dit gebied ligt in de gemeenten Cuijk, Mill en Grave. Binnen deze gebiedsontwikkeling zijn 22 partijen tot elkaar gekomen, om het gebied te herontdekken. Deze partijen zien kansen om het gebied verder te ontwikkelen. Hiervoor hebben zij een intentieverklaring ondertekend. In deze gebiedsontwikkeling zijn overheden, onderwijs en het bedrijfsleven verenigd. BSB-advies heeft hierin een nauwe onderlinge samenwerking opgezet, georganiseerd, uitgevoerd en gerapporteerd. De gemeenten Mill en Sint Hubert, Grave en Cuijk samen met het waterschap Aa en Maas en de provincie Noord-Brabant besloten samen te werken aan een duurzame gebiedsontwikkeling van 'de Raamvallei'. In het gebied heeft de provincie Noord-Brabant een grote realisatieopgave van de Ecologische Hoofdstructuur. Mede door de beleidsveranderingen vanaf 2012 zullen meer dan voorheen burgers en bedrijven samen met gemeenten, de waterschappen, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en de provincie plannen realiseren voor de invulling van deze grote Ecologische Hoofdstructuur opgave. In 2014 is het 'Groen ontwikkelfonds Brabant BV' opgericht. Het fonds heeft als doel om alle Ecologisch Hoofdstructuur en Ecologische verbindingzones te realiseren en in te richten door een financiële bijdrage bij aankoop, waardeverlies of uitruil en via een bijdrage aan de inrichtingskosten, lening of participatie aan de hand van een investeringsreglement. In dit reglement staat wanneer en hoeveel subsidie toegekend wordt bij functieverwijzing, inrichting, grondwerving en ruilgrond ten behoeve van het realiseren van Rijks of

Provinciale EHS. Het beheer en onderhoud van percelen binnen de Ecologische Hoofdstructuur worden niet gesubsidieerd. Dit heeft tot gevolg dat er voor percelen die ingericht gaan worden binnen de Ecologische Hoofdstructuur geen volledige subsidiering mogelijk is door het 'Groen ontwikkelfonds Brabant BV' (van den Hout, Groen Ontwikkelfonds Brabant, 2015)

Het probleem is dat de functieverwijzing, inrichting, grondverwerving en eventuele ruilgrond van een perceel ten behoeve van de Ecologische Hoofdstructuur slechts een gedeelte gesubsidieerd kan worden. En dat voor het onderhoud en beheer ervan niet gesubsidieerd kan worden. Hierdoor ontstaat een financieringstekort om de Ecologische Hoofdstructuur te realiseren. Naast het deel dat gefinancierd wordt met subsidie via de overheid ('Groen ontwikkelfonds Brabant BV') zal er een deel gefinancierd moeten worden door andere partijen. Deze partijen zullen moeten investeren in percelen die ingericht worden aan de hand van natuurdoeltypen vastgelegd in de Ecologische Hoofdstructuur. Het probleem is dat natuur zichzelf niet financiert en vaak meer lasten dan baten heeft waardoor partijen de winst voor hun organisatie niet zien en de investering achterwege blijft. Om de financiering voor het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur rond te krijgen moeten er verdienmodellen worden bedacht waardoor investeren in natuur interessant wordt voor diverse partijen.

Er zijn vele mogelijke concepten van verdienmodellen. Deze zijn niet bij voorbaat voor elk gebied toepasbaar omdat elk gebied zijn eigen kenmerken, sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen heeft. De Vraag is dus welk verdienmodellen een meerwaarde voor de Raamvallei kunnen leveren.

Voorbeelden van deze verdienmodellen hebben betrekking op: slim samenwerken, koppeling van functies en een integrale aanpak.

HOOFDSTUK 2 GEBIED 'DE RAAMVALLEI'

2.1 GEBIEDSOPGAVEN

Voor gebied De Raamvallei zijn door samenwerking van overheden, twee lijsten met doelen, ambities en inspanningen opgesteld. De overheden die samenwerken in het gebied zijn: gemeenten, waterschap Aa en maas, Brabants Landschap en provincie Noord-Brabant. De doelen, ambities en inspanningen zijn opgesteld aan de hand van het model: moeten, willen, kunnen. De doelen en ambities zijn weergegeven in bijlagen 1 en 2. In het vervolg hiervan zijn er vier ontwikkelperspectieven opgesteld. Op basis daarvan is er een uitvoeringsprogramma Raamvallei opgesteld, waarin initiatieven voor het gebied zijn gebundeld. Deze zijn gevisualiseerd door een eerste kaart op te stellen waarin de initiatieven een plek in het gebied hebben gekregen. De kaart is weergegeven in bijlage 3.

Figuur 1 model moeten, willen, kunnen

Ambities 2.1.1

Bij de ambities staat de vraag centraal: wat is je visioen? Dit valt in de categorie: moeten van het model in figuur 1. De ambities voor De Raamvallei zijn voortgekomen uit de beleidsopgaven en gezamenlijke ambities van de overheden die deze hebben opgesteld. De ambities zijn opgesteld met het oog op water, natuur, economie, landbouw, landschap/cultuurhistorie, recreatie en toerisme en landschap.

De ambities zijn weergegeven in bijlagen 1 en 2. Dit zijn:

Tabel 1 ambities

Thema	Ambitie
Water	een veilig en bewoonbaar gebied met voldoende, schoon en natuurlijk water
Natuur	Realisatie van de EHS (rijksopgave)
Landbouw en economie	ontwikkeling van economische dragers gericht op meerwaarde voor de streek (waardeontwikkeling en innovatie, beleefbaarheid).
Ruimtelijke kwaliteit, Landschap en cultuurhistorie, Recreatie en toerisme	Aantrekkelijk woon-, leef- en recreatiegebied.

Bron: De verborgen raamvallei, een schat aan perspectief

Doelen en inspanningen 2.1.2

Bij de doelen staat de vraag centraal: wat wil je bereiken? Dit valt in de categorie: willen van het model in figuur 1. Hierbij zijn doelen vastgesteld om de ambities te bereiken. Bij de inspanningen staat de vraag centraal: hoe ga je dat doen? Dit valt onder de categorie: kunnen van het model in figuur 1. Hierbij wordt gekeken welke inspanningen nodig zijn om de doelen te bereiken. De vastgestelde doelen en inspanningen zijn weergegeven in bijlagen 1 en 2.

Uitvoeringsprogramma 2.1.3

In het vervolg op de vaststelling van ambities, doelen en inspanningen zijn er vier ontwikkelperspectieven opgesteld. Dit zijn: 'robuuste landbouw in een ondernemende EHS', 'de verborgen onthaasting', 'Duurzaam en klimaatbestendig: CO2 footprint' en 'erbij zijn is meemaken'.

Vanuit de vier ontwikkelperspectieven is er een uitvoeringsprogramma opgesteld. In dit uitvoeringsprogramma zijn initiatieven voor het gebied opgenomen. Voorbeelden van deze initiatieven zijn: realiseren van de ecologische hoofdstructuur (EHS), realiseren van ecologische verbindingzones (EVZ), verbeteren en aanleggen van fiets en wandelstructuren, waterbergingsopgaven en verbetering van de waterkwaliteit.

Deze initiatieven zijn zichtbaar gemaakt in een eerste visualisatie, doormiddel van een digitale kaart. De kaart is weergegeven in bijlage 3.

2.2 OMGEVING EN LIGGING

2.2.1 LIGGING

Het gebied: 'De verborgen Raamvallei' is gelegen in het noordoosten van de provincie Noord-Brabant. Het gebied ligt in de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert en is onderdeel van de regio: 'land van Cuijk'. Daarnaast is De verborgen Raamvallei gelegen in het stroomgebied van waterloop 'De Raam' die uitmond in de Maas via het gemaal van Sasse bij Grave. Waterloop 'De Raam' loopt dwars door het gebied waardoor het wel de 'ruggengraat' van de Raamvallei wordt genoemd.

Figuur 2 ligging

2.2.2 GEMEENTEN

De Verborgene Raamvallei is gelegen in drie gemeenten die ieder hun eigen kenmerken en eigenschappen hebben. Hieronder een korte omschrijving van de drie gemeenten

2.2.2.1 GEMEENTE MILL EN ST.HUBERT

De gemeente Mill en St. Hubert bestaat uit de dorpen Mill, Langenboom, St. Hubert en Wilbertoord. Het is een landelijke gemeente met veel agrarische bedrijvigheid. De gemeente wordt aan de westzijde begrensd door de Middenpeelweg en is onder te verdelen in een hooggelegen en laaggelegen gebied zoals aangegeven op de hoogtekaart in bijlage 8. De gemeente kent voor het overgrote deel een kleinschalig landschap. Uitzondering hierop is het open landschap van ontginning landgoed De Princepeel. De buitenranden van de kernen worden gekenmerkt door veel intensieve bedrijven in samenhang met burgerwoningen.

Figuur 3 gemeente Mill en St Hubert

2.2.2.2 GEMEENTE GRAVE

De gemeente Grave grenst aan de Maas waar ook waterloop de Raam in uitmond bij het Gemaal van Sasse. Deze gemeente is erg gericht op de stad Nijmegen dat in de directe omgeving ligt. De vestingstad Grave is de grootste kern in de gemeente en hier woont meer dan de helft van het totale aantal gemeentelijke inwoners. Het buitengebied van de gemeente Grave ligt op de grens van het hoge zandgebied van de peelhorst in het zuidwesten en het jonge rivierkleigebied in het noordoosten. Het buitengebied is vooral ingericht voor landbouw, recreatie, natuur en water.

Figuur 4 gemeente grave

2.2.2.3 GEMEENTE CUIJK

De gemeente Cuijk was in het verleden een sterk agrarisch gebied met een landelijk karakter. Door de woningdruk en de ambities voor grootschalige industrie is dit karakter gedeeltelijk vervaagd. In het Zuiden grenst de gemeente aan de Maas waar de uiterwaarden door het typische maasheggebied worden kenmerkt. In het noordoosten bij Linden en Beers is op grote schaal aan zandwinning gedaan waardoor er grote waterplassen in de vorm van grindgaten zijn ontstaan. Deze

plassen genaamd: 'Kraaijenbergse plassen' worden gebruikt voor onder andere recreatie. Het buitengebied van de gemeente wordt grotendeels gekenmerkt door landbouw.

gemeente Cuijk

Figuur 5 gemeente Cuijk

2.3 KARAKTER

“Citaat: De Raamvallei herbergt waardevolle cultuurhistorische objecten, landgoederen en bloeiende agrarische recreatieve bedrijven. Er is een prachtig samenspel met natuur, kenmerkende landschappen en het watersysteem van de Raam. Er is een rijkdom en grote verscheidenheid aan flora en fauna. Het gebied is een attractief uitloopegebied met vele recreatief/toeristische mogelijkheden, maar het staat nog onvoldoende in verbinding met haar omgeving.”

Het gebied De Verborgene Raamvallei is te omschrijven als een sterk agrarische regio met een landelijk karakter. Door de landelijke ligging is het gebied tot nu toe weinig zichtbaar voor toeristen. In de landelijke ligging van het gebied ligt tevens de kracht van het gebied: *‘een plattelandsregio met rust en ruimte en met een gevarieerd palet van landelijke functies en landschappelijke kwaliteiten.’* De regio is sterk gericht op de aangrenzende provincies Gelderland en Limburg en nauwelijks op de regio's 's-Hertogenbosch en Oss. Uitzondering hierop zijn de bewoners van de gemeente Mill en St. Hubert. Zij onderhouden wel relaties met andere delen van Noord-Brabant, vooral Uden¹.

De kwaliteiten van de Raamvallei gaan in hoofdzaak over de landschappelijk, natuurlijke en cultuurhistorische waarden van het gebied. Naast deze waarden is waterloop 'De Raam' het belangrijkste kenmerk van het gebied, deze wordt dan ook dikwijls omschreven als de 'ruggengraat' van het gebied. Overige kenmerken van het gebied zijn: de Beerse overlaat, De Kraaijenbergse plassen te Cuijk, De peel-raamstelling, Het Duits lijntje, landgoederen en kastelen, De vestingstad Grave, Het Gemaal van Sasse en de Kuilen te Langenboom.

In bijlage 7 is een overzichtskaart van het gebied 'Land van Cuijk' waarin het landgebruik is weergegeven. De Raamvallei is onderdeel van het 'Land van Cuijk' en bestaat uit de drie noordelijkst gelegen gemeenten die op de kaart zijn te zien.

Uit de overzichtskaart in bijlage 7 is op te maken dat het overgrote deel van het gebied gebruikt wordt als agrarisch gebied. Naast een agrarische functie bestaat het grondgebruik uit een natuurgebied, woongebied, werkgebied, infrastructuur en water. De hoeveelheid grond die bij voor de functies in het gebied aanwezig zijn in tabel 2 weergegeven.

Figuur 6 stuw in het Peelkanaal

¹ file:///C:/Users/Joeri/Downloads/600414656312.pdf

Tabel 2 grondgebruik

Agrarisch gebied: 3300 hectare
Natuurlijk gebied: 500 hectare
Erven en Bebouwing: 400 hectare
Wegen: 200 hectare
Water: 100 hectare

Bron: De verborgen raamvallei, een schat aan perspectief

2.4 GEBIEDSKENMERKEN

2.4.1 Land schappelijke en cultuurhistorische Kenmerken

Het gebied De Raamvallei heeft een aantal specifieke kenmerken die het gebied iets unieks geven. De kenmerken zijn gericht op verschillende eigenschappen van het gebied. Zo zijn er zowel unieke landschappelijke als cultuurhistorische kenmerken.

De raamvallei wordt gekenmerkt door de ligging van de Gravebreuk met aan westelijke kant het hoger gelegen Horst van Mill en aan de oostelijke kant de Slenk van Venlo die grenst aan rivier de Maas. Een ander kenmerk van het gebied is de 'ruggengraat van het gebied de raamvallei' namelijk het watersysteem van waterloop 'De Raam' die bij het gemaal van Sasse in Grave uitmondt in de Maas. Het watersysteem van De Raam bestaat uit de volgende waterlopen: de graafsche raam, de hoge raam, de halsche beek, het peelkanaal, de st. anthonisloop, de biestgraaf, de lage raam en de bovenloop van de lage raam.

De belangrijkste gebiedskenmerken in de Raamvallei zijn: Waterloop 'De Raam', de Beerse overlaat, de peel-raamstelling, de landgoederen en kastelen, het gemaal van Sasse in Grave en het reliëf van de horst en de slenk.²

2.4.1.1 Waterloop De Raam

Waterloop De Raam loopt dwars door het gebied De Raamvallei

heen. De waterloop wordt de ruggengraat van het gebied genoemd en is het belangrijkste kenmerk van het gebied. In bijlagen 6 is de ligging van waterloop De Raam in het gebied weergegeven.

Het watersysteem van de raam bestaat uit de volgende waterlopen: de graafsche raam, de hoge raam, de halsche beek, het peelkanaal, de st. anthonisloop, de biestgraaf, de lage raam en de bovenloop van de lage raam.

2.4.1.3 Gemaal van Sasse

Het gemaal van Sasse is gelegen te Grave. Het gemaal van Sasse is de plek waar De Raam uitmondt in de Maas. Het gemaal is in 1928 gebouwd en de functie die het gemaal heeft is het overtollige

water in het achterland bij hoog water het gebied uitpompen.

Figuur 7 waterloop De Raam

Figuur 8 Peelkanaal

Figuur 9 gemaal van Sasse

Figuur 10 landgoed Tongelaar

² <http://www.plaatsengids.nl/land-van-cuijk%20file:///C:/Users/Joeri/Downloads/600414656312.pdf>

2.4.1.4 landgoederen en kastelen

In het gebied De Raamvallei zijn diverse landgoederen en kastelen gelegen zoals: landgoed Tongelaar en kasteel Aldendriel. De landgoederen en kastelen zijn beeldbepalend voor De Raamvallei.

2.4.1.5 peel-raamstelling

De peelraamstelling bestaat uit het defensiekanaal waaraan verschillende kazematten zijn gelegen. In Mill kruist het

defensiekanaal met het zogenoemde Duits lijntje een oude spoorweg richting Duitsland. De peel-raamstelling is aangelegd aan het begin van tweede wereldoorlog.³

Figuur 11 Peel Raamstelling

2.4.1.6 Beerse overlaat

De Beerse overlaat is het stuk land tussen Gassel, Cuijk en Grave. Hier stroomde vroeger elk jaar bij hoog water de Maas over. Het gebied is laaggelegen en herbergt een uniek landschap dat lichtelijk vergelijkbaar is met de polder.⁴

2.4.1.7 Relief horst en slenk

Op de hoogtekkaart weergegeven in bijlage 8 is het verschil tussen de horst van Mill en de slenk van Venlo duidelijk te zien. De horst is te herkennen aan de bruine contouren en loopt in noordoostelijke richting over in de slenk die te herkennen is aan de groene contouren. De Horst van Mill ligt ongeveer 1,80 meter hoger dan de slenk van Venlo. Opmerkelijk aan de Horst van Mill is dat er erosiedalen aanwezig zijn. Deze zijn ongeveer 60.000 v. Chr. ontstaan door de eroderende werking van

Figuur 12 gebied De Raamvallei

de Maas. Bijkomstigheid is dat een deel van de horst van Mill is weg geërodeerd dit is te herkennen aan de erosiedalen en het feit dat de gravebreuk circa 1,5 km ten noordoosten van de steile hoogteverschillen is gelegen⁵.

2.4.2 Sociale Kenmerken

Naast de landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken heeft het gebied een aantal sociale kenmerken. Degene die toelicht zijn, zijn gericht op de bedrijvigheid en het aantal inwoners.

Figuur 13 gebied De Raamvallei

³ http://www.forten-brabant.nl/index.html?stellingen/stelling_7/welkom_stelling_7.htm

⁴ <http://www.beerseoverlaat.nl/geschiedenis.php>

⁵ <http://natuurtijdschriften.nl/download?type=document&docid=405144>

2.4.2.1 Bedrijven, Inwoners

Er is in het 'rapport: De Verborgene Raamvallei, een schat aan perspectief' een QuickScan gemaakt uit het handelsregister met betrekking tot het gebied de Raamvallei. Het laat zien dat er veel bedrijven in het gebied actief zijn. Hoewel het gebied niet scherp begrensd is, kunnen we stellen dat in totaal naar schatting ongeveer 140 – 175 bedrijven actief zijn die een relatie hebben met de Raamvallei.

De bedrijvigheid bestaat uit de volgende verdeling:

Tabel 3 sociale kenmerken

- Landbouwbedrijven, of landbouw gelieerde bedrijven (veehouderij, loonwerkers): 80 – 100 - Telers, kwekers en hoevenierbedrijven: 25-30 - Recreatie, toerisme, zorg: 20-30 - Overige (bv. Paardenfokkers, landgoederen): 15
=
- Agrarische sector: 50-60% - Telers, kwekers en hoveniers: 15-20% - Recreatie, toerisme, zorg: 15% - Overige: 10%⁶

Bron: De verborgene raamvallei, een schat aan perspectief

inwoners

Gemeenten:	Mill & St. Hubert	Grave	Cuijk	Nederland gemiddeld
Totaal:	10.905	12.730	24.740	42.823

Bron: CBS

Inwoners per kern:

Gemeenten/kern:	inwoners in de kern	buiten de kern
Mill & St. Hubert:	7570	3335
Grave:	11070	1660
Cuijk:	21255	3485
Totaal Raamvallei:	39895	8480

Bron: CBS

Inwoners per km²

Gemeenten:	Mill & St. Hubert	Grave	Cuijk	Nederland gemiddeld
Per km ² :	209	468	483	499

Bron: CBS

In tabel 3 is te zien dat de Raamvallei een dunbevolkte gemeente is met een aantal inwoners dat lager is dan de helft van het Nederlands gemiddelde. Het aantal inwoners per vierkante kilometer ligt ook onder het Nederlands gemiddelde waardoor er gesteld kan worden dat het een landelijk gebied is en dunbevolkt.

Figuur 14 gebied De Raamvallei

⁶ De verborgene Raamvallei, een schat aan perspectief

De dichtstbevolkte gemeenten in de Raamvallei zijn gemeente Cuijk en gemeente Grave. Hier woont echter meer dan de helft van de inwoners in de grootste kern van de gemeente waardoor het omliggende buitengebied weinig inwoners huisvest.

De Raamvallei is een dunbevolkt open gebied waar de meeste inwoners in de grote kernen Cuijk en Grave wonen. Het is verder een gebied waar veel agrarische activiteit is. Naast de agrarische bedrijven zijn er bedrijven gericht op recreatie en groen zoals hoveniers en telers. De gemeente Mill en St. Hubert is te karakteriseren als een sterk agrarische gemeente. De gemeente Cuijk is een meer industriële gemeente en de gemeente Grave een meer toeristische gemeente.

Wat het gebied kenmerkt is de landelijke ligging tussen verschillende steden en de grote agrarische sector. Deze agrarische sector wordt gekenmerkt door intensieve veeteelt en boomteelt.

Figuur 16 gebied De Raamvallei

Figuur 15 gebied De Raamvallei

HOOFDSTUK 3 WERKMETHODE

Om de hoofdvraag te beantwoorden is de methode toegepast welke is weergegeven in bijlage 10. De methode bestaat uit een omschrijving van het gebied, een literatuuronderzoek met betrekking tot 'groene verdienmodellen', een kwalitatief onderzoek naar de geschiktheid van 'groene verdienmodellen' voor gebied: 'De Raamvallei', een beschrijvingen van verschillende 'groene verdienmodellen' waarin de meerwaarde van de 'groene verdienmodellen' wordt weergegeven aan de hand van de actualiteit en een conclusie.

3.1 Omschrijving van het gebied

De gebiedsomschrijving is opgesteld aan de hand van field- en deskresearch. Er is een korte gebiedsomschrijving opgesteld waarin de ligging en de omgeving, het karakter en de belangrijkste gebiedskenmerken aan worden gegeven. Het gebied is verder toegelicht aan de hand van diverse afbeeldingen en kaarten.

Deskresearch is gedaan aan de hand van literatuur waarmee een globaal beeld is geschetst over het gebied: 'De Raamvallei'. Fieldresearch is gedaan door het gebied in te gaan en impressies op te doen, beeldmateriaal te verzamelen zodat het gebied visueel werd. De omschrijving van het gebied bestaat deels uit kennis uit literatuur en deels uit eigen waarnemingen. De omschrijving van het gebied is opgenomen in hoofdstuk 2

3.2 Literatuuronderzoek

Voor het literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van wetenschappelijke bronnen, reguliere bronnen en internetsites. Het literatuuronderzoek is gebruikt om vast te stellen wat er al bekend is over 'groene verdienmodellen'.

Het literatuuronderzoek is visueel gemaakt door een brainstorm op te stellen. Deze brainstorm heeft vorm gekregen door begrippen die een sterke link hebben met 'groene verdienmodellen' onder elkaar op te schrijven. Hieruit is een eerste beeld ontstaan voor mogelijke 'groene verdienmodellen'. Aan de hand van de brainstorm zijn er twee vragen naar voren gekomen:

- Wat heeft de natuur te bieden? (ecosysteemdiensten)
- Welke 'groene verdienmodellen' zijn er?

Het vaststellen van ecosysteemdiensten is gedaan naar aanleiding van literatuuronderzoek en eerdere onderzoeken en bestaande literatuur. Deze zijn overzichtelijk gemaakt in tabel 4.

Het vaststellen van welke 'groene verdienmodellen' er zijn is gebeurd aan de hand van de brainstorm, het schema met ecosysteemdiensten en literatuur. Hieruit is een overzicht ontstaan met 'groene verdienmodellen'.

Om het overzicht uit de inventarisatie transparant te maken is er een schema opgesteld waarin de 'groene verdienmodellen' geclusterd zijn in verschillende domeinen. In het schema zijn vier verschillende domeinen te onderscheiden waarin de 'groene verdienmodellen' zijn ingedeeld. De indeling is gemaakt op grond van een bepaalde waarde die zij vertegenwoordigen voor een gebied.

Dit schema heeft dienst gedaan als een duidelijke basis voor het onderzoek. Het literatuuronderzoek is opgenomen in hoofdstuk 4.

3.3 ONDERZOEK

3.3.1 ANALYSE

Om te toetsen in welke mate de groene verdienmodellen een meerwaarde vormen voor het gebied De Raamvallei is er een kwantitatief onderzoek gedaan. Dit onderzoek is gedaan aan de hand van expert judgement. Aan de hand van de kennis die professionals hebben is een analyse opgesteld en uitgevoerd. De professionals die geraadpleegd zijn hebben of affiniteit met het gebied De Raamvallei of ervaring op het gebied van groene verdienmodellen.

Er is een Multi criteria analyse opgesteld aan de hand van vijf toetsingscriteria die vastgesteld zijn door discussies en gesprekken met professionals. Op deze manier is de analyse opgebouwd uit relevante, transparante criteria waarop getoetst is.

De opgestelde criteria zijn getoetst door professionals de analyse in te laten vullen. De professionals die benaderd zijn om de analyse in te vullen zijn: een waterschap, een provincie, een gemeente, een externe adviseur en een student.

De ingevulde en als respons gestuurde analyses door de professionals zijn verwerkt middels een toetsingstabel. Deze toetsingstabel is weergegeven in bijlage 11.

3.3.2 LITERATUURONDERZOEK

Parallel aan het kwantitatieve onderzoek is er aan de hand van actuele situaties en literatuur een toelichting op groene verdienmodellen gegeven. Op deze manier treedt er een verdieping op voor elk verdienmodel aan de hand van drie aspecten. Dit zijn: het principe van het groene verdienmodel, het groene verdienmodel in de actualiteit en wat de meerwaarde van het verdienmodel kan zijn. Deze aspecten zijn niet alleen ingevuld op grond van literatuur en actuele situaties maar ook door logische redeneringen. De verdienmodellen zijn schematische weergegeven met de drie aspecten als uitgangspunt.

3.4 CONCLUSIES

De conclusies zijn opgesteld door de uitkomsten uit het literatuuronderzoek en uit de analyse. Deze uitkomsten zijn in een handzaam overzicht gecombineerd waardoor deze elkaar aanvullen. Op deze manier zijn conclusies opgesteld door steeds de vraag te stellen en te beantwoorden per groen verdienmoel: Wat voor meerwaarde levert het groene verdienmodel voor het gebied De Raamvallei?

HOOFDSTUK 4 LITERATUURONDERZOEK

4.1 ECOSYSTEEMDIENSTEN

In onderzoek (Grondboor en Hamer, 1979) wordt aangegeven dat de natuur ecosysteemdiensten biedt die in vier vlakken is in te delen. Dit zijn: productiediensten, regulerende diensten, culturele diensten en ondersteunende diensten.

4.1.1 PRODUCTIEDIENSTEN:

In het vak productiediensten staat centraal wat natuur kan produceren. Welk tastbaar product kan uit de natuur gehaald worden. Dit zijn overwegend natuurlijke producten waarbij het wegnemen ervan altijd de natuur aantast.

4.1.2 REGULERENDE DIENSTEN:

De regulerende diensten zijn de diensten die de natuur aanbied door een buffer te vormen van iets. Het is over het algemeen niet tastbaar, maar de natuur zorgt dat er iets mogelijk is in de natuur. De natuur bewijst een dienst aan/of maakt andere functies mogelijk.

4.1.3 CULTURELE DIENSTEN:

De culturele diensten die natuur voortbrengt hebben betrekking op de beleving van de natuur. De culturele diensten maken bepaalde vormen van natuurbeleving mogelijk of creëren de mogelijkheid tot natuurbeleving.

4.1.4 ONDERSTEUNENDE DIENSTEN:

De ondersteunende diensten zijn diensten die noodzakelijk zijn voor andere ecosysteemdiensten. De natuur levert diensten om de ander ecosysteemdiensten mogelijk te maken. De ondersteunende diensten liggen dus ten grondslag aan de bovengenoemde ecosysteemdiensten.

Tabel 4 overzicht ecosysteemdiensten

Ecosysteemdiensten natuur	
<u>Productiediensten</u> - Hout - Biomassa - Riet - Gras - Heideplagsel - Water - Jacht - Vis - Energie - Voedsel - Delfstoffen - Brandstof	<u>Regulerende diensten</u> - Oppervlakte - grondwaterzuivering - Luchtzuivering - Vaarmogelijkheden - Bescherming tegen klimaatverandering - Bescherming tegen overstromingen - Bescherming tegen natuurgeweld - Bodemvruchtbaarheid - Erosiebestrijding - Waterberging - Verkoeling in de stad - Koolstofvastlegging
<u>Culturele diensten</u> - Wandel – fietsrecreatie - Recreatieve belevingswaarde van groen - Stille, rust - Vismogelijkheden - Woongenot - Gezondheid - Biodiversiteit - Natuurlijk erfgoed - Symboolwaarde natuur - Cultuurhistorie	<u>Ondersteunende diensten</u> - Bodemvorming - Nutriëntenkringloop - Primaire productie (leven/groei/fotosynthese)

4.2 BRAINSTORM

In tabel 5 is een brainstorm met betrekking tot 'groene verdienmodellen' weergegeven. De brainstorm dient als eerste overzicht voor het vaststellen van mogelijke verdienmodellen voor 'De Raamvallei'. In de brainstorm zijn kreten, begrippen en woordgroepen opgenomen die in de breedste zin van de het woord een link hebben met 'groene verdienmodellen'.

Tabel 5 brainstorm

ONDERWERP: VERDIENMODELLEN NATUUR & LANDSHCAPSONTWIKKELING		
-Malegenootschappen -Natuurcompensatie -Landgoederengordel in oude natuur -Delfstoffenwinning (zand, grind, etc.) -Natuurbegraafplaats -Ruimte voor ruimte kavels -Windenergie -Maatschappelijk investeren -CO2/maatschappelijk investeren -Nieuwe landgoederen -Prestatiecontract -Cultuur -Waterveiligheid -Zorg -Energie -Visitor pay-back -Alternatieve financieringssysteem -Vrijwilligerswerk -Entreeheffing -Landschapsfonds -Lokale producten -Bedrijven investeren voor een groen imago (branding) -Natuurbeleving -S(up)port for nature -Houtopbrengst en subsidie -Groenfond -Educatie -Productiebos -Uitzichtgarantie -Delfstofwinning -Hout omzetten in gas, elektriciteit en restwarmte -biomassa -verhuur jachtrecht -CO2 fond -Biobased economie -agrarisch groenfond -Klimaat landschappen	- mix van schenking/belegging - aandeelhouders -vrijstelling belasting -aandelen om natuur te beschermen -functiebeloning -voorkeursrecht van koop -compensatie door versoepeling planologische regels -natuur en milieueducatie -merk van iets bijzonders maken dat kenmerkend voor het gebied is (bijv. korenwolf) -life scape your landscape -greendeals -land van bezinning -groengarantie -streekrekening -horeca arrangement -toerisme -prestatie contract -fondsvorming -coöperatie -recreatie -cultuur -gebiedsaandelen -windenergie -zonne-energie -landgoederen gordel -waterveiligheid -zorg -nieuwe landgoederen in nieuwe natuur -grondwateronttrekking -zorg/gezondheidslandschap -privaat beheer -verbrede landbouw -grondbank -stimulering van overheid -visserij -foodforest	-wateropgave betaald voor beheer -oogsten uit het gebied -innovatieve allianties -vrijwilligerswerk -gebiedsfonds -streekrekening -uitzichtrecht -groenfond -provinciaal resolverend fond -donaties, merchandising, landschapsveiling, visitor pays back, extra toeristenheffing. -bosklimaatfond/recreatiefond -groenaandelen -adoptie -gastheerschap -stichting vrienden van.../dag van... -donateurs -energiebesparing/energieproductie -erfpacht -functieflexibiliteit -compensatie van infrastructuur -beheer en onderhoud -tijdelijke bestemmingen -vereniging van eigenaren -nalatenschappen -gebiedsmunt (zegels, card, etc.) -subsidies -excursies -landschapserveringen -kampeermogelijkheid -klimaatlandschap -eigen horeca (bijv:cafe,restaurant) -wellness -fairs/evenement (bijv. kerstmarkt) -inzet agrariërs -groengarantie -gebiedsbranding -lokale producten -grond en vastgoed

4.3 OVERZICHT VERDIENMODELLEN

Na de brainstorm is er in verschillende fasen toegewerkt naar een overzicht met mogelijke verdienmodellen voor de Raamvallei. De begrippen uit de brainstorm zijn geclusterd en samengevoegd in een overzichtelijk schema. Naarmate het schema vorm kreeg werd steeds meer duidelijk dat de verdienmodellen in te delen zijn in categorieën met ieder hun eigen waarden. Na aanleiding van een gesprek met professionals zijn categorieën vastgesteld met daaropvolgend de onderverdeling van mogelijke verdienmodellen voor de raamvallei. Op deze manier zijn er vier categorieën ontstaan met bijbehorende verdienmodellen waarbij elke categorie een andere meerwaarde voor het gebied heeft. Het overzicht is weergegeven in tabel 6.

De indeling van verdienmodellen in tabel 6 is niet goed of fout. In sommige gevallen kan een verdienmodel op grond van verschillende argumenten ook in een andere categorie ingedeeld worden. Er zit tussen de categorieën dus een grijs gebied waar overlap plaatsvindt. Het schema is bedoeld om overzicht te creëren doormiddel van clustering van de verschillende mogelijke verdienmodellen voor de raamvallei.

De vier domeinen zijn:

1. Benutten van gebiedswaarden
2. Benutten van de fysieke gebiedswaarden
3. Financieringsvormen door derden
4. Slim samenwerken

4.3.1 BENUTTEN VAN GEBIEDSWAARDEN:

In de categorie benutten van gebiedswaarden zijn de verdienmodellen ondergebracht waarbij de waarden uit een gebied gekoppeld zijn aan de financieringsvorm zonder dat het gebied fysiek gebruikt wordt. Onder gebiedswaarden wordt verstaan: de emotionele waarde waarbij iemand een gevoel of dienst aangeboden krijgt in ruil voor geld. Uiteindelijk wordt op de manier van het financieren door benutten van gebiedswaarden gezorgd dat bezoekers, gebruikers of eigenaren financiering verlenen in ruil voor een gevoel of dienst dat vanuit het gebied geleverd wordt.

4.3.2 BENUTTEN VAN FYSIEKE GEBIEDSWAARDEN:

In de categorie benutten van de fysieke gebiedswaarden zijn de verdienmodellen ondergebracht waarbij de fysieke waarden van het gebied gekoppeld zijn aan de financieringsvormen. Bij de verdienmodellen in deze categorie staat centraal dat het gebied fysiek wordt gebruikt door er iets uit te halen of in te stoppen. Vaak is bij deze verdienmodellen aantasting van het gebied aan de orde.

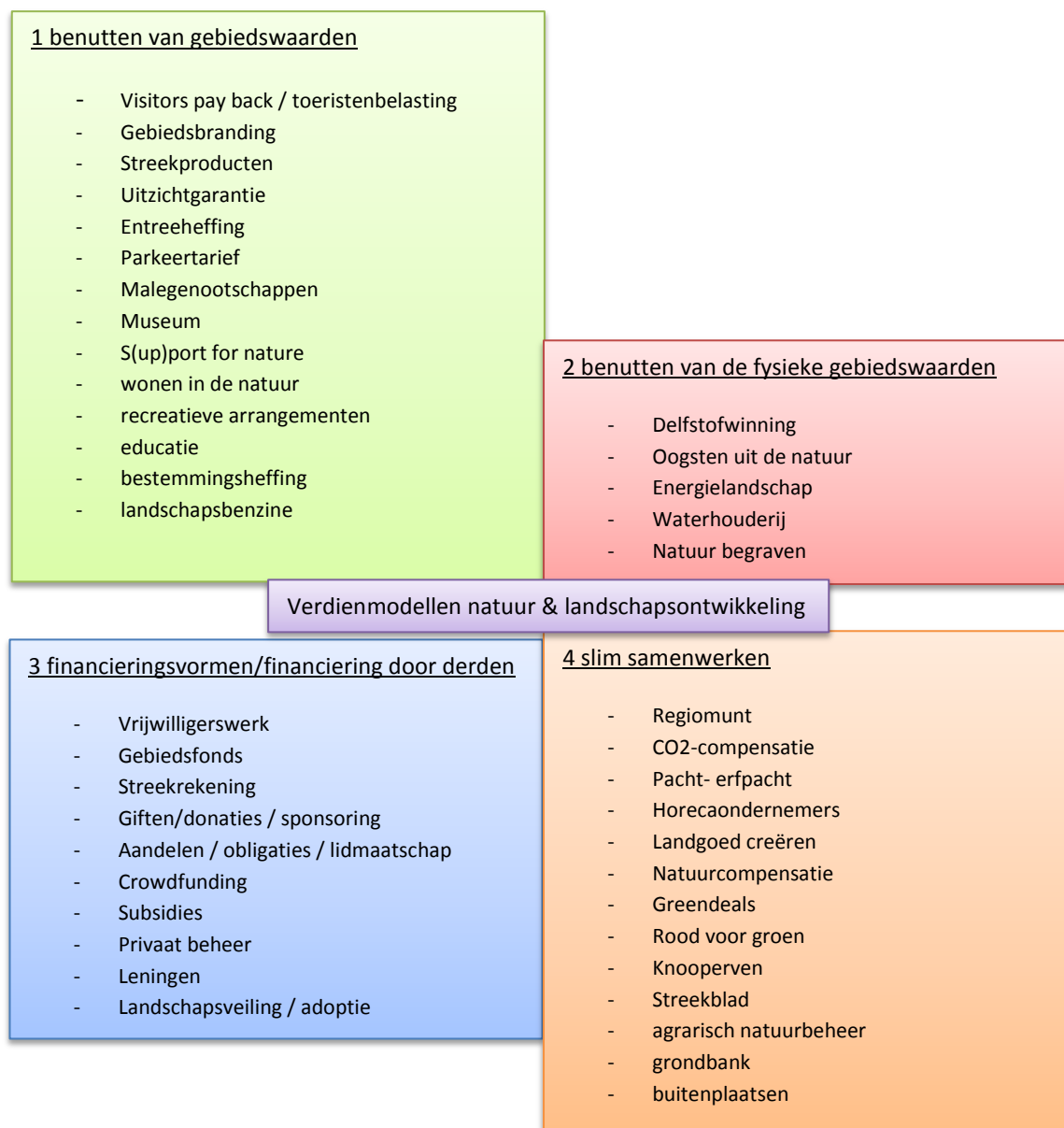
4.3.3 FINANCIERINGSVORMEN:

De categorie financieringsvormen/financiering door derden heeft betrekking op verdienmodellen die bestaan uit financieringsconstructies waarmee de financiering gedaan wordt door derden. Deze derden kunnen allerlei partijen zijn: betrokkenen, bewoners, particulieren, bedrijven, etc. Bij financiering van derden wordt van buiten het gebied of bepaalde instanties geld of arbeid bij elkaar gebracht dat ten goede zal komen de financiering van een gebied. Er zijn financieringsvormen waarbij de financierde een tegenprestatie krijgt maar er zijn ook financieringsvormen waarbij de financiering op vrijwillige basis is zonder tegenprestatie.

4.3.4 SLIM SAMENWERKEN:

De vierde categorie is **slim samenwerken** bij de categorie worden verschillende combinaties gemaakt tussen ondernemers of partijen zowel binnen als buiten het gebied of wordt er een link gelegd tussen natuur en bestaand beleid waardoor een initiatief in het gebied uitgevoerd kan worden.

Tabel 6 overzicht meerwaardecreatie van de verdienmodellen

HOOFDSTUK 5 ANALYSE

Om de groene verdienmodellen die zijn vastgesteld in hoofdstuk 4, weergegeven in tabel 6 te toetsen aan de Raamvallei is er een analyse uitgevoerd. Voor het opstellen en uitvoeren zijn de volgende stappen doorlopen:

- Vaststellen beoordelingscriteria.
- Vaststellen sub-beoordelingscriteria.
- Opstellen beoordelingsformulier.
- Expert-Judgement.
- Verwerken beoordelingsformulieren.

5.1 VASTSTELLEN BEOORDELINGSCRITERIA

De beoordelingscriteria waaraan de groene verdienmodellen getoetst worden zijn vastgesteld naar aanleiding van gesprekken met professionals die ervaring hebben op het gebied van groene verdienmodellen of affiniteit hebben met het gebied de Raamvallei. Tijdens deze gesprekken zijn de verdienmodellen uit tabel 6 opgenomen in hoofdstuk 4 als richtlijn gebruikt.

In een eerste gesprek met een werknemer van de provincie Noord-Brabant en een onafhankelijke adviseur zijn er vijf beoordelingscriteria vastgesteld. Deze criteria zijn vastgesteld aan de hand van ervaringen van de professionals en de kennis over het gebied de Raamvallei.

De vijf vastgestelde beoordelingscriteria zijn:

- Behouden van de gebiedsidentiteit
- Tijdspanne
- Draagvlak
- Financiering
- Beheer en onderhoud

5.2 VASTSTELLEN SUB-BEOORDELINGSCRITERIA

De sub-beoordelingscriteria zijn vastgesteld naar aanleiding van een gesprek met een medewerker van de gemeente Mill & St. Hubert. Deze professional heeft veel affiniteit met het gebied de Raamvallei. In dit gesprek zijn de vijf beoordelingscriteria uitgewerkt aan de hand van de expertise van de professional en aan de hand van het rapport: 'De verborgen Raamvallei een schat aan perspectief'.

Uit dit gesprek is het schema uit bijlage 11 opgesteld. In dit schema zijn per beoordelingscriteria de sub-beoordelingscriteria weergegeven.

5.3 OPSTELLENBEOORDELINGSFORMULIEREN

Bij het opstellen van de beoordelingsformulieren stond het probleem centraal: Hoe de beoordelingscriteria en sub-beoordelingscriteria te toetsen. Het was belangrijk dat de juiste antwoordmogelijkheden aan de criteria werden gekoppeld. Daarnaast zijn de beoordelingscriteria en sub-beoordelingscriteria als vraagstelling in de analyse gezet zodat de expert judgement transparanter is geworden.

In bijlage 12 zijn de beoordelings en sub-beoordelingscriteria uit bijlage 11 weergegeven in de vorm van vragen met hierbij de mogelijke antwoordmogelijkheden.

5.4 EXPERT JUDGEMENT

In bijlage 13 is het beoordelingsmodel opgenomen. Hier zijn de vragen en antwoorden uit bijlagen 11 en 12 in verwerkt. Het beoordelingsmodel is gestuurd naar partijen die betrokken zijn bij het gebied de Raamvallei.

De partijen die zijn benaderd om het in te vullen zijn:

Een onafhankelijk adviesbureau
Het Waterschap Aa en Maas
De Gemeente Mill & St. Hubert
De Provincie Noord-Brabant
Een Student

De partijen is gevraagd om het beoordelingsmodel in vullen met de ervaring die zij hebben op het gebied van groene verdienmodellen of met de kennis die zij hebben van het gebied. Op deze manier moet duidelijk worden welke verdienmodellen het meest geschikt zouden zijn voor het gebied de Raamvallei. Het gaat hier om een kwantitatief onderzoek.

5.5 BEOORDELINGSFORMULIEREN

In bijlage 14 is de gemiddelde score van 4 beoordelingsformulieren weergegeven. De gemiddelden vallen steeds in een cijfer van 1 t/m 4. Dit wijkt af van de ingevulde beoordelingsformulieren. Om elk beoordelingscriteria gelijk te toetsen en om ermee te kunnen rekenen zijn alle ingevulde criteria teruggerekend naar een score van 1 t/m 4. Naast deze gemiddelde scores is er een weegfactor aan de verschillende toetsingscriteria verbonden. Zo vind er een rangschikking in mate van belangrijkheid plaats.

- Behouden van de gebiedsidentiteit	3x
- Tijdsperiode	1x
- Draagvlak	1x
- Financiering	2x
- Beheer en onderhoud	2x

Het toetsingscriteria behouden van de gebiedsidentiteit wordt als het meest belangrijk gezien omdat, een van de belangrijkste zaken bij het toepassen van verdienmodellen is dat de identiteit van het gebied behouden blijft. Hoe minder aantasting aan het gebied hoe meer het zijn unieke waarden behoudt. De beoordelingscriteria tijdspanne en draagvlak scoren het laagst. Dit komt doordat het beoordelingscriteria draagvlak erg verschilt in de gegeven antwoorden omdat elke partij die de beoordeling invult, iets verkondigt wat over de gedachte van een andere partij (kan) gaan. De tijdspanne is van minder belang omdat de prioriteit ligt bij de meerwaarde voor een gebied of bij de financiering.

In bijlage 15 zijn de totaalscores weergegeven. Hierbij is een ranglijst ontstaan met welke groene verdienmodellen interessant zijn voor De raamvallei en welke minder of niet. Aan de hand van bijlage 15 is paragraaf 5.6 opgesteld.

5.6 CONCLUSIE

Conclusies Analyse

Financieringsvormen: geschikt als verdienmodel, maar vaak toegepast als sub-financiering.

Uit de expert Judge ment is naar voren gekomen dat de verdienmodellen behorende tot de subgroep financieringsvormen hoog scoren. Uit het beoordelingsmodel dat ingevuld is door experts uit de beroepspraktijk scoren de financieringsvormen de hoogste score. Hieruit kan geconcludeerd worden dat groene verdienmodellen zoals: giften/donatie/sponsoring, subsidies en vrijwilligerswerk erg geschikt zijn voor groen financiering in De Raamvallei. Echter als dit langs de literatuur gelegd wordt dan blijkt uit bestaande projecten dat financieringsvormen in de meeste gevallen als sub-financiering wordt gebruikt en dus niet als volledig dekkend financieringsmodel gebruikt kan worden.

Deze 'groene verdienmodellen' zijn vaak op verschillende manieren toe te passen waardoor ze naar de hand van een gebied vorm moeten krijgen. De Verdienmodellen versterken elkaar hier dus door ze te combineren kan een meerwaarde voor een gebied ontstaan. Zo is wordt in de praktijk een streekfonds gevuld met inkomsten uit giften/donatie/sponsoring, subsidies en entreegelden. Vanuit dit fonds wordt een streekrekening weer gefinancierd, zo treed er versterking op tussen de verdienmodellen.

Benutten van fysieke gebiedswaarden: ongeschikt, knelpunt grote investeringen zowel financieel als landschappelijk, met uitzondering van landschapsveilingen/adoptie:

De verdienmodellen die betrekking hebben op het benutten van de fysieke gebiedswaarden scoren bij elk criteria van de expert Judgement de laagste punten, waardoor verondersteld kan worden dat deze weinig tot geen meerwaarde hebben voor De raamvallei. In de literatuur wordt aangegeven dat er bij situaties die betrekking hebben op het benutten fysieke gebiedswaarden een grote startfinanciering plaats moet vinden zoals bij: waterhouderij, energielandschap of delfstofwinning. Het heeft verder in (bijna) alle gevallen een grote landschappelijk verandering tot gevolg. Uitzondering op dit alles is het verdienmodel landschapsveilingen/adoptie die wel als geschikt wordt ervaren en hoog scoort in de beoordelingstabel.

Benutten bestaande verdienmodellen of kiezen voor de uitdaging:

Uit de analyse is te concluderen dat de verdienmodellen die het meest geschikt zijn zoals: giften/subsidies/sponsoring, subsidies en vrijwilligerswerk vaker zijn toegepast. Dit zijn dus kansrijke verdienmodellen. De verdienmodellen die betrekking hebben op het benutten van gebiedswaarden zoals: malegenootschappen, visitors pay back en s(up)port for nature scoren boven gemiddeld en zijn in de praktijk niet of nauwelijks toegepast waardoor deze een kans zijn voor de Raamvallei om vernieuwend te zijn.

De verdienmodellen die betrekking hebben op slim samenwerken zijn kansen voor het gebied omdat, dit net als bij verdienmodellen gericht op benutten gebiedswaarden vernieuwend zijn en nog niet of nauwelijks in de praktijk toe zijn gepast. Voorbeelden hiervan zijn: Co2-compensatie, pacht/erfpacht of horecaondernemers. De verdienmodellen voor slim samenwerken zijn een uitdaging voor het gebied omdat, hierbij vaak meerdere partijen samen tot een doel moeten komen waardoor de betrokkenheid bij het gebied vergroot wordt. De verdienmodellen die betrekking hebben tot benutten fysieke gebiedswaarden zijn een grote uitdaging voor een gebied omdat, dit zorgt voor veel weerstand bij burgers door de grote veranderingen in het landschap. Enkel landschapsveilingen/adoptie kan als kans worden gezien binnen deze categorie met verdienmodellen. Landschapsveilingen/adoptie is al meerdere malen succesvol toegepast.

HOOFDSTUK 6 BESCHRIJVING VERDIENMODELLEN

In dit hoofdstuk zijn de verdienmodellen die vastgesteld zijn in hoofdstuk 4 beschreven aan de hand van een standaard opzet, waarin drie vlakken telkens leidend zijn. Steeds wordt er het principe van het verdienmodel toegelicht en in het kort praktijkvoorbeelden ervan. De praktijkvoorbeelden zijn gericht op projecten van buiten de Raamvallei. Het derde vlak is wat voor extra waarde het verdienmodel biedt. De domeinen waar het verdienmodel onder verdeeld is in hoofdstuk 4 zijn aangegeven middels een bijbehorende kleur. De opzet waarvan is uitgegaan per verdienmodel is als volgt.

Het verdienmodel
*Principe *Actualiteit * Meerwaarde van het verdienmodel

6.1 BENUTTEN VAN GEBIEDSWAARDEN

1 benutten van gebiedswaarden

- Visitors pay back / toeristenbelasting
- Gebiedsbranding
- Streekproducten
- Uitzichtgarantie
- Entreeheffing
- Parkeertarief
- Malegenootschappen
- Museum
- S(up)port for nature
- wonen in de natuur
- recreatieve arrangementen
- educatie
- bestemmingsheffing
- landschapsbenzine

1 benutten van gebiedswaarden

- Visitors pay back / toeristenbelasting
- Gebiedsbranding
- Streekproducten
- Uitzichtgarantie
- Entreeheffing
- Parkeertarief
- Malegenootschappen
- Museum
- S(up)port for nature
- wonen in de natuur
- recreatieve arrangementen
- educatie
- bestemmingsheffing
- landschapsbenzine

2 benutten van de fysieke gebiedswaarden

- Delfstofwinning
- Oogsten uit de natuur
- Energielandschap
- Waterhouderij
- Natuur begraven

Verdienmodellen natuur & landschaapsontwikkeling

3 financieringsvormen/financiering door derden

- Vrijwilligerswerk
- Gebiedsfonds
- Streekrekening
- Giften/donaties / sponsoring
- Aandelen / obligaties / lidmaatschap
- Crowdfunding
- Subsidies
- Privaat beheer
- Leningen
- Landschapsveiling / adoptie

4 slim samenwerken

- Regiomunt
- CO2-compensatie
- Pacht- erfpacht
- Horecaondernemers
- Landgoed creëren
- Natuurcompensatie
- Greendeals
- Rood voor groen
- Knooperven
- Streekblad
- agrarisch natuurbeheer
- grondbank
- buitenplaatsen

Visitors pay back / toeristenbelasting:

**Principe:*

Het principe visitors pay-back wordt in (een document van Kempen en Maasland) als volgt gedefinieerd: 'het aansporen van toeristen om op vrijwillige basis financiële en/of andere hulp te bieden voor de verbetering en de instandhouding van de natuurlijke rijkdommen die zij bezoeken.' Of zoals gedefinieerd op (link met BE.nl) 'de gebruiker betaald mee'. Hierbij wordt uitgegaan van het gegeven dat mensen een negatieve impact hebben op de natuur, maar in ruil daarvoor een positieve impact teruggeven. In dit document wordt met dit verdienmodel echter niet alleen het vrijwillig geven van een kleine bijdrage bedoeld. Naast de vrijwillige bijdrage wordt er voor elke toerist in het gebied een kleine bedrage gevraagd voor de financiering van de natuur. Dit gebeurt door bij elke ondernemer gericht op recreatie in het gebied een extra heffing te laten vragen voor hun afgezette dienst of product. Dit kan omschreven worden als een vorm van toeristenbelasting.

**Actualiteit*

- In Nederland bestaat er momenteel toeristenbelasting. Toeristenbelasting wordt door het VNG (vereniging van Nederlandse gemeenten) als volgt beschreven: 'De toeristenbelasting kan worden geheven zodra niet-ingezetenen verblijf houden in de gemeente', hierbij wordt wel als randvoorwaarden genomen dat er bij het verblijf een vorm van betaling gemoeid is.
- In 2010 is er in North Wales (Groot-Brittannië) £1, - extra op de hotelrekeningen in de regio betaalt door toeristen voor financiering van omgevingsprojecten.
- In Lake District, een nationaal park van Engeland is tussen 1993 en 2010 door toeristen £1, - extra op de hotelrekeningen te laten betalen ongeveer £1,5miljoen opgebracht.

**Meerwaarde*

Het verdienmodel kan interessant zijn voor de Raamvallei als er wordt gekeken naar andere voorbeelden uit onder andere Engeland. Het levert geld op zonder daar zelf veel voor te doen. Daarnaast krijgen toeristen en bedrijven in de toeristen branche meer binding met de natuur omdat hier hiervoor betaald wordt. De bedrijven en toeristen gaan zich meer betrokken voelen voor de natuur in het gebied omdat het geld voor beheer direct van hen afkomt.

Doordat toeristen betalen voor natuur gaan bedrijven kansen zien in het financieren van natuur. Dit komt doordat bedrijven dicht bij toeristen kunnen komen omdat ze de gemene deler: betalen voor natuur hebben. Op deze manier wordt er goodwill gekweekt bij toeristen en willen toeristen zich met deze bedrijven associëren. Kortom: als toeristen betalen voor natuur gaan bedrijven dat ook doen doordat ze kansen zien.

Naast het feit dat het verdienmodel iets oplevert, word in Nederland belastingheffing als moeilijk ervaren. Bij vormen van belastingheffing zal de politieke discussie ontstaan dat er weer een belastingheffing bij komt.

Kortom: het verdienmodel kan als kans gezien worden omdat, toeristen betrokken worden bij het gebied middels financiering. Het trekt mogelijk nieuwe bedrijven aan die zich willen associëren met natuur. Daarnaast zal er de politieke discussie ontstaan van weer een belastingheffing erbij.

bronnen:

<http://www.bbc.com/news/10172181>

<http://www.vng.nl/producten-diensten/databanken/belastingkennis-voor-raadsleden/alle-belastingen-op-een-rij/toeristische-heffingen/toeristische-heffingen-meer-informatie#Toeristenbelasting>

http://www.step-projects.eu/uploads/_website%20documents/Report%202nd%20International%20STEP%20excursion%20Lake%20District.pdf

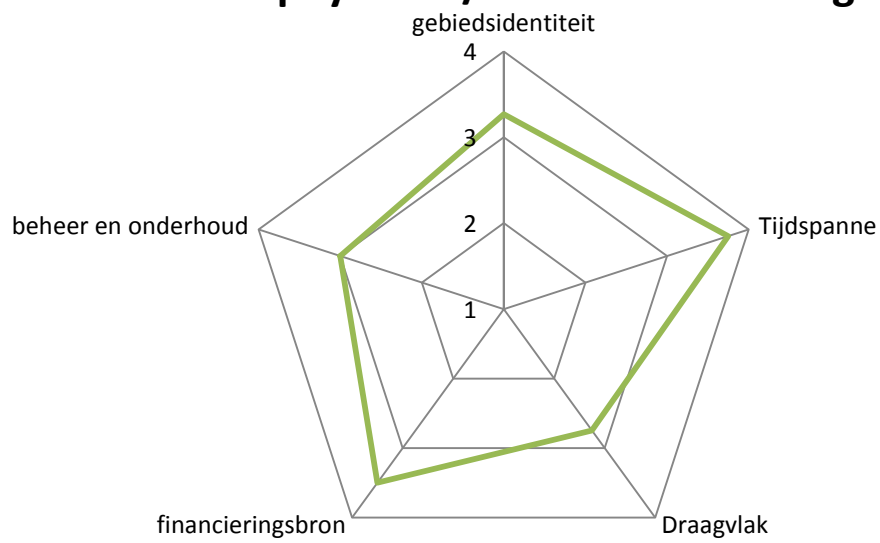
<https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=0CFcQFjAJ&url=http%3A%2F%2Fwww.noord-holland.nl%2Fweb%2Ffile%3Fuuid%3D6abe5594-9f2c-4b4c-b1a6-1e1d01a5d6a4%26owner%3Df22bc2f4-2ebd-4086-8aa8-7e9c95211aca%26contentid%3D13855&ei=5R2NVYDpH4T1UMeHgoAC&usq=AfQicNFQ7M8P1aQSKg413XCWthWYCj1ADw&cad=rja>

http://issuu.com/toonwassenberg/docs/visitor_payback_def_versie

http://www.c-v-n.be/uploads/van_bushcraft_tot_grote_weerschijnvlinder.pdf

<http://www.rlkm.be/uploads/files/20070124RLKMFolderdef.pdf>

visitors pay back / toeristenbelasting

Gebiedsbranding:

*Principe:

Het principe branding wordt in het rapport 'wijkbranding' (zie link) als volgt gedefinieerd: *'het gebied positioneren ten opzichte van andere gebieden en profileren als merk'*. Bij branding maakt een onderneming gebruik van een merknaam. Bij gebiedsbranding wordt het gebied door bewoners, ondernemers en andere betrokken door de binding die zij hebben met het gebied uitgedragen als merk. Door het merk krijgt het gebied meer bekendheid en associëren burgers het gebied met een bepaalde lading en beleving waardoor het gezien kan worden als een product. Dit product is in deze situatie: het gebied.

*Actualiteit

- branding Franeker: Franeker is een stad in Friesland en wil door middel van stadspromotie nieuwe bewoners, ondernemers en bezoekers trekken met de merknaam: 'de ster van de elf steden'. Ze gaan op zoek naar de identiteit van Franeker om het merk meer lading te geven.

*Meerwaarde

Dit levert meer bezoekers op. Ook kan men het merk verkopen.

In het buitenland is dit voor natuurparken een grote inkomstenbron. In Nederland wordt het nog niet veel toegepast. Het zorgt voor reclame en voor aantrekkingskracht van het opdoen van natuurervaringen. (bron: document blauwe rand)

In het rapport (MCD, zie link) wordt gesteld dat gebiedsbranding zorgt voor een extra waarde door: 'de realisatie van beter op de wensen van de doelgroep afgestemde producten'. Dit betekent dat het merk wordt verkocht als belofte. Door een merk wordt er tevens gericht op een doelgroep waardoor dit de waarde voor een groep vergroot en er voor deze partijen aantrekkingskracht naar het gebied ontstaat. Wel moet er een relatief hoge investering gedaan worden door partijen in het gebied voor het zich gaat lonen in de vorm van financiën.

Gebiedsbranding zorgt er voor dat er in het gebied eensgezindheid ontstaat omdat, elke partij hetzelfde moet uitdragen om geloofwaardig te blijven. Om deze eensgezindheid te creëren en om het gebied op de markt te zetten gaat er een vrij looptijd van enkele jaren overeen waardoor het een lange termijn project wordt.

Niet elk gebied is geschikt om gebiedsbranding op toe te passen omdat een gebied iets unieks en waardevols moet hebben om zich mee te profileren.

Kortom: Wanneer er een merk: 'De Raamvallei' zou ontstaan dan moet er dus eensgezindheid tussen de ondernemers in het gebied ontstaan. Het heeft een lange looptijd waardoor het een meerjarenplan wordt. De investeringen voordat het zich gaat lonen zijn vrij hoog en het gebied zal iets unieks of waardevols moeten hebben om zich mee te profileren.

Bronnen:

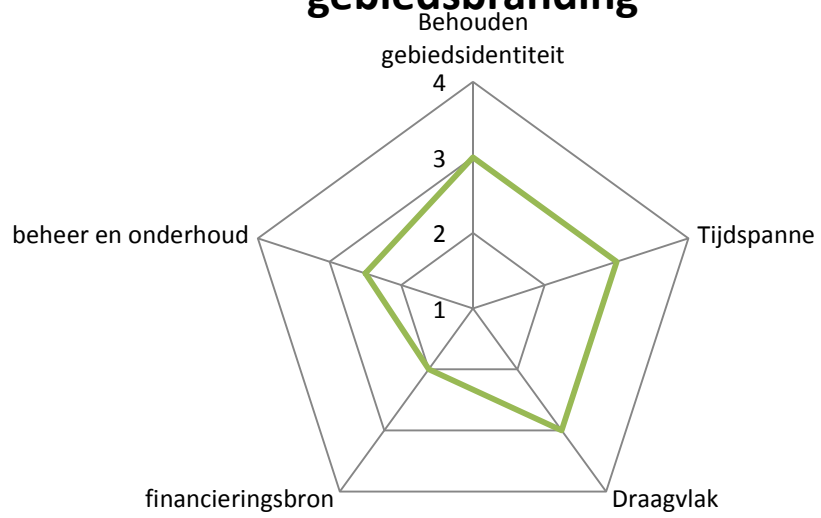
<file:///C:/Users/Joeri/Downloads/informatieblad-wijkbranding.pdf>

<http://gebiedsbranding.org/branding-franeker/>

file:///C:/Users/Joeri/Downloads/1004_MCD10_Rik-Dalmeijer-versie-30-juli-2014.pdf

http://www.mastercitydeveloper.nl/fileadmin/ASSETS/mcd/scriptie/MCD4_Vijgenboom.pdf

gebiedsbranding

Streekproducten:

**Principe*

Streekproducten zijn producten met een specifieke naam, die in een bepaalde streek gemaakt worden of hier op een speciale manier binding mee hebben. Deze producten kunnen onder een streeknaam verkocht worden maar de producenten moeten een vergoeding voor de merknaam of een bijbehorend label betalen. Met deze vergoeding wordt de ontwikkeling, beheer en onderhoud van natuur in het gebied betaald. Het is van belang dat de naam van een gebied gebonden wordt aan de producten die in een gebied geproduceerd worden op deze manier wordt er iets extra's aan het product toegevoegd waar ook een hogere prijs voor gevraagd kan worden dan reguliere producten.

**Actualiteit*

In Maastricht is het initiatief: 'natuurlijk begrazen Maastricht'. Bij dit initiatief worden schapen ingezet voor het weideonderhoud in stedelijke omgeving waarmee er natuuronderhoud plaatsvindt. Nadat de schapen geslacht zijn worden het vlees verkocht met als extra waarde dat deze altijd buiten hebben gelopen en mee hebben geholpen in het natuurbeheer van Maastricht. Hierdoor krijgt het product een extra dimensie waardoor hier ook een prijs voor gevraagd kan worden.

**Meerwaarde*

De meerwaarde van streekproducten is in alle gevallen verschillende. Het is vooral afhankelijk welk verhaal er achter de producten schuilt. Het verhaal zorgt voor de extra waarde waar uiteindelijk voor betaald wordt.

Als er streekproducten worden verkocht heeft de producten bij het gebied waardoor deze hierin wil investeren en zorg draagt voor het landschap. Een streekproduct geeft daarnaast extra waarde aan een gebied wat leidt tot bezoekers aan het gebied met gevolg meer naamsbekendheid. Bedrijven willen zich vestigen in het gebied omdat zij kansen zien in het gebied en de producten.

Hiernaast is het produceren van streekproducten niet in elk gebied mogelijk want, niet elk gebied heeft iets unieks. Er gaat daarnaast erg veel tijd overeen voordat er een goede naam is opgebouwd en een gebied bekend is en het risico is aanwezig dat producten niet aanslaan bij de maatschappij. Daarnaast is het voor bedrijven in veel gevallen een verandering in werkwijze en klantenbenadering waarbij de vraag is of het wel rendabel is omdat streekproducten vaak op kleine schaal geproduceerd worden.

Bronnen:

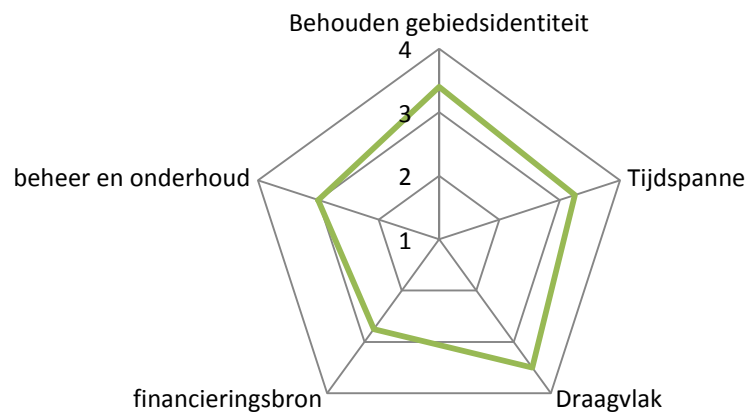
<http://zakelijk.infonu.nl/onderneming/85420-streekproducten.html>

<http://www.begrazenmaastricht.nl/landschapsbeheer/>

waardevol groen

alternatieve financieringssystemen voor het platteland

streekproducten

Uitzichtgarantie:

**Principe*

Het principe van Uitzichtgarantie is dat een grondeigenaar afspraken maakt met degene die daar zicht op heeft. Op deze manier kan de grondeigenaar inkomsten ontvangen vanuit een koper van garantie op uitzicht. De afspraken die gemaakt worden verschillen per situatie omdat elk uitzicht anders is. De basis bij elke afspraak is dat er voor een bepaalde tijdsperiode afspraken worden gemaakt en dat de opbrengsten ten goede komen van het onderhoud en beheer van aanwezig groen.

**Actualiteit*

- in de gemeente Veenendaal ligt natuurgebied 'De Groene Grens'. Aan de rand van het natuurgebied is in 2013 begonnen met bouwkavels uitgeven. De gemeente Veenendaal en de provincies Gelderland en Utrecht gaven destijds een mooi-uitzicht-garantie. Dit betekende dat "het natuurgebied onaangetast blijft en dat er geen bouwwerken in het uitzicht vanuit de woningen zullen verrijzen voor 30 jaar".

**Meerwaarde*

Uitzichtgarantie biedt zekerheid en beschermt de groene ruimte voor een vastgestelde periode, dit betekent dat het landschap behouden blijft en zelfs mogelijk op gebied van natuur versterkt wordt. Daarnaast zit er een sociale waarde aan omdat grondeigenaren nieuwe relaties met bewoners aangaan en een win-winsituatie creëren, wat weer tot gevolg heeft dat sociale acceptatie en overlast vermindering optreedt tussen bewoners en eigenaren.

Kopers/bewoners kunnen invloed uitoefenen op het gebied waar zij wonen en de inrichting ervan. Hierdoor worden mensen betrokken bij hun omgeving en worden ze bewuster van het milieu.

Tevens is het mogelijk voor projectontwikkelaars interessant omdat op deze manier bewoners zekerheid wordt geboden en mogelijk woningen in waarde stijgen. De woningen leveren zo meer op en kunnen voor een hogere prijs op de markt worden gebracht.

Bronnen:

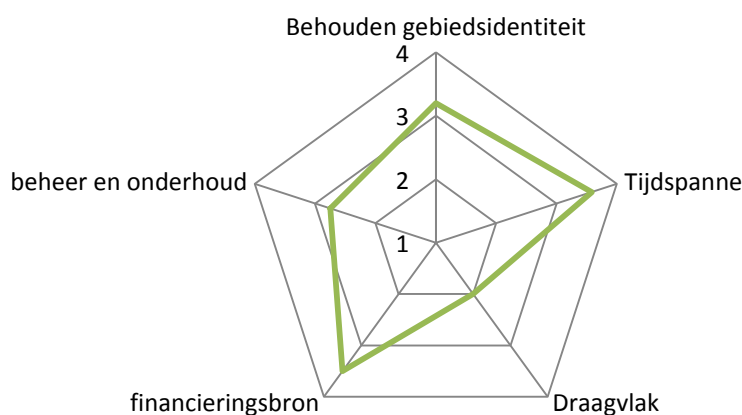
waardevol groen

<http://www.omgevingindepraktijk.nl/nieuws/veenendaal-geeft-mooi-uitzicht-garantie>

<file:///C:/Users/Joeri/Downloads/Eindrapportage%20Groengarantie.pdf>

http://www.groengarantie.nl/projecten/voorbeelden/5/projectontwikkelaar_koopt_uitzicht

uitzichtgarantie

Entreeheffing:

**Principe*

Het groene verdienmodel entreeheffing houdt in dat er voor toegang tot gebieden zoals natuurgebieden of landgoederen een entreeheffing gevraagd wordt aan bezoekers. Vormen van entreeheffing zijn: tolheffing, toegangsbewijzen of jaarkaarten. Uit de opbrengsten van de entreeheffing wordt het beheer en ontwikkeling van het gebied gefinancierd.

**Actualiteit*

Nationaalpark De hoge Veluwe is een particuliere stichting en haalt een deel van haar inkomsten voor natuurbeheer uit entreegelden, het aandeel van entreegelden voor natuurbeheer stijgt. Nationaal park de hoge Veluwe is in Nederland het enige natuurgebied waar entreegelden voor gevraagd worden. Momenteel kost een dagkaart €8,80. Nationaalpark de hoge Veluwe heeft een afgerasterd gebied van 5000 hectare natuur. In 2013 kwamen er 516.456 bezoekers. Dit leverde een opbrengst op entreegelden van +/- €8, - x 516.456 bezoekers is een ruime 4 miljoen euro.

**Meerwaarde*

Entreeheffing zorgt ervoor dat bezoekers betalen voor iets waar ze gebruik van maken. Verder heeft het als voordeel dat een gebied makkelijker te managen is want, er kan bijgehouden worden hoeveel bezoekers er komen. Vaak zorgt entreeheffing voor veel weerstand uit de maatschappij omdat, veel burgers vinden dat natuur vrij toegankelijk moet zijn. Daarnaast kan er alleen entree gevraagd worden bij privaat beheer.

Het bovengenoemde voorbeeld geeft aan dat een gebied meerwaarde moet bieden wil men entree kunnen heffen. Verder is de naamsbekendheid erg belangrijk want bezoekers willen niet voor iets betalen wat ze niet kennen. Als er entree gevraagd wordt moet een gebied afgesloten zijn door het gebied af te rasteren. De hoofdvraag bij dit groene verdienmodel is: Wat zijn bezoekers bereid te betalen oftewel wat is een redelijke prijs want veel bezoekers voor een klein bedrag kan meer opleveren dan weinig bezoekers voor een hoog bedrag.

De heffing van parkeergelden in een gebied leveren volgens het onderzoek (verdienmogelijkheden groen in economische perspectief het volgende op: 'een indicatieve inschatting van de extra verdiensten per hectare varieert tot €200, - per hectare voor een combinatie van entreegelden en parkeergelden'

Bronnen:

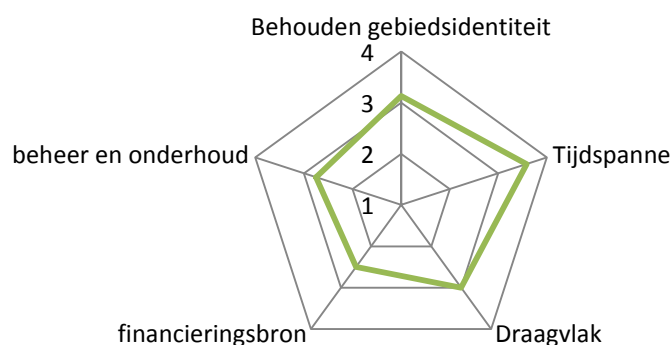
Waardevol groen

brainport

<http://www.nationaalpark.nl/documents/documents/brochure-np-waardevolle...pdf>

<https://www.hogeveluwe.nl/nl/over-het-park/feiten-en-cijfers>

entreeheffing

Parkeertarief:

**Principe*

Het principe van het groene verdienmodel 'parkeertarief' houdt in: In een gebied worden speciale plekken aangewezen waar tegen een vergoeding auto's kunnen parkeren. Met de vergoeding die door bezoekers wordt betaald gaat de ontwikkeling, beheer en onderhoud van het gebied betaald worden.

Het betalen van vergoeding door bezoekers kan alleen als er toezicht gehouden wordt op de parkeerplaatsen en de rest van het gebied waar niet geparkeerd mag worden. Aan dit toezicht op het parkeren zitten kosten aan verbonden net als het afrasteren en afsluiten van een parkeerplaats.

Het parkeren kan toegepast worden door bezoekers permanent te laten betalen of periodiek. Hierin maak je onderscheidt tussen weekenden, geen weekenden of alleen bij evenementen.

**Actualiteit*

Nationaal Park Zuid-Kennemerland: Bij het nationaal park zijn bij ingangen bewaakte en afgesloten, betaalde parkeerterreinen aangelegd. Hierbij moet aangemerkt worden dat aan de Noordzeekust betaald parkeren vanzelfsprekend is.

Landgoed Vollenhoven te Zeist: Bij dit landgoed wordt alleen bij bijzondere evenementen toegepast. Zo wordt er een klein bedrag van €1, - a €2, - gevraagd.

**Meerwaarde*

De heffing van parkeergelden in een gebied leveren volgens het onderzoek (verdienmogelijkheden groen in economische perspectief het volgende op: 'een indicatieve inschatting van de extra verdiensten per hectare varieert tot €200, - per hectare voor een combinatie van entreegelden en parkeergelden'

Naast financiële meerwaarde biedt het groene verdienmodel: 'parkeertarief' minder verkeer op bij het natuurgebied wat de natuur en het milieu ten goede komt. Mensen zijn eerder geneigd met de fiets of te voet te komen als men dan niet hoeft te betalen. In Engeland bij 'Lake District National Park' werd in het begin veel weerstand gegeven tegen betaald parkeren. Dit is in de loop der tijd geaccepteerd omdat het park nu op een duidelijk manier aangeeft dat de opbrengsten ten goede komen van het natuurbeheer. De communicatie is dus erg belangrijk.

Als bezoekers weten waarvoor ze betalen dus als ze het kunnen aanschouwen en het een klein bedrag is dan stuit dit op weinig weerstand. Mensen betalen voor de natuur dus ontstaat er binding met een gebied omdat, mensen hier hun bijdrage aan geleverd hebben. Om het parkeerbeleid correct te handhaven zitten er een aantal kostenposten aan het concept vast om parkeren op ongewenste plekken tegen te gaan en om mensen te laten betalen.

In het (bestand): wordt het volgende rekenvoorbeeld gegeven: een gebied met de volgende cijfers: 200.000 bezoekers per jaar, 70% komt met de auto, 2,2 personen per auto, parkeertarief €2, - en een winstmarge van 20% levert een netto-opbrengst van €23.000, - per jaar op.

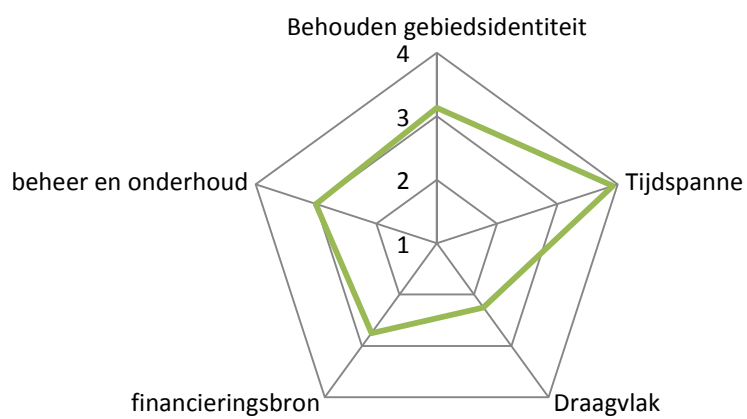
Bronnen:

<file:///C:/Users/Joeri/Downloads/Strategische%20visie%20recreatiegebieden%20regio%20Rotterdam%202014.pdf>

brainport

waardevol groen

parkeertarief

Malegenootschappen:/nieuwe malebossen:

**Principe:*

Definitie van nieuwe Male genootschappen: 'een organisatie die wordt opgericht met als primair doel een financiële bijdrage te leveren aan het beheer van een concreet, bestaand bos- en natuurgebied of de aanleg van een nieuw gebied. Het vergroten van het draagvlak voor bos- en natuurbeheer en het opstarten of uitbreiden van vrijwilligerswerk zijn secundaire doelen. Bij een nieuwe male genootschap kunnen personen en eventueel organisaties lid worden tegen betaling van een eenmalige en/of jaarlijkse financiële bijdrage. De deelnemers mogen zich 'geërfde' van het betreffende gebied noemen en krijgen bepaalde exclusieve diensten en/of producten in het betreffende gebied in ruil voor hun financiële bijdrage.' (boekje malegenootschappen).

Bij malegenootschappen zijn er twee mogelijkheden van eigendom. Het eigendom ligt bij de terreinbeheerders of bij de geërfden. Het eigendom van terreinbeheerders ligt het meest voor de hand omdat hiervoor geen nieuw bos voor hoeft aangekocht te worden. Bij een terreinbeheerder als eigenaar wordt door de malegenootschappen alleen voor beheer en onderhoud betaald.

In het kort: een malegenootschap is een rechtsvorm waarvan de leden geërfden worden genoemd. Deze geërfden beheren samen een gebied vanuit het malegenootschap dit gebeurt in een holtspoke waarin iedereen een stem heeft, dit is te vergelijken met een vergadering. Een geërfde kan zich inkopen door een of meerdere waardelen in een gebied te kopen. Als er een waardeel wordt gekocht betaald de geërfde het bedrag dat voor het beheer en onderhoud daarvan staat.

**Actualiteit:*

In Almere heeft een casestudie plaatsgevonden naar het concept: malegenootschappen of malebossen. Hierbij is geconstateerd dat er zonder de toevoeging van subsidie 72 geërfden nodig zijn die elk €1000,- investeren om een hectare landbouwgrond om te zetten in een malebos.

**Meerwaarde*

De meerwaarde van malegenootschappen is dat de financiering voor beheer en ontwikkeling van de natuur in een gebied duidelijk gestructureerd is en er dus draagvlak is gecreëerd voor natuur beheer en ontwikkeling.

Het is wel een nieuw concept waardoor de uitwerkingen nog niet bewezen zijn met uitzondering van een casestudie dat slechts een indicatie geeft.

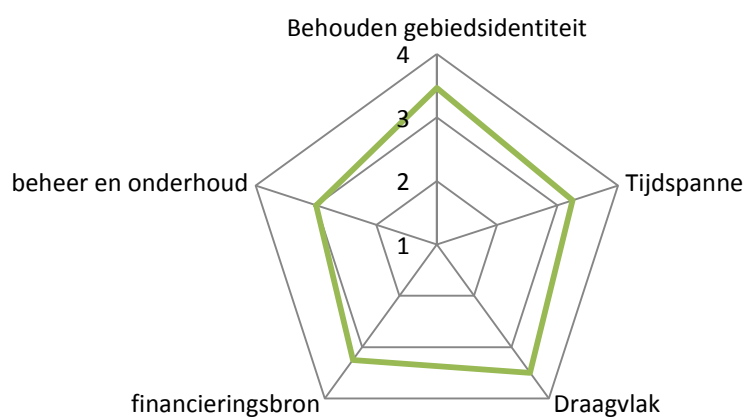
Het is vernieuwend, het creëert draagvlak, zorgt voor betrokkenheid en heeft een uniek verhaal. Hiertegenover staat dat het een nieuw concept is waar nog geen ervaring mee is en dus zijn de gevolgen nog onbekend en zal het toepassen voor pionieren op dit gebied zorgen.

Bronnen:

[http://www.collective-action.info/sites/default/files/webmaster/ POC_LIT_Oldenburger-and-Jansen_Concept-Nieuwe-Malebossen.pdf](http://www.collective-action.info/sites/default/files/webmaster/POC_LIT_Oldenburger-and-Jansen_Concept-Nieuwe-Malebossen.pdf)
www.innovatienetwer.org

Waardevol groen

malegenootschappen

Museum:

*Principe

Door een museum te koppelen aan het gebied waarin het verhaal van het gebied centraal staat worden er toeristen naar het gebied toe getrokken. De opbrengsten die uit het museum gehaald worden kunnen gebruikt worden voor ontwikkeling, beheer en onderhoud van natuur in het gebied. Als bijkomstigheid is het belangrijk dat een museum gekoppeld wordt aan de natuur waardoor het voor een gebied bezoekers en dus klanten oplevert.

*Actualiteit

Het Kroller-Muller Museum is gekoppeld aan nationaal natuurpark De Hoge Veluwe, waar het ook in is gelegen. Het museum zorgt voor eigen inkomsten en trekt bezoekers naar het nationaal park. Daarlangs organiseert het museum activiteiten met betrekking tot het nationaal park. Hierdoor creëert het een meerwaarde voor het park en verdient het zich indirect terug.

*Meerwaarde

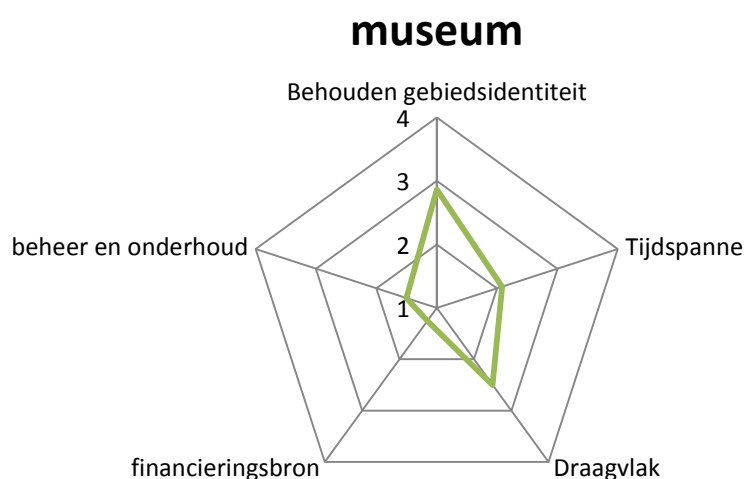
Een museum zorgt voor een extra dimensie in een gebied. Het trekt bezoekers, creëert draagvlak, verenigt mensen en creëert persoonlijke betrokkenheid. Het levert vooral indirecte opbrengsten voor een gebied op.

De keerzijde van een museum is dat het een grote investering vergt. Hierbij moet je het aan een gebied kunnen koppelen en moet er iets te vertellen zijn. Dit is niet voor elk gebied weggelegd.

Kortom: het vergt een grote investering wat vooral voor versterking van de identiteit en het imago zorgt. Het levert geen directe inkomsten op maar wel veel indirecte inkomsten zoals: draagvlak, bekendheid en betrokkenheid.

Bronnen:

<http://oud.hogeveluwe.nl/nl/ontdek-het-park/bezoekerscentrum-musea/kroller-muller-museum/676>

S(up)port for nature:

*Principe

S(up)port for nature is een initiatief van stichting Probos, Staatsbosbeheer, natuurmonumenten en diverse sportorganisaties die inspelen op de kansen die natuur biedt voor sport en recreatie. Als terreinbeheer is het mogelijk om een bijdrage te ontvangen voor het toestaan van een sportevenement. S(up)port for Nature zorgt ervoor dat sportevenementen met veel aandacht voor natuur, bodem, andere bezoekers en aansprakelijkheid worden georganiseerd. Support voor Nature hanteert als richtlijn dat 5% - 15% van de opbrengsten uit deelnamekosten van een sportevenement zijn voor de terreinbeheerder. Dit bedrag kan gebruikt worden voor de ontwikkeling, en beheer en onderhoud van het gebied. Mochten er opbrengsten uit entreegelden komen dan kan de terreinbeheerder hier 5%-10% ervan ontvangen voor ontwikkeling, en beheer en onderhoud van het gebied.

*Actualiteit

*Meerwaarde

De meerwaarde is dat een terreinbeheerder financiële middelen krijgt om ontwikkeling, en beheer en onderhoud van het gebied te financieren. De hoeveelheid opbrengsten is afhankelijk van het aantal bezoekers en is maar eenmalig.

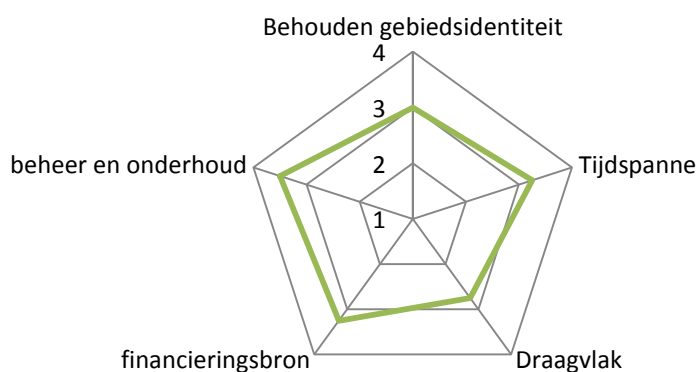
Doordat bezoekers betalen voor een evenement maar ook indirect voor de natuur krijgen bezoekers meer binding met de natuur, want hun geld is daarvoor gebruik. Een evenement zorgt daarnaast voor bezoekers die bekend raken met het gebied en hier in de toekomst mogelijk vaker naar toe gaan vanwege de groeiende naamsbekendheid. Dit zorgt op de lange termijn voor toeristische inkomsten.

Burgers en bezoekers betalen bewust voor natuur en milieu waardoor het bewustzijn hiervan onder burgers sterk wordt vergroot.

Kortom: s(up)port for nature zorgt voor eenmalige opbrengsten die afhankelijk zijn van het aantal evenement bezoekers. s(up)port for nature zorgt niet alleen voor eenmalige inkomsten maar maakt burgers bekend met gebied en zorgt dus voor meer naamsbekendheid voor het gebied. Dit levert op de lange termijn inkomst op aan onder andere toeristen. Als laatste punt maakt een evenement wat in het teken staat van natuur en milieu voor meer bewustzijn door mensen voor natuur en milieu.

Bronnen:
waardevol groen
<http://www.supportornature.nl/pdf/SamenvattingTipsMinimumVereistenAanvraag.pdf>
www.supportornature.nl

s(up)port for nature

Wonen in de natuur:

*Principe

Burgers die in de natuur willen wonen, kunnen een nieuwe/bestaande woning kopen in het gebied moeten een extra bedrag betalen voor de natuur. Omdat men in de natuur komt wonen, betalen ze per periode een bedrag voor de ontwikkeling, onderhoud en beheer van de natuur. Op deze manier zorgen zij voor hun eigen natuurlijke omgeving.

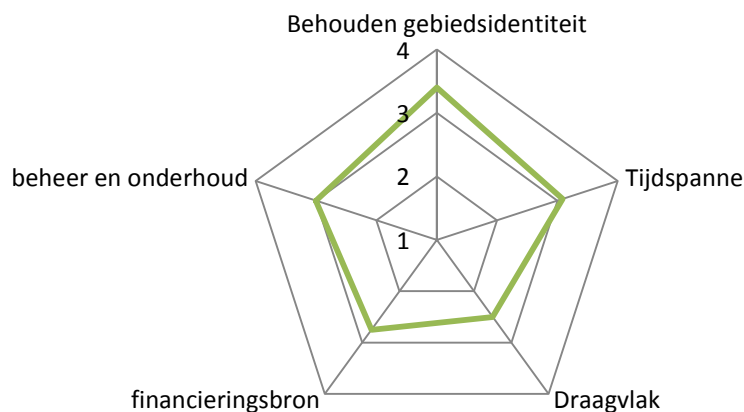
*Actualiteit

In de actualiteit zijn er nog geen praktijkvoorbeelden bekend al valt dit verdienmodel erg te vergelijken met natuurcompensatie. Wel zijn er voorbeelden waar burgers in de natuur komen wonen natuur, onderhouden.

*Meerwaarde

De meerwaarde van het verdienmodel is dat mensen in de omgeving zich meer betrokken voelen met de natuur omdat men ervoor betaald heeft. Ook koopt men een stukje welvaart en gezonde leef omgeving omdat er natuur in de buurt onderhoudt, gerealiseerd wordt.

wonen in natuur

Recreatieve arrangementen / evenementen :

*Principe

Het verdienmodel recreatieve arrangementen/ evenementen houdt in dat er grootschalige of kleinschalige recreatieve functies aan het gebied gekoppeld zijn. De opbrengsten uit deze recreatieve arrangementen zorgen voor de ontwikkeling, het beheer en onderhoud van de natuur in het gebied. Hierbij kan gedacht worden aan een attractiepark, dierentuin, camping, zorgboerderij, golfbaan of een jachthaven.

De opbrengsten die uit evenementen georganiseerd in het gebied worden gegenereerd wordt de ontwikkeling, beheer en onderhoud van natuur in het gebied gefinancierd. Bij evenementen kan in de breedste zin van het woord gedacht worden (bijvoorbeeld een muziekconcert of een streekmarkt).

*Actualiteit

Op het heidegoed 't kleuenvan in Beckum is een landgoed ontwikkeld met recreatie als economische drager. Van het elf hectare grote landgoed is een hectare ingericht voor recreatie en de overige is natuur. Voorbeelden van recreatie arrangementen zijn onder ander: kookworkshops, klimparcours, speelbos met tennisbaan, zwemvijver, speelvijver en een speelplaats voor balsporten. Naast de activiteiten wordt het landgoed 2 dagen in de week verhuurd aan een organisatie met verstandelijk gehandicapten. Met de opbrengsten wordt het landgoed onderhouden en worden jongeren die er werken betaald.

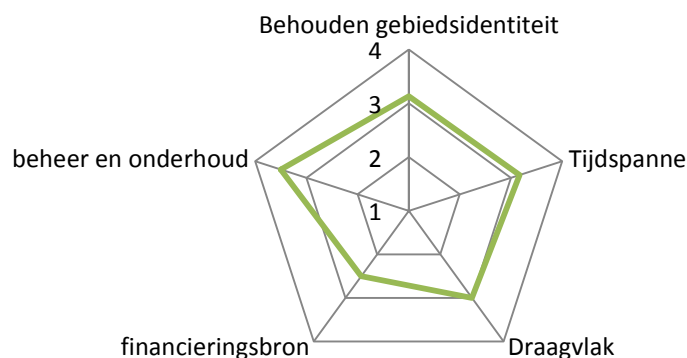
*Meerwaarde

Financieel kunnen recreatieve arrangementen en evenementen zijn er in vele soorten en mate. Niet elk arrangement levert evenveel op qua financiën. Belangrijk zijn het aantal bezoekers en de grote ervan. De financiële meerwaarde voor onderhoud van natuur is haalbaar. Vaka zijn evenementen eenmalig waardoor er slechts eenmalig inkomsten zijn. Bij recreatieve arrangementen is het aantrekkelijker.

Naast financiële meerwaarde zorgen evenementen en recreatieve arrangementen voor naamsbekendheid. Het kan gaan dienen als aandachtstrekker voor een gebied. Bijvoorbeeld de omgeving van Wanroij wordt door burgers geassocieerd met 'recreatiepark de Wanroijse Bergen', omdat mensen die niet uit het gebied komen ooit op dat park zijn geweest.

Bronnen:
Brainport
Waardevol groen

recreatieve arrangementen / evenementen

Educatie:

*Principe

De kennis en ervaring uit het gebied op gebied van natuur delen. Dit kan door bijvoorbeeld een website waarop advies gegeven wordt en waarvan mensen lid kunnen worden. Verder kunnen er tegen vergoeding onderwijsarrangementen in het gebied aangeboden worden met betrekking tot de natuur. De inkomsten die hieruit komen kunnen gebruikt worden voor de ontwikkeling, beheer en onderhoud van het gebied.

*Actualiteit

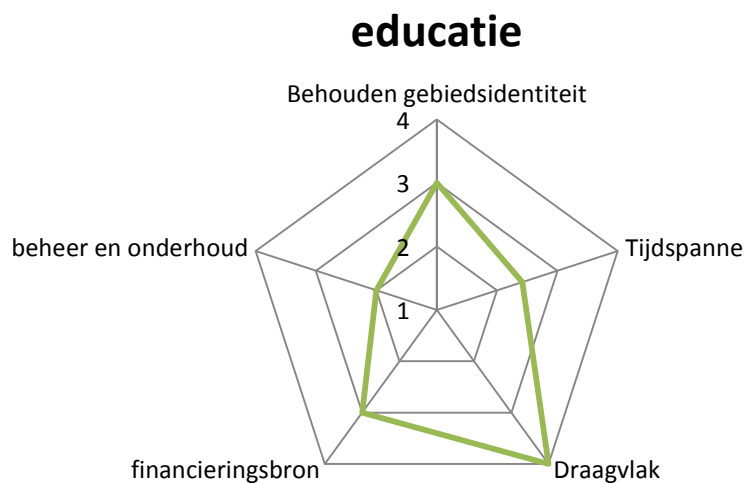
Op landgoed Lankheet is stichting Waterpark in het leven geroepen. Dit is een goede doelen stichting. Vanuit de stichting worden projecten op het landgoed gerealiseerd. De inkomsten van de stichting komen onder anderen uit een bijdrage van €5,- waarvoor vrijwilligers rondleidingen door het gebied geven.

*Meerwaarde

Het verdienmodel educaties levert niets tot weinig op. De meerwaarde is gericht op het maatschappelijke nut. Burgers worden voorgelicht over natuur, dus komt er meer draagvlak en interesse voor. Als in een gebied educatie plaatsvindt wordt de bekendheid en de toegankelijkheid ervan vergroot.

Bronnen:

http://www.hetlankheet.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=29
waardevol groen

Bestemmingsheffing/ functieverandering:

*Principe

Bij bestemmingsheffing koopt iemand een relatief goedkoop stuk grond. Op deze grond zit een beperkte bestemming. Door deze beperkte bestemming zijn er weinig mogelijkheden met de grond. Doordat er een bestemmingswijzing plaatsvindt, wordt de grond meer waard en kan er vind er 'windfall profit' plaats. Door de prijsstijging kan er winst gemaakt worden op de grond door verkoop of er kan een verplichting gesteld worden dat een deel van de winststijging ten goede moet komen aan natuur.

*Actualiteit:

In Groot-Brittannië bestaat het concept 'Creaming off belterment'. Hierbij gaat een bepaald deel van de winst van de bestemmingsheffing naar de regio.

*Meerwaarde

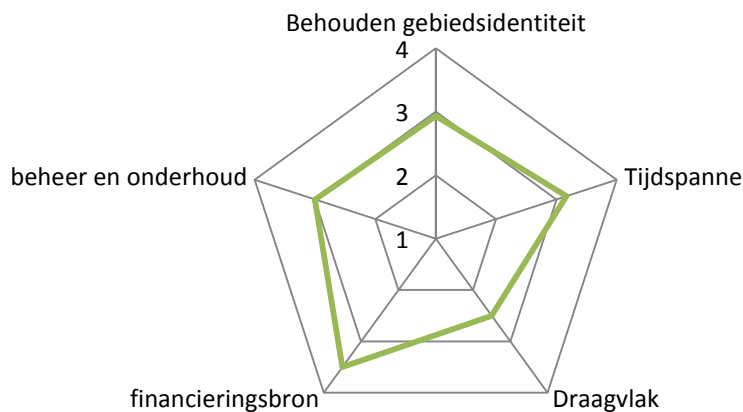
Het levert financieel iets op alleen wordt er niet constant aan functieveranderingen gedaan in een gebied. De inkomsten zijn onzeker. Het zorgt er voor dat er voor een verandering in een gebied een investering tegenover staat waardoor burgers zo, n initiatief eerder accepteren. Daarnaast ligt het politiek vrij gevoelig en zitten er beleidsmatige inspanningen aan ten grondslag waar rekening gehouden moet worden.

Bronnen:

Brainport

Waardevol groen

bestemmingsheffing

Landschapsbenzine:

*Principe

Bij benzinestations gaat het grootste gedeelte in de vorm van accijns en BTW naar de overheid toe. Dit geld wordt niet alleen gebruikt voor de Nederlandse infrastructuur, maar ook voor andere zaken die niet ten goede komen aan de automobilist. De meeste Nederlanders hebben stevast het thema natuur en landschap in de top drie van meest belangrijke onderwerpen staan. Dit is gebleken uit het onderzoek 'Zeeuws Milieu' in maart 2007 (tankend in Holland). Dit geeft aan dat automobilisten best voor natuur en landschap willen betalen.

Het concept landschapsbenzine wordt in het onderzoek: (tankend in Holland) als volgt omschreven: 'Met een kleine bijdrage kunnen automobilisten er voor zorgen dat hun geld wordt besteed aan het landschap waar ze dagelijks doorheen rijden. Door deel te nemen aan landschapsbenzine betalen zij vrijwillig een toeslag van 2 cent per liter getankte brandstof. Het gel dat daarmee wordt opgehaald wordt vervolgens uitgegeven aan het beheer van het landschap in de buurt van het betreffende tankstation'.

*Actualiteit

Voor zover bekend is het nog nooit in de praktijk uitgevoerd.

*Meerwaarde

De meerwaarde van het groene verdienmodel zit onder andere in het financieel potentieel. In het rapport 'visie op de strategische opgave recreatiegebieden regio Rotterdam 2030' wordt gesteld dat het concept een potentieel heeft van €6.000, - euro per tankstation per jaar heeft voor de regio Rotterdam. Belangrijke randvoorwaarden hierbij is dat bij het pompstation duidelijk wordt aangegeven waar het geld aan besteed wordt.

Naast de financiële meerwaarde zorgt landschapsbenzine ervoor dat burgers actief bijdragen aan de natuur en hun eigen omgeving, op deze manier wordt de omgeving meer van de betalers. De binding met het desbetreffende gebied wordt groter doordat men hier zorg voor draagt. Burgers gaan dus bewuster naar natuur en landschap kijken.

Doordat de automobilist betaald voor natuur en landschap wordt het volgende principe toegepast: 'de vervuiler betaald'. De vervuiler is in deze zin de automobilist met zijn uitstoot van CO2 die betaald voor compensatie in de zin van natuur en landschap. Hiernaast zorgen de pomphouders voor een stukje 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'.

Naast de meerwaarde die landschapsbenzine heeft kan het ook zorgen voor oneerlijke concurrentie tussen pomphouders en men is afhankelijk van het animo bij automobilisten voor het verdienmodel.

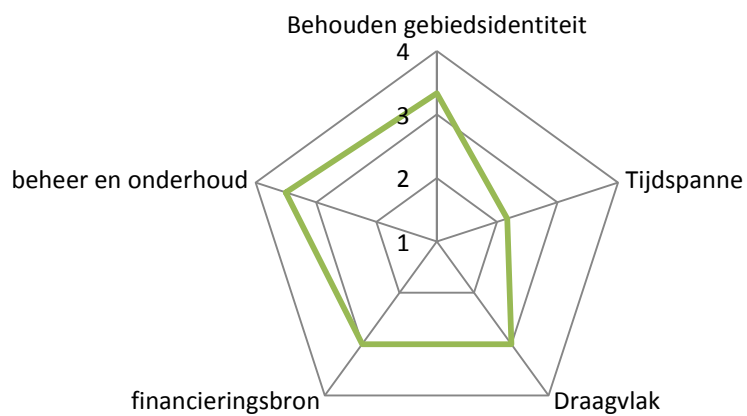
Bronnen:

<file:///C:/Users/Joeri/Downloads/landschapsbenzine.pdf>

http://www.wegvandet toekomst.nl/weg_van_de_toekomst/ingediende_ideeen/landschaps-benzine

<file:///C:/Users/Joeri/Downloads/Strategische%20visie%20recreatiegebieden%20regio%20Rotterdam%202014.pdf>

landschapsbenzine

6.2 BENUTTEN VAN DE FYSIEKE GEBIEDSWAARDEN

2 benutten van de fysieke gebiedswaarden

- Delfstofwinning
- Oogsten uit de natuur
- Energielandschap
- Waterhouderij
- Natuur begraven

1 benutten van gebiedswaarden

- Visitors pay back / toeristenbelasting
- Gebiedsbranding
- Streekproducten
- Uitzichtgarantie
- Entreeheffing
- Parkeertarief
- Malegenootschappen
- Museum
- S(up)port for nature
- wonen in de natuur
- recreatieve arrangementen
- educatie
- bestemmingsheffing
- landschapsbenzine

2 benutten van de fysieke gebiedswaarden

- Delfstofwinning
- Oogsten uit de natuur
- Energielandschap
- Waterhouderij
- Natuur begraven

Verdienmodellen natuur & landschaapsontwikkeling

3 financieringsvormen/financiering door derden

- Vrijwilligerswerk
- Gebiedsfonds
- Streekrekening
- Giften/donaties / sponsoring
- Aandelen / obligaties / lidmaatschap
- Crowdfunding
- Subsidies
- Privaat beheer
- Leningen
- Landschapsveiling / adoptie

4 slim samenwerken

- Regiomunt
- CO2-compensatie
- Pacht- erfpacht
- Horecaondernemers
- Landgoed creëren
- Natuurcompensatie
- Greendeals
- Rood voor groen
- Knoopperv
- Streekblad
- agrarisch natuurbeheer
- grondbank
- buitenplaatsen

Delfstofwinning:

*Principe

‘per jaar wordt 100 tot 150 hectare grondgebied gebruikt voor de delfstofwinning. De afgelopen 40 jaar is 50km² vergraven en veranderd in water. De grootschalige ontgrondingen in de zand- en klei rijke gebieden ze zijn gekoppeld aan projecten als: ruimte voor de rivier, ruimte voor Rijntakken en het Maasproject’. Delfstofwinning als groen verdienmodel heeft als doel om de ondergrond te benutten voor het financieren van de omgeving. Uit de ondergrond worden allen nuttige materialen gewonnen en verkocht. De gewonnen materialen kunnen verkocht worden of op een andere plaats gebruikt worden. Op deze manier wordt het budget voor beheer en onderhoud groter of kunnen er kosten besparing optreden. In Nederland wordt er vooral gedaan aan zand-, grind-, klei-, mergel- en gaswinning. Mergelwinning vindt alleen in Zuid-Nederland plaats en Gaswinning veelal in het Noorden van Nederland.

*Actualiteit

‘Het Nederlands deel van RivierPark Maasvallei: Dit gebied loopt van Maastricht tot Maasbracht. Hier loopt voor een lengte van 50 KM de grens tussen Nederland en Vlaanderen. Hier wordt, sinds 2001 in het kader van proefproject Meers en sinds 2008 in het kader van het Grensmaasproject, op een geheel nieuwe manier grind gewonnen. Tientallen kilometers oever worden ondiep afgegraven. Zo wordt de stroomgeul verbreed en de uiterwaard verlaagd. Behalve veiligheid en grind levert het Grensmaaspraject straks 1250 ha wilde natuur.’

*Meerwaarde

Delfstofwinning levert direct opbrengsten op uit zand, grind en klei winning. Indirect levert de extra ruimte op voor recreatie en wonen aan het water, zoals te zien is bij de Kraaijenbergse plassen te Cuijk.

Delfstofwinning levert een natuurlijke meerwaarde. Uit het onderzoek ‘maas in beeld’ blijkt dat flora en fauna na de delfstofwinning erop vooruit gaan. Zo komen er meer planten en diersoorten voor, wat zorgt voor een meer diverse omgeving. http://www.maasinbeeld.nl/publicaties/Maas_in_beeld_def_lr.pdf

Het geeft meer ruimte voor water en voor waterberging.

Het nadeel is dat er grootschalige ingrepen in het landschap worden gedaan door grondverzet wat zorgt voor aantasting van het archeologische bodemarchief en het historische cultuurlandschap. Grote ontgravingen kunnen daarentegen vaak niet op veel draagvlak van burgers rekenen.

Kortom: Delfstofwinning levert direct inkomsten op door de winning van grind, zand of klei. Dit gaat echter gepaard met grootschalige ingrepen in het landschap met verstoring van het bestaande historische cultuurlandschap tot gevolg. Na de delfstofwinning kunnen de afgravingen gebruikt worden als een meerwaarde voor flora en fauna en zijn er kansen voor recreatie, wonen aan het water en waterberging. In de meeste gevallen is in het verleden gebleken dat grootschalige afgravingen vaak tot weerstand leiden.

Bronnen:

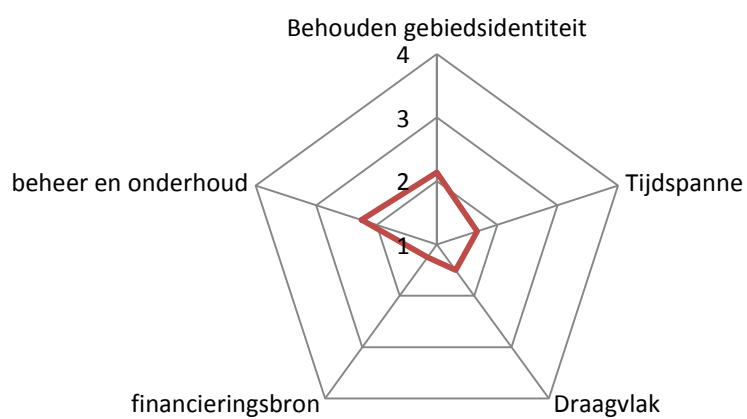
<https://www.ark.eu/kom-kijken/drielandenpark/rivierpark-maasvallei>

<http://erfgoedbalans.cultureelerfgoed.nl/ruimtelijke-ontwikkelingen/het-cultuurlandschap/delfstoffenwinning>

<file:///C:/Users/Joeri/Downloads/groen-ontgronden-realisatie-ehs-ecologisch-hoofdstructuur-en-robuuste-verbindingen-door-middel-van-ontgrondingen-voor-delfstofwinning-een-verkenning-van-de-mogelijkheden.pdf>

waardevol groen)

Delfstofwinning

Oogsten uit de natuur:

*Principe:

Het groene verdienmodel: 'Oogsten uit de natuur' houdt in dat er verschillende producten uit de natuur worden gewonnen/geoogst, waarna deze verkocht worden. Me de opbrengsten komen ten goede aan het gebied waar de producten uit zijn gewonnen/geoogst. 'Oogsten uit de natuur' is in wezen een verzameling van verschillende verdienmodellen dit zijn onder andere: houtproductie, biomassa en jachtrechten.

*Actualiteit

- Landgoed Prattenburg: op dit landgoed worden elk jaar dunningen van het bos uitgevoerd waarna het vrijkomende hout wordt verkocht aan een houtverwerker of handelaar. Naast productiehout wordt er brandhout aan particulieren verkocht. De aangeboden soorten zijn beuk, Amerikaanse eik en berk. Op de site van het landgoed wordt aangegeven dat het brandhout wordt verkocht voor een prijs tussen €40,- en €55,- per m3.
- Vereniging bosbeheer Peel en Maas heeft 310 leden en beheert 700 hectare bosgrond in de buurt van Helden gelegen in de provincie Limburger. Op de site van het de vereniging is aangegeven dat zij €8,99 subsidie per hectare per jaar ontvangen voor houtproductie. De opbrengsten zijn gemiddeld ongeveer €750,- per 6 jaar.
- natuurmonumenten verkopen haardhout met FSC-keurmerk. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij het Corversbos te Hilversum. De vraagprijs voor een natuurmonumenten-lid €35,- en voor een niet-lid €45,- per/M3.
- in de gemeente Meppel kost een jachtrecht in 2015, €7,50 per hectare per jaar.

*Meerwaarde:

In het rapport (verdienmogelijkheden groen juli 2013) wordt het volgende weergegeven. 'in bosgebieden leverde houtoogst in 2011 na aftrek van kosten gemiddeld ruim 100 euro per hectare op. Door optimalisatie en kostenreductie is in bepaalde gebieden een hogere opbrengst mogelijk.' (dit houdt in dat er in bosgebieden mogelijkheden zijn om aan houtproductie geld over te houden wat ten goede komt van natuur in een gebied.

In het rapport (verdienmogelijkheden groen juli 2013) wordt het volgende weergegeven dat houtproductie enkel kansrijk is bij de volgende randvoorwaarden:

- 'in bosrijke gebieden, hout levert relatief veel op'.
- 'Enige schaalgrootte is gewenst, leeftijd en soortensamenstelling van belang'.

In het rapport (verdienmogelijkheden groen juli 2013) wordt het volgende weergegeven:

'in bossen kunnen ook andere producten geoogst worden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om jacht, gras, riet, biomassa etc. wij gaan hierbij uit van 10 euro per hectare'.

Naast de financiële meerwaarde zorgt oogsten uit de natuur voor een product dat gemaakt wordt in de streek. Hier kan naamsbekendheid mee verworven worden wat meer bezoekers naar het gebied trekt. Aan deze producten kan de economie zich optrekken door deze te verkopen. Het gebruik van biomassa levert een duurzame naam op. Door op natuurlijke producten te verwarmen van huishoudens of bedrijven wordt er een vorm van goodwill gekweekt.

Hier tegenover staat dat voor jacht en houtproductie weerstand kan bestaan vanuit burgers, in de vorm van dierwelzijn of natuurbehoud.

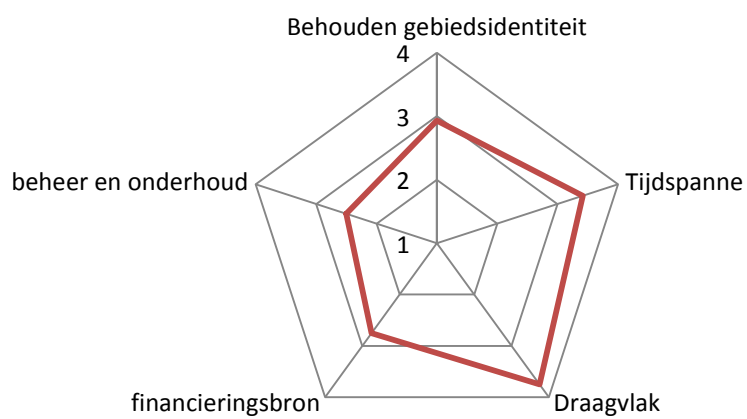
Bronnen:

<http://www.prattenburg.nl/index.php/bosbeheer/doelstellingen>

<http://www.bosbeheerpeelenmaas.nl/houtoogst>

<https://www.natuurmonumenten.nl/nieuws/verkoop-haardhout-uit-corversbos>
<file:///C:/Users/Joeri/Downloads/DEF%20GRONDPRIJZENNOTA%202015%20.pdf>
file:///C:/Users/Joeri/Downloads/verdienmogelijkheden_groen_juli2013.pdf

Oogsten uit de natuur

Energielandschap:

*Principe

Er zijn verschillende manieren om energie op te wekken zoals: bio vergisting, windmolens en zonnepanelen. Het verdienmodel energielandschap houdt in dat er met de opbrengsten uit de verkoop van energie, natuur-onderhoud en -beheer van het gebied gefinancierd wordt. De energie moet gewonnen worden uit het gebied zelf dat is ingericht als energielandschap.

Bio-energie: 'Bio-energie is energie die wordt opgewekt uit organisch materiaal (biomassa), bijvoorbeeld mest, hout, snoeiafval, gft, vezels of plantaardig en dierlijk vet. Bio-energie is hernieuwbare energie omdat de inzet van planten en bomen als brandstof netto geen CO₂-emissie oplevert. Tijdens de groei nemen planten en bomen CO₂ op. Door verbranding, vergisting of vergassing van dit organische materiaal komt er net zoveel CO₂ vrij als wanneer het in de natuur zou vergaan'.

Windenergie: Windenergie is energie die opgewekt doormiddel van windmolens. Het concept wat hiervoor bestaat is: windmolenparken waar meerdere clusters van windmolens bij elkaar staan.

Zonne- energie: zonne-energie is energie die gewonnen wordt van de zon doormiddel van zonnepanelen. Er zijn twee concepten om via de zon op grote schaal energie op te wekken: blauwe daken en zonneweides. Bij blauwe daken worden op gebouwen zonnepanelen aangebracht en bij zonneweides zijn er stukken land vol gezet met zonnepanelen.

*Actualiteit:

Windenergie: In Nederland zijn momenteel veel windmolenparken langs de kustgebieden van Nederland en in de provincies Flevoland en Groningen aangelegd. Men is ook bezig met enkele windmolens op de Noordzee.

Zonne-energie: In Nederland zijn geen grote zonneparken aangelegd. Dit is wel het geval in Spanje en de VS.

Bio-energie: In Nederland wordt niet op grote schaal gewassen geproduceerd voor het gebruik van biomassa. In Duitsland vindt dit wel op grote schaal plaats. De problemen die hier naar voren komen zijn de concurrentie met vee(voedsel) en het grote oppervlaktegebruik. In veel gevallen is een bio-vergistingsinstallatie niet rendabel zonder toevoeging van subsidie. Een nieuw bio-product is algen, dit zou een oplossing kunnen bieden in de toekomst. (Bode & Lardinois, 2012)

Integrale energielandschappen: Voor de provincie Utrecht is in 2014 het adviesrapport opgesteld: 'energielandschappen'. De zoektocht naar toepassing van hernieuwbare energie met als centrale punten: wind, zon en biomassa staan hierin centraal. Dit het is momenteel het meest actuele op het gebied van integrale energielandschappen.

*meerwaarde

Duurzame energie is onderdeel van de hedendaagse transitie. Het streven is een samenleving die draait op duurzame energie. Hiervoor zijn de meest ontwikkelde vormen van duurzame energieopwekking: zonne-energie, windenergie en bio-energie.

De meerwaarde van duurzame energie opwekking voor een gebied is dat het betreffende gebied zelfvoorzienend wordt in haar energiebehoeften. De toepassing van energielandschappen zit in de verkennende fase waardoor er over cijfers weinig bekend is waardoor een gebied die het toegaat passen als pioniersgebied fungeren. Het kan ook een positieve uitwerking hebben op het aantrekken van bedrijven omdat deze in de trant van maatschappelijk verantwoord ondernemen zich willen vestigen in een energielandschap.

Hiertegenover staat dat zonneparken en windmolenparken vaak gezien worden als landschapsvervuiling. Bij biobrandstoffen kunnen de restproducten worden gebruikt zoals: rest hout, bermgras etc. wat positief is. De beste producten die als bioproducten gelden zijn degenen met de hoogste voedingswaarde zoals: mais en soja. De vraag is dus of goed is dat (vee)voedingsproducten als biobrandstof worden gebruikt. Daarnaast is er discussie of het verbouwen van bioproducten niet teveel ruimte in beslag neemt en of het rendabel is want, biovergisters kunnen niet bestaan zonder subsidies.

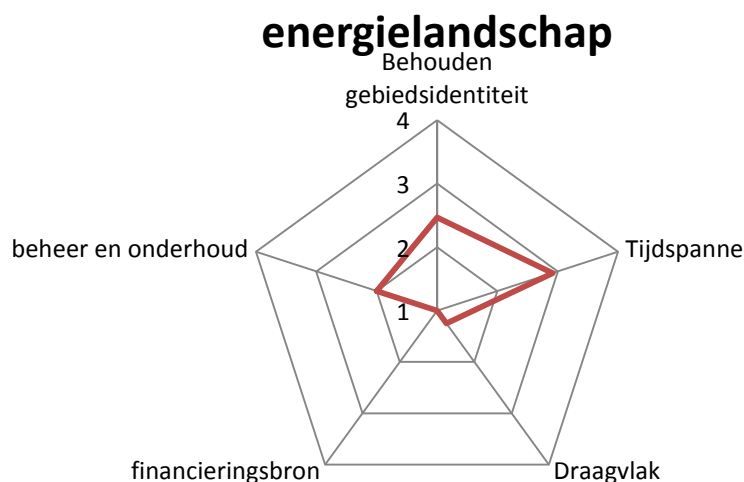
De duurzame energiesector zit in een snelle ontwikkeling. Zo worden zonnepanelen, windmolens en biovergisters steeds efficiënter. Voor het inrichten van een energielandschap geldt dat het de landschappelijke kwaliteit verandert omdat het landschap ingericht wordt voor productie van energie. Er kan verwacht worden dat hier veel weerstand van burgers aan verbonden is zoals in het verleden is gebleken met windmolenparken en mestvergisters.

Bronnen:

<http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/duurzame-energie-opwekken/windenergie-op-land/financien/kosten-en-baten>

<http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/duurzame-energie-opwekken/bio-energie>

(file:///C:/Users/Joeri/Downloads/advies_energielandschappen_2014.pdf)

Waterhouderij:

*Principe

Het concept: de 'waterhouderij' is een vorm van financiering halen uit waterinrichting. De waterhouderij is een coöperatie van boeren, andere ondernemers, grondeigenaren, gemeenten, waterschap en gebiedsbewoners die op minimaal 500 hectare het regionale wateroverschot vasthoudt en deze zo optimaal mogelijk benut. Het vasthouden van water zorgt voor vis-, algen- en rietteelt voor biobrandstof en waterzuivering, productie van industriewater, recreatie, tegengaan van verdroging van natuur, educatie, recreatie en wonen op het water.

*Actualiteit

Voor het gebied Walcheren (provincie Zeeland) is een haalbaarheidsstudie verricht voor het concept: waterhouderij. Het gaat hier om een gebied van 300 hectare met agrarische 8 bedrijven. Hier is geprobeerd om zo veel mogelijk water vast te houden in het gebied bij droge tijden. De les uit het traject is: het is belangrijk om samen te werken om eigen doelen te realiseren. Daarentegen is de economische winst nog niet aangetoond.

*Meerwaarde

De Waterhouderij is een concept dat nog verder ontwikkeling moet worden. Dit betekent dat bij toepassing de partijen gaan pionieren en dus een uniek iets gaan realiseren. De waterhouderij levert dus bekendheid op van het gebied daarnaast is er een enorme ingreep in het gebied mee gemoeid wat kan rekenen op weerstand van burgers. De kracht daarentegen is weer dat het met meerdere partijen uitgevoerd wordt en samen sta je sterker.

Kortom: het is momenteel een concept waarvan de gevolgen niet goed vastgesteld zijn. Wel is bekend dat het een grote ingreep in het landschap vergt en het gebeurt in samenwerking met verschillende partijen.

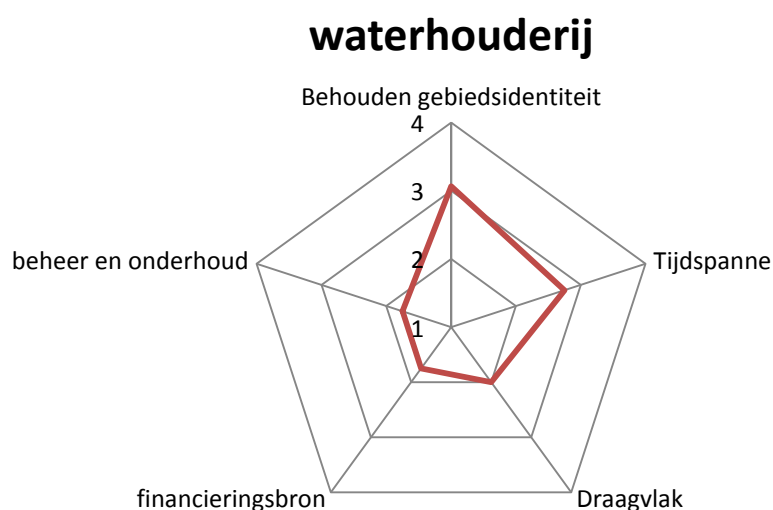
Bronnen:

file:///C:/Users/Joeri/Downloads/conceptwijzer_waterhouderij_juni2012.pdf

file:///C:/Users/Joeri/Downloads/waterhouderij_int.toetsing.pdf

http://waterhouderij.nl/?page_id=496

file:///C:/Users/Joeri/Downloads/Waterhouderij_Walcheren_overzicht_20111227.pdf

Natuur begraven:

*Principe:

Het principe van natuur begraven als groen verdienmodel is het realiseren van begraafplaatsen in de natuur. De inkomsten die hieruit worden gerealiseerd komen ten goede aan ontwikkeling, onderhoud en beheer van de natuur.

Er is niet een duidelijke definitie van natuur begraven dus de vraag is wanneer is iets een natuurbegraafplaats. In het rapport (Landschap als nalatenschap 2011) wordt de volgende definitie van natuur begraven gegeven:

'Plekken waar het begraven een ondergeschikte rol speelt ten opzichte van de natuur. Individuele graven zijn ondergeschikt aan het landschappelijke totaalbeeld. De ordening en markering van de graven volgt uit de aard van het natuurgebied. Uiteindelijk worden de graven geheel opgenomen door de natuur'.

Grove randvoorwaarden dit op dit moment zijn gesteld voor natuurbegraafplaatsen zijn:

- '1. De begraafplaats bevindt zich in een natuurrijke omgeving.*
- 2. De begraafplaats bevat geen landschap verstorende eigenschappen. Dus geen monumenten of markering rondom de begraafplaats of op de begraafplaats.*
- 3. De begrafenis is co2 neutraal.*
- 4. Monumenten op een natuurbegraafplaats zijn in Nederland in de meeste gevallen toegestaan, mits het monument van natuurvriendelijk materiaal is.*
- 5. Over de grafrechten zijn nog verschillende randvoorwaarden. De een zegt dat natuurbegraven voor eeuwig is, maar de andere vindt dit geen duurzame manier van denken. Als de graven niet eeuwig zijn, zullen deze een grafrecht krijgen van 40 à 50 jaar. (Universiteit van Groningen, 2011)*
- 6. De huidige natuurbegraafplaatsen houden zich aan de normen van de wet op lijkbezorging met betrekking tot de diepte van begraven'.*

*Actualiteit:

Natuurbegraven in Nederland gebeurt tegenwoordig veelvuldig. Zo is er in 2013 door de WUR een onderzoek uitgevoerd naar de inventarisatie van Natuurbegraafplaatsen in Nederland. In deze inventarisatie zijn in 2013 veertien natuurbegraafplaatsen opgenomen. Inmiddels zijn het er in Nederland al meer dan twintig stelt Een aantal voorbeelden zijn:

- Natuurbegraafplaats Weverslo in Heide (Venray)
- Natuurbegraafplaats Maasbree (Venlo)
- Natuurbegraafplaats Heidepol (Arnhem)
- Natuurbegraafplaats Maashorst (gemeente Bernheze)/is in ontwikkeling:

In Natuurgebied de Maashorst wil 'Natuurbegraven Nederland' in het gebied waar de natuurbegraafplaats komt hoogwaardige natuur ontwikkelen. Hiervoor vinden de volgende maatregelen plaats: 'Ten eerste vindt omvorming van de bestaande naalddhoutopstanden naar een soortenrijk loofbos plaats. Daarnaast wordt op bepaalde plaatsen bos gekapt om zo ruimte te maken voor de ontwikkeling van heidevegetaties. Ten slotte worden de landbouwpercelen omgevormd naar natuur en worden nieuwe bosranden gecreëerd, een poel aangelegd en bosschages en een hoogstamboomgaard gerealiseerd'.

*Meerwaarde:

Natuur begraven zorgt voor een financiële en sociaal maatschappelijke meerwaarde voor een gebied.

In Nederland overlijden elk jaar +- 140.000 mensen. Hiervan laten ongeveer 56.000 zich begraven. De vuistregel bij natuur begraven is dat een graf op een natuurbegraafplaats eenmalig, na aftrek van kosten en bedrag van €2000, - oplevert. Voor 1000 begravingen zou dit een opbrengst van €2 miljoen betekenen.

Naast deze waarde is een natuurgraf voor eeuwig. Uit onderzoek blijkt dat een graf 40 jaar bezocht wordt waarna deze weer opnieuw gebruikt kan worden. Er hoeven geen opruimwerkzaamheden plaats te vinden omdat er alleen natuurlijke of geen gedenktekens gebruikt worden zodat het graf tegen die tijd is opgegaan in de natuur.

In Nederland is er een tekort aan begraafplaatsen waardoor er alternatieven worden gezocht. Hier is natuur begraven er een van. Op deze manier worden mensen in een rustige, natuurlijke omgeving begraven en wordt een persoon opgenomen in de natuur. De sociale waarde van een gebied gaat omhoog voor mensen omdat het een belangrijke, religieuze plek voor mensen wordt. Mensen krijgen er een band mee omdat hun naasten hier mee verbonden zijn. Daarnaast zorgt dit voor meer draagvlak bij burgers om mee te helpen aan het onderhoud van de begraafplaats en bijbehorende natuur en omgeving omdat, de binding hiermee sterk is.

Bronnen:

<http://weverslo.nl/natuurbegraven.aspx11>

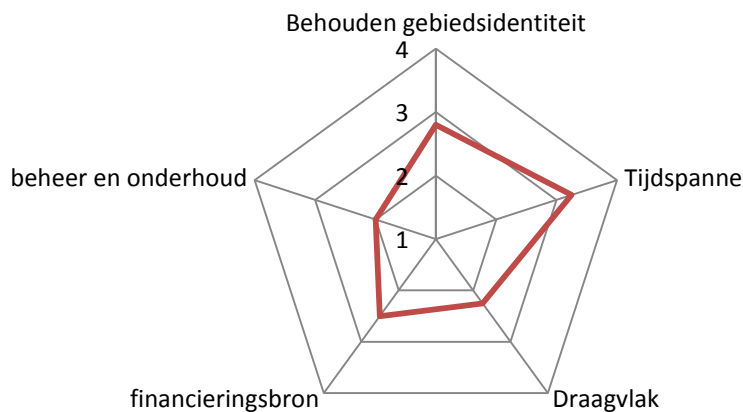
<http://natuurbegraafplaats-waaromniet.nl/locaties> .

<http://www.natuurbegraafplaatsmaashorst.nl/>

<http://www.vp.nl/assets/vp/files/LandschapalsNalatenschapwebsite.pdf>

C:\Users\weijer\Documents\afstudeerfase\Scriptie\literatuur\verdienmogelijkheden_groen_juli2013 (5) (1).pdf)

natuurbegraven

6.3 FINANCIERINGSVORMEN

3 financieringsvormen/financiering door derden

- Vrijwilligerswerk
- Gebiedsfonds
- Streekrekening
- Giften/donaties / sponsoring
- Aandelen / obligaties / lidmaatschap
- Crowdfunding
- Subsidies
- Privaat beheer
- Leningen
- Landschapsveiling / adoptie

1 benutten van gebiedswaarden

- Visitors pay back / toeristenbelasting
- Gebiedsbranding
- Streekproducten
- Uitzichtgarantie
- Entreeheffing
- Parkeertarief
- Malegenootschappen
- Museum
- S(up)port for nature
- wonen in de natuur
- recreatieve arrangementen
- educatie
- bestemmingsheffing
- landschapsbenzine

2 benutten van de fysieke gebiedswaarden

- Delfstofwinning
- Oogsten uit de natuur
- Energielandschap
- Waterhouderij
- Natuur begraven

Verdienmodellen natuur & landschapsontwikkeling

3 financieringsvormen/financiering door derden

- Vrijwilligerswerk
- Gebiedsfonds
- Streekrekening
- Giften/donaties / sponsoring
- Aandelen / obligaties / lidmaatschap
- Crowdfunding
- Subsidies
- Privaat beheer
- Leningen
- Landschapsveiling / adoptie

4 slim samenwerken

- Regiomunt
- CO2-compensatie
- Pacht- erfpacht
- Horecaondernemers
- Landgoed creëren
- Natuurcompensatie
- Greendeals
- Rood voor groen
- Knooperven
- Streekblad
- agrarisch natuurbeheer
- grondbank
- buitenplaatsen

Vrijwilligerswerk

*Principe:

Vrijwilligerswerk als verdienmodel houdt in dat op vrijwillige basis personen meehelpen aan de realisatie, ontwikkeling, beheer en onderhoud van de natuur. Dit groene verdienmodel levert met kostenbesparing op in de vorm van arbeid. Bij vrijwilligerswerk horen de volgende 3 voorwaarden:

Het werk is in het algemeen belang of in een bepaald maatschappelijk belang;

Het werk heeft geen winstoogmerk;

Het werk kost de arbeidsmarkt geen banen en komt niet in de plaats van een betaalde baan;

Werken met vrijwilligers is er divers. Sommige vrijwilligers gaan elke week met een groep werken. Ander vrijwilligers doen liever alleen iets en sommigen vrijwilligers willen een keer in een bepaalde tijd iets met +- 100 personen doen. Vaak gaat het om kleine maar arbeidsintensieve werkzaamheden.

*Actualiteit

Landschaps Noord Holland, natuur dichterbij: Op de site van landschap Noord Holland wordt gevraagd naar vrijwilligers om te ondersteunen in landschapsbeheer en natuurgebieden. Om slim op kwaliteiten van de vrijwilligers in te spelen zodat deze optimaal benut worden hebben ze een talentenbank toegevoegd met diverse vacatures. Momenteel zijn er 147 werkgroepen wat inhoudt dat er veel vrijwilligers actief zijn en er dus draagvlak voor is.

*Meerwaarde

Vrijwilligerswerk heeft vooral een meerwaarde bij kleine maar arbeidsintensieve werkzaamheden zoals: snoeien, onderhoud etc. Bij het mobiliseren van grote groepen vrijwilligers vraagt organisatie en investering in PR. Vrijwilligers zijn er in alle soorten en maten, elke vrijwilliger brengt zijn eigen kwaliteiten en ervaringen mee. De kunst is om deze optimaal te benutten.

Er zijn geen loonkosten mee gemoeide, zijn vrijwilligers gemotiveerd want het gebeurt uit vrije wil, er ontstaat na enige tijd waardering voor natuur en zeer betrokkenheid van personen bij het gebied.

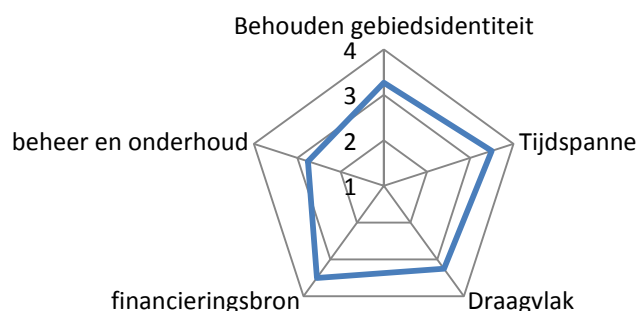
De nadelen zijn dat je afhankelijk bent van personen die iets op vrijwillige basis doen. Als ze het genoeg vinden dan kunnen ze er zomaar mee stoppen.

Bronnen:

<https://www.landschapnoordholland.nl/>

Waardevol groen

vrijwilligerswerk

Gebiedsfonds:

*principe

In een rapport van 'innovatie recreatie en ruimte' wordt de volgende definitie van een gebiedsfonds aangegeven: *Een gebiedsfonds is een samenwerkingsverband tussen gebiedspartijen die vanuit deze gezamenlijkheid regionale doelstellingen willen realiseren. Denk aan doelen als een betere recreatieve ontsluiting of een duurzaam beheer. Uiteraard is met deze realisatie geld gemoeid. Een gebiedsfonds is de organisatie waarin de benodigde publieke en private geldstromen samen komen'.*

Een gebiedsfonds kan gevuld worden doormiddel van veel andere verdienmodellen. Zo bundelen de uitkomsten van de verschillende kleine verdienmodellen hun krachten waardoor er meer opbrengst ontstaat. Op deze manier zijn de verschillende verdienmodellen een soort van co-financieringssystemen.

Innovatie recreatie en ruimte' geeft tevens een aantal succesfactoren voor een gebiedsfonds aan. Dit zijn: 'bereidheid tot samenwerking bij belangrijke stakeholders.

- maatschappelijk draagvlak voor de gebiedsdoelen en voor het gebiedsfonds.
- bestuurlijke betrokkenheid bij de gebiedsdoelen en het gebiedsfonds.
- voldoende instrumenten en (financiële) middelen.
- een trekker/gebiedsorganisatie
- de bewoners en de bezoekers van het gebied moeten bekend zijn met het gebied, hierbij moet betrokkenheid ontstaan waaruit de bereidheid voor een bijdrage moet komen.'

*Actualiteit

Gebiedsfonds Westerwolde: op de site van het gebiedsfonds Westerwolde wordt wat het fonds inhoud: 'Het Gebiedsfonds heeft als doel in Westerwolde bij te dragen aan een mooi landschap waar het goed wonen, werken en recreëren is en waar bewoners en ondernemers zich mee verbonden voelen. Het fonds wil projecten die in de regio worden opgezet ondersteunen wanneer zij de leefbaarheid en lokale economie versterken. Het gebiedsfonds wil ondernemers en inwoners ondersteunen bij duurzame durfprojecten die bijdragen aan het versterken van de identiteit, kwaliteit en duurzaamheid van landschap van Westerwolde'.

Gebiedsfonds Drentsche Aa: Dit gebiedsfonds bestaat uit investeringen in de vorm van donaties die gebundeld worden. Uit het fonds wordt onderhoud van het gebied gefinancierd. Ze zetten vooral erg hoog in op de betrokkenheid van burgers, bedrijven en instellingen en willen zo het draagvlak in het gebied vergroten.

*Meerwaarde

De meerwaarde van een gebiedsfonds is dat geld uit een gebied gebundeld wordt samen met de betrokkenheid van partijen. Hierdoor worden doormiddel van een gebiedsfonds initiatieven integraal aangepakt en ontstaat er meer draagvlak voor de initiatieven. Verder wordt het gebied meer verenigd door een gebiedsfonds omdat, de participerende partijen allen hetzelfde doel naar buiten uitdragen.

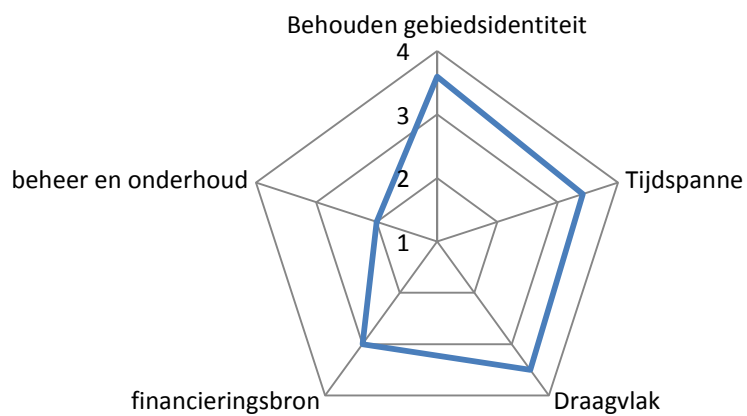
Bronnen:

waardevol groen

<http://www.recreatieenruimte.nl/wp-content/uploads/Factsheet-gebiedsfonds-en-beeldverhalen.pdf>

<http://www.recreatieenruimte.nl/wp-content/uploads/Factsheet-gebiedsfonds-en-beeldverhalen.pdf>

gebiedsfonds

Streekrekening:

*Principe:

Een streekrekening wordt volgt omschreven: 'bedrijven, instellingen en overheden zetten hun spaargeld niet op een normale spaarrekening maar op een eigen streekrekening. Zij ontvangen een normale rente. De bank keert 5% over het rentebedrag uit aan het streekfonds'. De rente die verkregen worden over een bedrag wat op de rekening is gezet kan vrijwillig aan een (streek) fonds geschonken worden.

*Actualiteit

Streekrekening worden in veel gebieden toegepast. Zo wordt op de site van [streekfonds.nl](http://www.streekfonds.nl) (http://www.streekfonds.nl/Uploaded_files/Zelf/De12L-streekfondsen-web.pdf) gezegd dat er in 2012 al 17 streekrekeningen in Nederland waren geopend en dat er 20 initiatieven in de startblokken stonden.

De Utrechtse Heuvelrug heeft momenteel een streekrekening lopen die inkomsten genereert voor een streekfonds in de vorm van rente donatie. Het principe is dat bedrijven minimaal €25.000,- inleggen, hierbij is het gehele tegoed vrij opneembaar. www.utrechtseheuvelrug.nl

In het Groene Woud is een Rabostreekrekening geopend. Hierbij kunnen bedrijven geld op de rekening zetten en krijgen hier 5% rente over. De 5% rente kunnen gedoneerd worden in een streekfonds.

*Meerwaarde

Op de site verspreiden <http://www.recreatieenruimte.nl/wp-content/uploads/Factsheet-gebiedsfondsen-en-beeldverhalen.pdf> wordt een berekening weergegeven met de financiële winst voor een bedrijf. De winst voor het gebied is afhankelijk van wat er op de rekeningen komt te staan. *Berekening:* 'Stel de marktrente is 2% en iemand stort € 1 mln. Dit levert jaarlijks € 20.000,-- rente op voor de eigenaar. De bonus die de Rabobank aan het fonds schenkt is 5% van € 20.000,-- dus € 1000,--.'

Naast de financiële bijdrage is vaak gebleken dat rekening houders een deel van hun rente willen schenken wat extra inkomsten oplevert. Dit gebeurt vaak met het oog dat bedrijven zich betrokken willen voelen een gebied. Het is echter wel gebleken dat het moeilijk is om een aanzienlijk bedrag bij elkaar te krijgen.

Kortom: een streekrekening zorgt voor inkomsten maar is afhankelijk van wat bedrijven op de rekening zetten. Daarnaast wordt het vaak gekoppeld aan inkomsten voor een streekfonds. Vaak willen bedrijven meedoen aan de streekrekening om verbonden te worden aan een gebied om te laten zien dat zij daarin investeren.

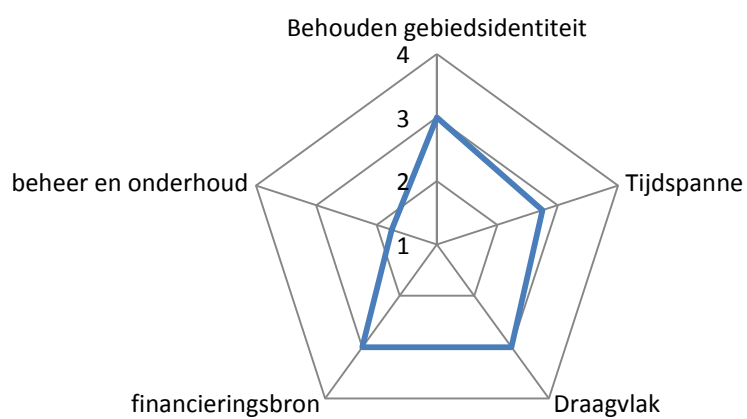
Het is in de praktijk echter gebleken dat het vrij moeilijk is om een goed bedrag bij elkaar te krijgen, maar op deze manier worden partijen wel betrokken bij het gebied en wordt de binding groter.

Bronnen:

<http://www.hetgroenewoud.com/streekfonds/rabostreekrekening>

brainport Oost

streekrekening

Giften / Donaties / Sponsoring:

**Principe*

Verschillende partijen zoals: burgers, organisaties en bedrijven die willen investeren in een gebied of zich in willen zetten voor natuur kunnen financiën of materieel geven, doneren of sponsoren. Dit verdienmodel is een vorm van eenmalige inkomsten. Met de inkomsten uit de giften, donaties en sponsoring is de mogelijkheid om een koppeling gemaakt worden naar een gebiedsfonds. Het enige verschil tussen giften, donaties en sponsoring is dat een gebied bij giften en donaties iets krijgt. Bij sponsoring krijgt het gebied ook iets alleen moet er een tegenprestatie geleverd worden vaak is deze naamsbekendheid.

**Actualiteit*

Giften sponsoring en donaties vinden overal in Nederland plaats. Dit zijn eenmalige inkomsten dus zijn het geen bouwstenen om voor een langere periode te beheer en ontwikkeling van een gebied te financieren. De giften, donaties of sponsoring vindt steeds eenmalig plaats waardoor er geen aanwijsbare voorbeelden zijn.

**Meerwaarde*

Bij giften, donaties en sponsoring gaat het om krijgen van eenmalige financiële of materiele zaken. Hierbij is het dus niet een inkomsten waar op gebouwd kan worden en waar geen zekerheid aan vastzit. Voor hele kleine projecten zou het interessant zijn omdat het geld eenmalig uitgegeven kan worden.

Bij Giften en donaties komen geen tegenprestaties kijken maar bij sponsoring moeten deze wel geleverd worden. Dus wordt er draagvlak gecreëerd omdat de naam van een sponsor aan het gebied gekoppeld wordt.

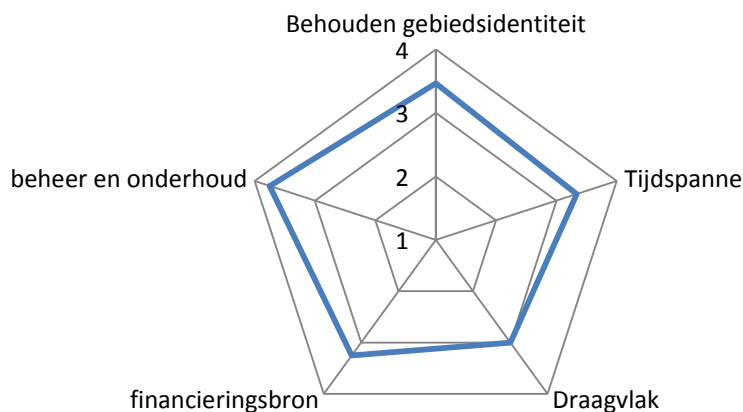
Bronnen:

Waardevol groen

Brainport Oost

file:///C:/Users/Joeri/Downloads/verdienmogelijkheden_groen_juli2013.pdf

giften/donatie/sponsoring

Aandelen / Obligaties / Lidmaatschap:

*Principe

Bij aandelen, obligaties of lidmaatschap kopen partijen een aandeel van een gebied. Hierdoor worden ze automatisch voor een klein stukje eigenaar van het gebied. Met het geld dat verdient wordt aan de aandelen wordt de ontwikkeling, beheer en onderhoud van de natuur gefinancierd. Hierdoor wordt de betrokkenheid en het draagvlak voor het gebied vergroot bij burgers. Het is vooral geschikt voor directe belanghebbende bij het gebied.

Een obligatie is een verhandelbaar schuldbewijs voor een lening die is aangegaan. Mensen die geld lenen aan een gebied voor ontwikkeling, beheer en onderhoud van een gebied in de vorm van een obligatie lenen geld uit voor een periode afgesproken tijdsperiode waarna ze het ingelegde bedrag retour krijgen.

Burgers kunnen zich aan een gebied koppelen door lid te worden van een vereniging die gekoppeld is aan gebied. Een voorbeeld hiervan is een initiatief als 'vrienden van' Met de contributie die aan het lidmaatschap zit verbonden kan de ontwikkeling, beheer en onderhoud van het gebied financieren.

*Actualiteit

Voor specifieke gebiedsaandelen zijn er geen specifieke voorbeelden bekend. Wel wordt er aan een initiatief gewerkt.

Nationaal Groenfonds werkt aan een concept samen met het Bouwfonds voor de nieuwe wijk Rijnenburg te Utrecht in oksel van A2 en A12. Door bijvoorbeeld € 6.000 aan de koopsom van een nieuwbouwwoning toe te voegen, krijgt de bewoner een aandeel in een park of natuurgebied naar eigen inzicht.

*Meerwaarde

Het groene verdienmodel zorgt voor middelen in ruil voor mentaal eigenaarschap of voor gedeeltelijk eigenaarschap. Het zorgt dat mensen een stukje natuur kopen en zich er verantwoordelijk voor gaan voelen. Partijen investeren in de natuur.

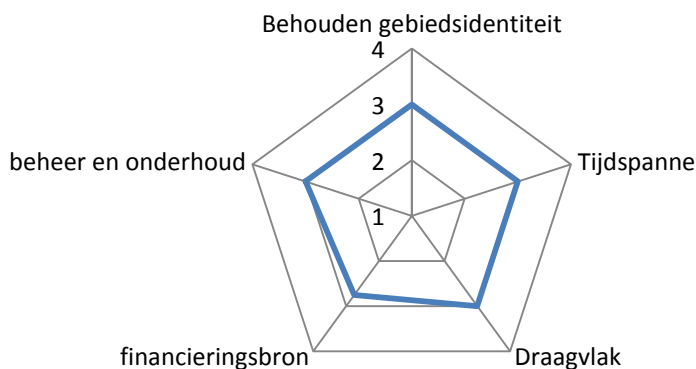
Bronnen:

Het ministerie van Financiën

MEMO DLG kansen voor groene blauwe verdienmodellen

verslag brainport oost raadplegen

aandelen/lidmaatschap/obligaties

Crowdfunding:

**Principe*

In het (rapport)

file:///C:/Users/Joeri/Downloads/eindrapportage_nieuwe_verdienmodellen_voor_maatschappelijke_initiatieven.pdf

wordt het volgende principe over crowdfunding genoemd: 'vele kleintjes maken een grote'. Bij crowdfunding wordt een beroep gedaan op de 'crowd'. Dit betekent op investeerders uit de maatschappij. Door verschillende investeringen bij elkaar te voegen wordt er een financieel bedrag gewonnen. De investering krijgen de investeerders op termijn terug in vorm van natura, diensten of geld.

Er zijn drie vormen van crowdfunding te onderscheiden dit zijn: geefgeld, leengeld en supportmodel. Geefgeld is een door internet ondersteunde manier van donaties werven. Leengeld is dat mensen investeren en risicodragend lenen op vooraf bepaalde voorwaarden. Een supportmodel is dat mensen geld geven en hier als tegensprestatie in ruil iets in natura voor terug krijgen.

Voor crowdfunding zijn er verschillende platformen opgericht. Een platform voor crowdfunding ten behoeve van natuur bos en landschapsprojecten is: 'crowdfunding voor natuur'. Via de site <http://www.crowdfundingvoornatuur.nl/> kunnen burgers geld doneren aan projecten die op de site aangeboden worden. Hierbij kan tevens de voortgang van de financiering voor het project bekeken worden, zodat er gericht gedoneerd kan worden.

**Actualiteit*

Akkerranden in de achterhoek: op de site www.crowdfundingvoornatuur.nl is het initiatief om geld in te zamelen voor het realiseren van akkerranden in de Achterhoek. Dit initiatief is van Vereniging Agrarisch Landschapsbeheer Oude IJssel. Zij bieden aan om voor elke €25,- die cadeau wordt gedaan 100m² bloemrijke akkerrand in de Achterhoek aan te leggen. Inmiddels heeft de vereniging via het platform €2508,- middels 78 donateurs opgehaald.

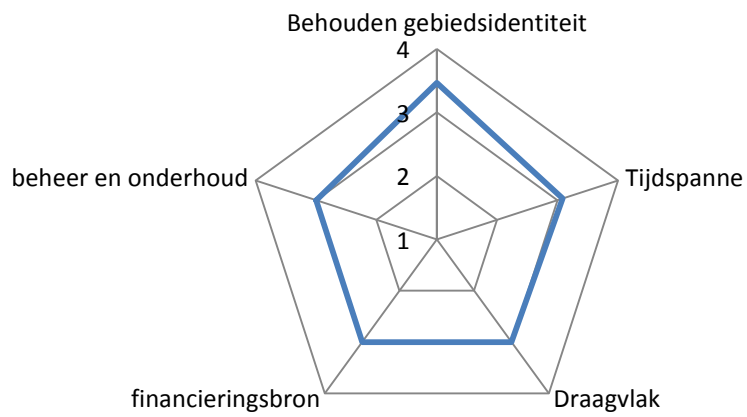
Boerzoektbuur.nl: Op www.boerzoektbuur.nl kunnen burgers meehelpen de provincie Zeeland te voorzien van groene energie door geld te doneren. Burgers kunnen €250,- investeren in zonnepanelen voor op een boerderij dak. Hiervoor ontvangt de investeerder €300,- aan waardebonnen die besteed kunnen worden bij verschillende boerenbedrijven.

**Meerwaarde*

Crowdfunding is een relatief nieuwe manier van financieren. Er zijn echter al vrij veel voorbeelden van bekend waarbij het is toegepast. In veel gevallen is werkt het verdienmodel. Hierbij is het wel van belang dat de bestemming duidelijk aangegeven wordt zodat men kan zien waarin ze investeren en wat ze terugkrijgen.

Het is bij crowdfunding initiatieven van belang dat het goed zichtbaar is waaraan het geld besteed wordt en wat ermee gebeurt is. Het verdienmodel levert betrokkenheid en bekendheid op omdat alles zo zichtbaar is. Doordat burgers investeren in een gebied voelen ze zich betrokken want in principe hebben zij dit gefinancierd. Dit heeft weer tot gevolg dat er draagvlak voor een gebied of project ontstaat.

crowdfunding

Subsidies:

*Principe

Een subsidie is een tijdelijk hulp of bijstand. Het gaat hierbij om een bijdrage voor een korte tijd zodat een project kan worden opgestart of om het een boost te geven. Met het verdienmodel voor subsidies wordt tijdelijk een deel van het project hierdoor gefinancierd en zorgt zo voor een tijdelijke inkomstenbron.

Subsidieverlening is van oudsher een erg vaak toegepast manier om natuur te financieren. De subsidieverlening door overheid sluit nog veelal aan bij het oude denken en de subsidies die verleend worden nemen in sterk tempo af en zitten er meer en meer voorwaarden aan vast.

*Actualiteit

- Regeling subsidie Agrarisch natuurbeheer (SNL): 'Boeren houden met agrarisch natuurbeheer rekening met dieren en planten op hun land. Zij kunnen hiervoor subsidie aanvragen.'
- Subsidie particulier natuurbeheer: 'Particuliere grondeigenaren die natuur beheren en hun terrein openstellen voor publiek kunnen subsidie aanvragen. Dit kan via de regeling Subsidie Natuur en Landschap (SNL).'

De twee bovenstaande subsidies kunnen bij provincies aangevraagd worden via 'Portaal Natuur en Landschap'. De voorwaarden en inhoud hiervan worden in oktober pas aangegeven.

*Meerwaarde:

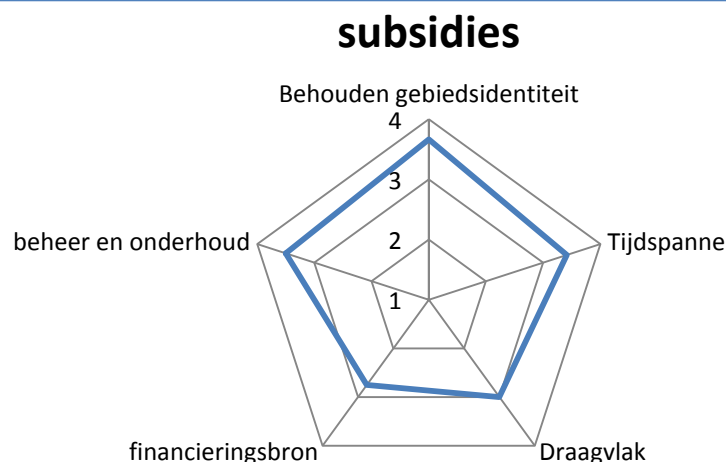
Subsidies zijn een eenvoudige manier van inkomsten genereren. In principe moet er aan een aantal voorwaarden voldaan te worden waardoor een gebied in aanmerking komt voor enkele subsidies. De grootste meerwaarde van een subsidie is voor beginnende initiatieven waarbij subsidies zorgen voor een goede startfinanciering.

Subsidies zijn oplossingen voor de korte termijn omdat men afhankelijk is van overheid die ook de randvoorwaarden vaststelt en verandert. Daarnaast zijn de subsidies die worden verleend sterk aan het afnemen omdat overheden steeds minder te besteden hebben. Het heeft naast financiële waarde door inkomsten of door een startbudget voor een project weinig meerwaarde.

Bronnen:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/subsidie-natuurbeheer>

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/subsidie-natuurbeheer>

Privaat beheer:

*Principe

Bij privaat beheer komt een stuk natuur in privé bezit. De eigenaar moet dan zorg dragen voor zijn eigen grond. De eigenaar betaalt de ontwikkeling, beheer en onderhoud van de grond (natuurgrond).

*Actualiteit

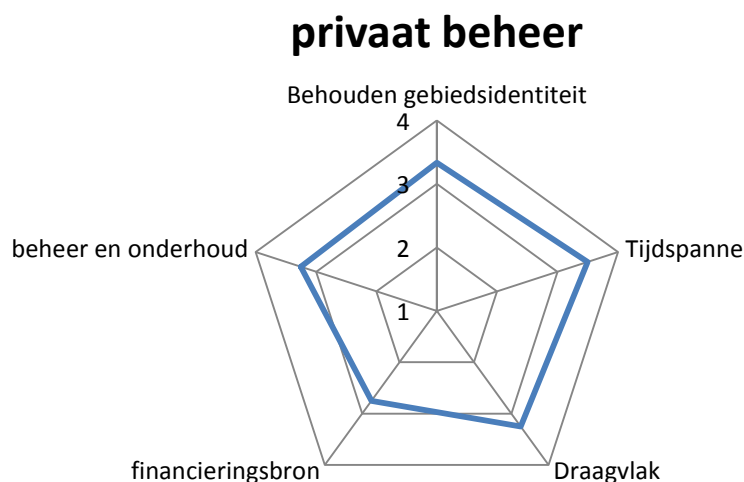
Grondeigenaren kunnen meedoen aan de Subsidieregeling (kwaliteitsimpuls) Natuur en Landschap. Deze regeling is er voor zowel de inrichting als het beheer van natuur. Als grondeigenaren hieraan meedoen, krijgt zijn perceel de bestemming natuur. Dit zorgt voor waardevermindering van de grond en wordt belasting vrij uitbetaald. Grondeigenaren die hiervoor in aanmerking komen zijn eigenaren van gronden die opgenomen zijn in natuurbeheerplan van de provincie.

In Groot Brittannië is het model national trust toegepast op landgoederen. Dit is een organisatie die zorg draagt voor landgoederen, die gekoppeld worden aan inkomstenbronnen zoals overnachtingen, recreatie.

*Meerwaarde

De meerwaarde voor privaat beheer is dat particulieren zich inzetten voor de natuur en hier betrokken bij worden. Verder worden particulieren gronden gebruikt voor een hoger doel zoals natuur maar dit kan ook gelden voor recreatie en toerisme.

Bronnen:
<http://www.particuliernatuurbeheerbv.nl/wat-we-doen/natuurontwikkeling-beheer>
<http://www.nationaltrust.org.uk/brainport-oost>

Leningen:

*Principe

Een lening is een financieel bedrag dat een partij aan een andere partij geeft wat op een later moment al dan niet met rente terug wordt gegeven. Er zijn twee mogelijkheden voor een lening: een overheid versterkt een langjarige renteloze lening of een bedrijf of vermogend particulier verstrekt een private lening. Het geldt dat de lening opbrengt kan gestopt worden in fonds of op een rekening gezet worden waar meer rente over verkregen wordt dan er voor de lening betaald moet worden.

*Actualiteit

Er zijn geen actuele voorbeelden te vinden van renteloze leningen door overheden of particulieren.

*Meerwaarde

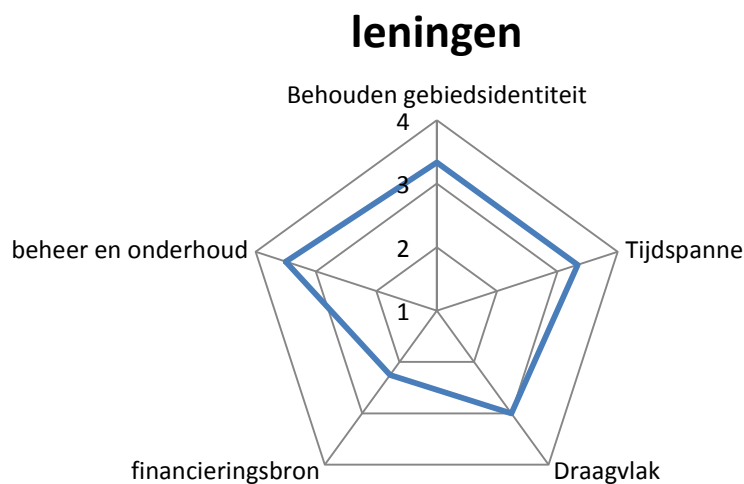
Leningen zijn vooral interessant om als startkapitaal te dienen en dus niet als langdurige inkomstenbron. Hierbij moet gedacht worden aan de opzet van een fonds of begin van een winstgevende activiteit. Het is dus een korte termijn oplossing.

Een lening zorgt er wel voor dat meerdere partijen belang hebben bij een goede investering omdat iemand zijn geld hieraan toevertrouwd. Het zorgt dus voor een kleine vergroting van draagvlak.

Er zitten aan het lenen van geld wel risico's. Zo zijn partijen huiverig om geld afgestaan omdat het geen garantie geeft dat het geld goed besteed wordt en met winst terugkomt, tenzij er een goed investeringsplan is.

Bronnen:

<http://www.streekfonds.nl/Financiering-streekfonds/publiek-geld/>

Landschapsveiling / Adoptie:

**Principe*

Landschapsveiling: symbolische veiling van landschapselementen (boom of houtwal), cultuurhistorische elementen of een deel van het landschap. De Koper koopt het onderhoud van het landschapselement voor een bepaalde tijd. bijv. 10 jaar.

Bij adoptie wordt er betaald voor een landschapselement waar zorg voor gedragen moet worden in de vorm van een periodieke betaling of het onderhouden zorgen ervan. Voorbeelden hiervan zijn (adopteren van een boom waarbij er betaald wordt of gezorgd wordt voor het onderhoud van de boom. Een ander voorbeeld is adopteer een koe waarbij er betaald wordt voor de zorg van een koe).

**Actualiteit*

Bomen voor koeien: Dit was een initiatief van stichting wAarde, Vroege Vogels en Landschapsbeheer Nederland dat van 2000 tot 2008 liep. Het doel van de actie was bomen te planten in weilanden zo dat koeien een plek kregen om tegen te schuilen tegen onder andere de zon. Dit in het kader van diervriendelijkheid. De actie hield in dat burgers een certificaat konden kopen voor €10, -. Voor elk certificaat werd een boom geplant in een wei of naast een wei waar koeien graasden. Met betaalde dus voor een element in de vorm van een boom dat onderdeel uitmaakt van het landschap.

Ooijpolder: In 2007 heeft de eerste landschapsveiling ooit plaatsgevonden in de Ooijpolder. Hierbij werden stukken uit het landschap geveild in de vorm van landschapselementen. Onder landschapselementen vielen hier, een weide, haag of oever. Partijen konden bieden op de landschapselementen, waardoor er werd verzekerd dat het element een natuurfunctie kreeg en dat er voldoende middelen waren om de elementen voor 10 jaar te laten onderhouden door boeren. Men werd dus niet direct eigenaar maar zorgden voor de financiering van het beheer. Het bleek een succes omdat, alle elementen zijn verkocht, met voldoende opbrengsten om het onderhouden.

**Meerwaarde*

de meerwaarde van landschapsveilingen en adoptie is een financiële meerwaarde, maatschappelijk meerwaarde en een natuurlijke meerwaarde.

De financiële meerwaarde is dat er voldoende financiële middelen gegenereerd worden om het landschapsbeheer voor minstens 10 jaar te financieren. Hierbij komt dat is bleken dat er genoeg animo voor is, dus draagvlak. De natuur is voor 10 jaar verzekerd van behoud dus kan de natuur zich ontwikkelen op die locatie. Partijen worden betrokken bij het beheer van hun omgeving waardoor de binding met een gebied groter wordt. Daarnaast is een landschapsveiling een evenement wat zorgt voor naamsbekendheid om dat mensen naar een dergelijk evenement toe getrokken worden en erbij willen zijn. Dus het zorgt voor naamsbekendheid.

Naast de positieve kanten is het zo dat het gebied ergens aan vast zit voor 10 jaar . Daarnaast kan het zijn dat de beheerskosten hoger uitvallen dan dat er gefinancierd is, dus risico. Het geld voor 10 jaar waardoor het niet een blijvende oftewel eeuwige oplossing is, dus zekerheid voor 10 jaar maar na die tijd wordt het onzeker.

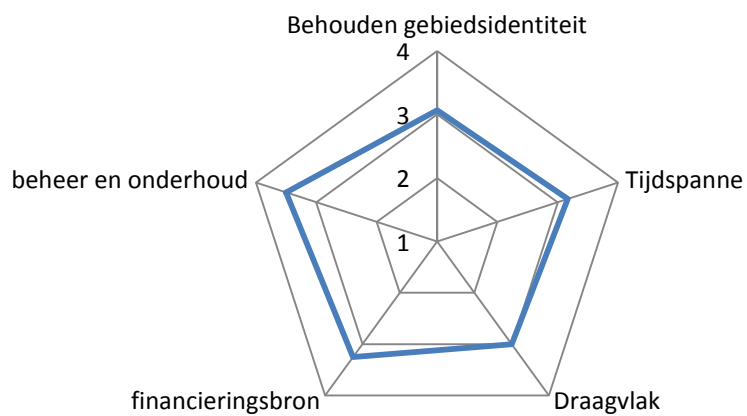
Bronnen:

brainport oost
waardevol groe

<http://www.koeienkijken.nl/actie.php>

[file:///C:/Users/Joeri/Downloads/Prospectus%20Landschapsveiling%20Ooijpolder%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Joeri/Downloads/Prospectus%20Landschapsveiling%20Ooijpolder%20(1).pdf)

landschapsveiling/adoptie

6.4 SLIM SAMENWERKEN:

4 slim samenwerken

- Regiomunt
- CO2-compensatie
- Pacht- erfpacht
- Horecaondernemers
- Landgoed creëren
- Natuurcompensatie
- Greendeals
- Rood voor groen
- Knooperven
- Streekblad
- agrarisch natuurbeheer
- grondbank
- buitenplaatsen

1 benutten van gebiedswaarden

- Visitors pay back / toeristenbelasting
- Gebiedsbranding
- Streekproducten
- Uitzichtgarantie
- Entreeheffing
- Parkeertarief
- Malegenootschappen
- Museum
- S(up)port for nature
- wonen in de natuur
- recreatieve arrangementen
- educatie
- bestemmingsheffing
- landschapsbenzine

2 benutten van de fysieke gebiedswaarden

- Delfstofwinning
- Oogsten uit de natuur
- Energielandschap
- Waterhouderij
- Natuur begraven

Verdienmodellen natuur & landschapsontwikkeling

3 financieringsvormen/financiering door derden

- Vrijwilligerswerk
- Gebiedsfonds
- Streekrekening
- Giften/donaties / sponsoring
- Aandelen / obligaties / lidmaatschap
- Crowdfunding
- Subsidies
- Privaat beheer
- Leningen
- Landschapsveiling / adoptie

4 slim samenwerken

- Regiomunt
- CO2-compensatie
- Pacht- erfpacht
- Horecaondernemers
- Landgoed creëren
- Natuurcompensatie
- Greendeals
- Rood voor groen
- Knooperven
- Streekblad
- agrarisch natuurbeheer
- grondbank
- buitenplaatsen

Co2-compensatie:

**Principe*

Bedrijven, organisaties en particulieren die CO2 uitstoten kunnen die al dan niet vrijwilligers compenseren. In Nederland zijn er een paar honderd bedrijven die veel CO2 produceren. Deze zijn verplicht tot compensatie van hun CO2 uitstoot. Naast verplicht kan een vervuiler die niet verplicht is tot compensatie vrijwillig zijn CO2 uitstoot compenseren. De compensatie vindt plaats in de vorm van het aankopen van bosgebieden. Vaak gebeurt dit in het buitenland omdat, daar de prijzen een stuk lager zijn voor het financieren van bosgebieden dan in Nederland. In het kort kan gesteld worden dat CO2 compensatie een tegenprestatie voor de natuur in verhouding tot de vervuiling.

**Actualiteit*

Klimaatbos Uden: In de gemeente Uden is in 2010 een klimaat bos geopend. Dit klimaatbos staat op twee percelen in eigendom van de gemeente Uden wat samen 1 hectare groot is. Het bos dient om de uitstoot van CO2 te compenseren. In het klimaatbos Uden staan, voorlichting, educatie en communicatie centraal. Het klimaatbos is toegankelijk voor wandel recreatie

**Meerwaarde*

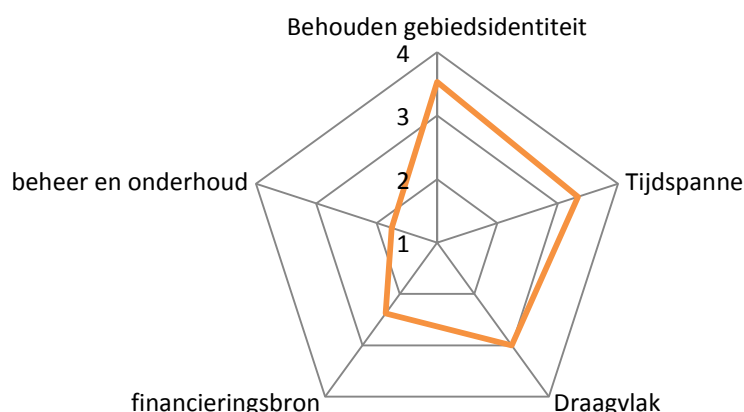
CO2 compensatie zorgt voor een financieringsbron voor natuur. Het zorgt voor maatschappelijk verantwoord ondernemen door bedrijven. Het is iets waar een bedrijf zijn naam aan kan koppelen wat naamsbekendheid oplevert en dus positieve reclame. Voor het gebied heeft het als extra waarde dat bedrijven, burgers en organisaties mee investeren in het gebied waardoor het meer van de mensen wordt en het draagvlak vergroot wordt voor de natuur.

Bronnen:

<http://www.octus.nl/weblog/2010/10/gemeente-uden-geeft-grond-voor-klimaatbos/>

MEMO DLG kansen voor groene blauwe verdienmodellen

Co2-compensatie

Regiomunt:

*Principe

Dit is een betaalmiddel dat bestaat naast de reguliere munt en heeft betrekking op een overeenkomst tussen verschillende partijen om een niet-traditionele munteenheid als ruilmiddel te accepteren. Dit betaalmiddel kan bestaan uit onder andere: waardebonnen, spaarpunten, een afzonderlijke munt

*Actualiteit

BIWA KIPPU: De biwa kippu is een regionale munt in Japan. Deze had als doel om het biwameer te beschermen. De overheid beheert de munt en vraagt aan bewoners in regio van het meer om per jaar 10 biwa te verdienen. Een biwa wordt verdiend met het verlenen van 1 uur ecologische dienstverlening.

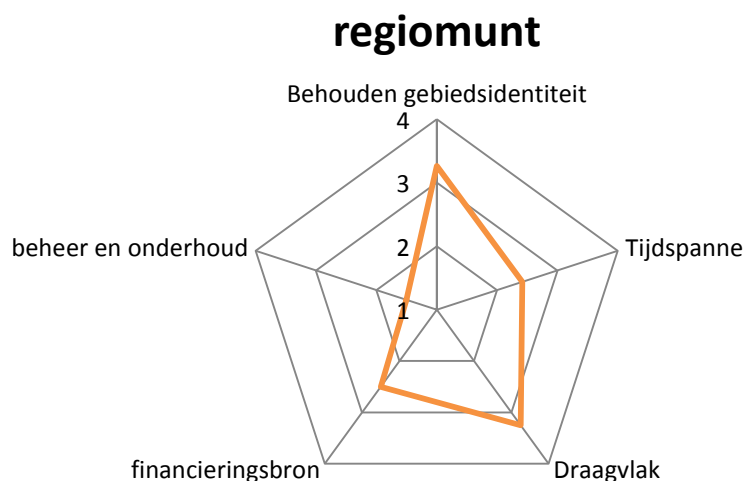
*Meerwaarde

Een regiomunt biedt extra waarde voor gebied doordat de lokale economie, versterken van sociale relaties en netwerken en activeren van burgers voor het nastreven van milieu- en sociale doelen.

De lokale economie wordt versterkt doordat het geld in de regio blijft omdat het nergens anders uitgegeven kan worden. Op deze manier is er de mogelijkheid voor de kleine handelsondernemingen te concurreren met bijvoorbeeld supermarkten.

Doordat er in een regio met de dezelfde munt betalen is er een gemene deler tussen de burgers. Hierdoor voelen de mensen zich met elkaar verbonden en ontstaan er sociale relaties en netwerken.

Bronnen:
alternatieve financieringssytemen voor het platteland
waardevol groen

Pacht/erfpacht:

**Principe*

Erfpacht biedt kansen voor een duurzame ontwikkeling van het gebied vanwege een lang pachtcontract waarin als randvoorwaarden wordt genomen dat er:

- *Een x aantal gepachte grond als natuur moet worden gerealiseerd*
- *De pachter zorg draagt voor het beheer en onderhoud van de natuur op het perceel of in het gebied.*

Voor grond die is aangekocht voor natuurontwikkeling door overheden maar die buiten de EHS gronden vallen zijn moeilijk om te financieren door de overheden. Door de grond een landbouwfunctie te geven wordt de grond interessant voor diverse partijen om het langjarig te pachten. Door overheden erfpachter te maken en door aan de langjarige pacht voorwaarden te stellen kan de grond ingericht worden zonder overheidsgeld maar wel volgens richtlijnen van de overheid.

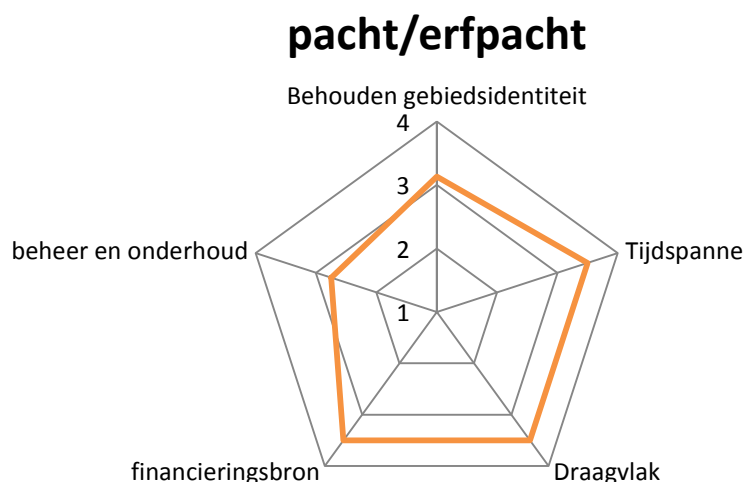
**Actualiteit*

Het wordt momenteel zover bekend nergens toegepast. Het is wel te vergelijken met het verdienmodel agrarisch natuurbeheer wat verderop in het rapport wordt behandeld.

**Meerwaarde*

Pacht/erfpacht zorgt ervoor dat boeren grond kunnen pachten voor hun bedrijfsvoering, dat overheden de gronden niet hoeven te financieren maar dat ze toch ontwikkeld worden. Het biedt daarnaast kansen voor een duurzame ontwikkeling van een gebied omdat, de pachtijd voor een lange tijd kan gelden. Daarnaast worden ondernemers betrokken in het gebied wat zorgt voor draagvlak.

Bronnen:
Waardevol groen
Brainport oost

Horecaondernemers:

*Principe

Horecaondernemers die in of in de buurt van een gebied gelegen zijn worden aan dat gebied gekoppeld. De horecaondernemers worden verbonden aan de naam van het gebied wat hen naamsbekendheid oplevert. Bij de horecaondernemers wordt bij elke bestelling een extra bedrag gerekend die ten goede komt van de ontwikkeling, beheer en onderhoud van de natuur in het gebied.

*Actualiteit

Er zijn momenteel geen voorbeelden te vinden van horecaondernemers die geld in de omgeving investeren. Het is wel aan te nemen dat horecaondernemers lokale initiatieven sponsoren.

*Meerwaarde

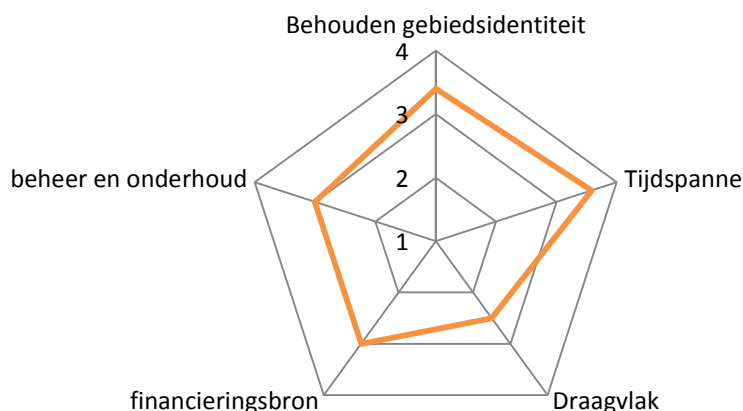
In het rapport <http://resource.wageningenur.nl/nl/show/Betalen-voor-natuur.htm> geeft men aan dat een indicatieve inschatting van de gemiddelde extra verdiensten per hectare € 20/ha voor horeca is.

De meerwaarde is dat een horecaondernemer betaald voor het gebied waar hij zijn inkomsten uit haalt. Hierdoor vergroot de ondernemer zijn bekendheid, doet hij aan duurzaam ondernemen en heeft hij invloed op de inrichting en de identiteit van zijn omgeving. Hoe meer waarde een gebied heeft hoe meer bezoekers er naar een gebied komen dit zijn allemaal potentiële klanten voor horecaondernemers.

Bronnen:

<http://resource.wageningenur.nl/nl/show/Betalen-voor-natuur.htm>

horecaondernemers

Landgoed creëren:

*Principe

Vestiging van een nieuw landhuis per 5 hectare is mogelijk wanneer een nieuw landgoed van ten minste 10 ha wordt ontwikkeld, waarvan minstens 50% nieuwe natuur wordt. Dit is opgenomen in de verordening ruimte. . *Dit landgoed is in particulier bezit. Deze particulier draagt zorg voor de ontwikkeling, het beheer en onderhoud van het gebied. Hierbij kunnen verplichtingen aan gekoppeld worden dat een bepaalde hoeveelheid van het te creëren landgoed als natuur ingericht moet worden.*

*Actualiteit

Landgoed Haarzuilens is gelegen bij Utrecht. Dit is een landgoed in ontwikkeling en wordt een belangrijk groengebied voor de inwoners aan de westkant van Utrecht. Het is nog in ontwikkeling.

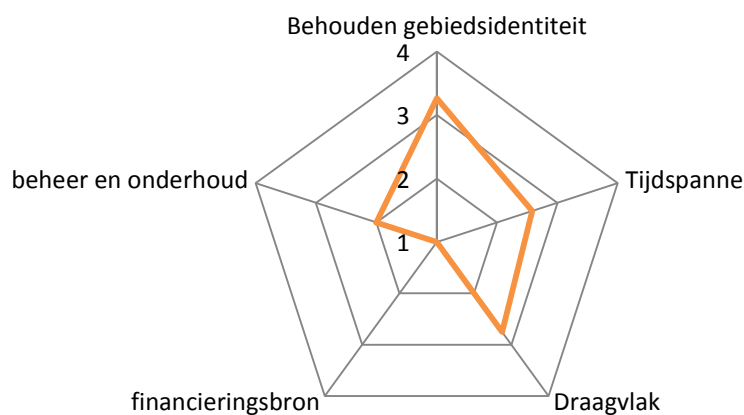
*Meerwaarde

Naast natuurbeheer door een landgoedeigenaar zijn er ook andere voordelen op het gebied van recreatie, ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke kwaliteiten. De kwaliteit van de leefomgeving gaat vooruit waardoor de woningprijzen en levenskwaliteit in de omgeving omhoog gaat en wordt versterkt.

Bronnen:

<https://www.natuurmonumenten.nl/project/parkbos-de-haar-landgoed-haarzuilens>

landgoed creëren

Natuurcompensatie:

*Principe

Bij natuurcompensatie moet altijd eerst bestaande natuur worden vernietigd om nieuwe natuur te maken. Natuurcompensatie houdt in dat er bij projecten waar natuur verdwijnt deze gecompenseerd wordt doormiddel van het financieren of het aanleggen van natuur elders. Dit kan door het compenseren bij infrastructurele projecten, bouwprojecten of recreatievoorzieningen.

Voorbeeld: Bij aanleg van infrastructurele werken kan natuur verloren gaan, deze natuur moet worden gecompenseerd. De natuurcompensatie kan ook plaats vinden op particulier gronden. NB er kan ook gekozen worden voor natuurcompensatie in EHS gebied. Natuur wordt heraangelegd, er gaat wbt m2 geen natuur verloren. In geval EHS wordt de natuur niet versnipperd aangelegd.

*Actualiteit

Natuurcompensatie in de voordelta bij de aanleg van de Tweede Maasvlakte in Rotterdam. De tweede maasvlakte in Rotterdam heeft invloed op de kuststrook van Zuid-Holland en de delta van Zeeland. Zij hebben in 2008 een rapport opgesteld waarin staat dat de compensatie de natura 2000 gebieden die aangetast worden moeten compenseren.

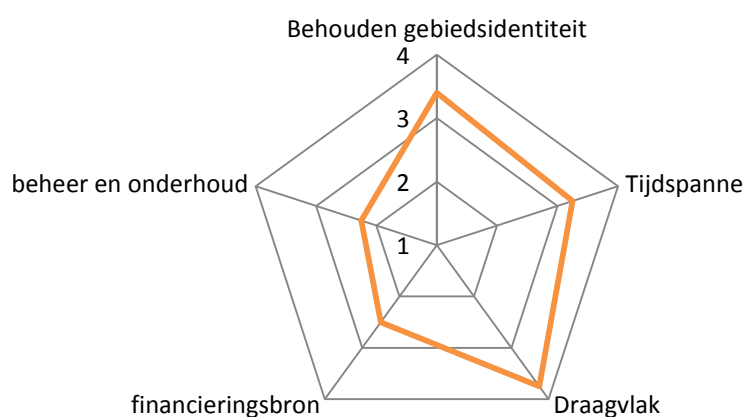
Verder zijn er bij aanleg van infrastructurele bouwwerkzaamheden ook vaak regelingen getroffen om natuur te realiseren als tegenprestatie van de wegen.

*Meerwaarde

Voor goodwill van een project te creëren kan er voor een project een ontwikkelaar aanbieden meer groen te compenseren dan strikt noodzakelijk. Maar vaak is natuurcompensatie verlichting van wat je weghaalt.

Bronnen:
MEMO DLG kansen voor groene blauwe verdienmodellen
verslag brainport oost
waardevol groen

natuurcompensatie

Greendeals:

*Principe

'Green Deals zijn afspraken tussen de Rijksoverheid en andere partijen. Die andere partijen zijn bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. De Green Deal helpt om duurzame plannen uit te voeren. Bijvoorbeeld voor energie, klimaat, water, grondstoffen, biodiversiteit, mobiliteit, biobased economy, bouw en voedsel.'

Maatregelen die de overheid onder andere kan nemen zijn:

- Zich inzetten om wet- en regelgeving aan te passen
- Optreden als bemiddelaar tussen partijen
- Helpen bij financiering van plannen middels een innovatiefonds of belastingaftrek voor onderzoeks- en ontwikkelingskosten.

*Actualiteit

Op de site: <http://www.ondernemendgroen.nl/greendeals/Pages/opdekaart.aspx> is een overzichtskaart opgenomen met alle greendeals die in Nederland zijn uitgevoerd dit zijn er tientallen. Een voorbeeld is:

Bio energiecentrale Maashorst: dit is een initiatief waarbij de ontwikkeling van een bio-energiecentrale wordt gerealiseerd in het gebied de Maashorst. Het initiatief draagt bij aan de doelstelling van de Rijksoverheid van 14% duurzame energie in 2020.

*Meerwaarde

Vooraf voor de initiatiefnemers van projecten is het een meerwaarde omdat zij steun krijgen van de overheid bij hun initiatieven. Daarnaast wordt de natuur op deze manier nog gefinancierd met behulp van de overheid waarbij deze participierend en ondersteunend als rol heeft.

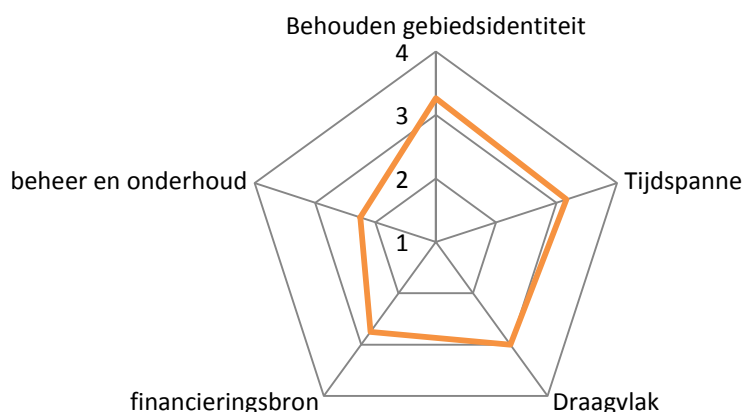
Bronnen:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-economie/green-deal>

<http://www.ondernemendgroen.nl/>

waardevol groen

greendeals

Rood-voor-groen:

*Principe

Rood-voor-groen is een mechanisme dat in de ruimtelijke inrichting steeds vanzelfsprekender is geworden. Opbrengsten vanuit 'rode ontwikkelingen', zoals wonen en bedrijventerreinen worden deels gebruikt voor de financiering van 'groene ontwikkeling' zoals natuur en water.

*Actualiteit

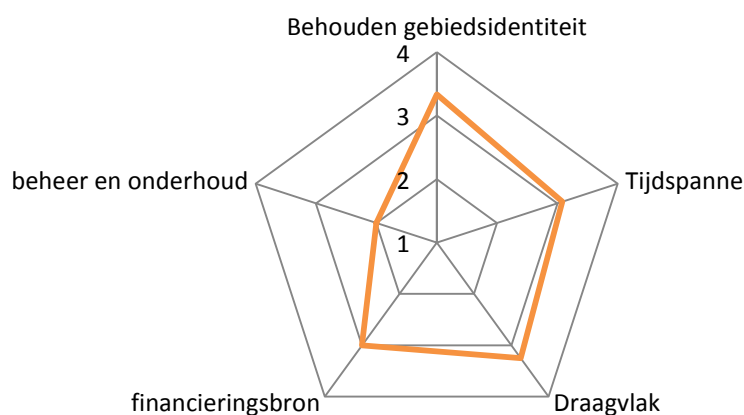
Provincies hebben een rood voor groen-beleid. Dat betekent dat zij het in sommige gevallen toestaan om in het buitengebied of in een natuurgebied te bouwen (rood) als de grondeigenaar daarvoor in de plaats een kwaliteitsimpuls geeft aan natuur en landschap (groen) geeft. De grondeigenaar kan door deze ruil zijn vermogen niet laten groeien, maar zijn inkomsten kunnen stijgen via erfpacht of huur van de nieuwbouw.

*Meerwaarde

De meerwaarde is dat een huis meer waard wordt als deze in een groene omgeving gelegen is. Daarbij versterken in dit concept groen en rood elkaar. Groen wordt ontwikkeld en rood krijgt meer waarde.

Bronnen:
alternatieve financieringssytemen voor het platteland

rood voor groen

Knooperven:

*Principe

Bij knooperven gaat het om bij elkaar liggende boerenerven die via paden en beplanting met elkaar verbonden zijn. De eigenaren van de erven beheren en onderhouden de natuur tussen deze boerenerven. De paden en beplanting tussen de erven wordt door de bewoners in eigendom genomen en daar wordt zorg voor gedragen. In de praktijk zijn er voorbeelden waar in een koopcontract het onderhoud van paden en beplanting voor een tijd van ongeveer 20 jaar wordt vastgelegd.

*Actualiteit

Tussen 2008 en 2012 is er in de gemeente Tubbergen een initiatief ontwikkeld. Dit initiatief heet 'knooperf Veldboer': hierbij zijn een ontwerp en plannen gemaakt om het te realiseren. Het is niet duidelijk of dit ook daadwerkelijk gerealiseerd is.

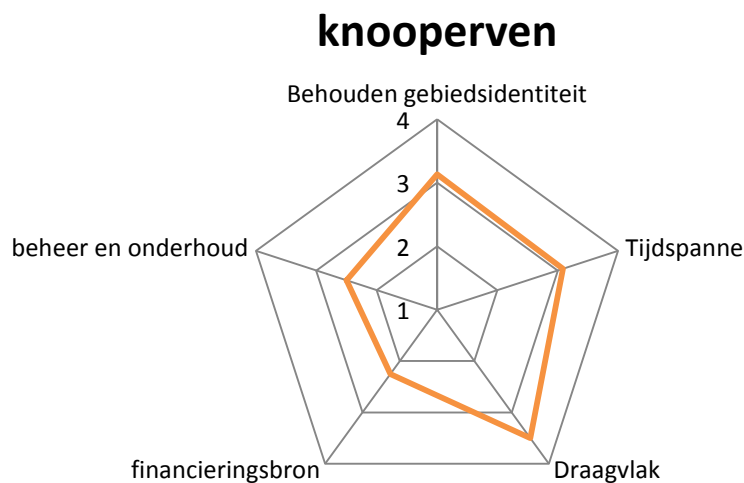
*Meerwaarde

De meerwaarde van knooperven is dat er door particulieren voor het landschap wordt gezorgd waardoor het bewustzijn voor natuur vergroot. Ook doet men vrijwillig iets waardoor ze een statement uitdragen om iets voor natuur te doen. Daarnaast worden erven met elkaar verbonden waarde sociale netwerken en verbindingen beter worden tussen mensen.

Bronnen:

waardevol groen

<http://puramanagement.nl/projecten/gebiedsontwikkeling/knooperf-de-veldboer-tubbergen/>

Streekblad:

*Principe

Een streekblad is een nieuwsblad/tijdschrift/krant gekoppeld aan een gebied die verkocht worden. De opbrengsten hiervan worden gebruikt voor financiering van de ontwikkeling, beheer en het onderhoud van de natuur in een gebied

*Actualiteit

Vakblad: natuur bos landschap (het blad voor natuurprofessionals) is een vakblad met als doel te informeren over natuur en landschap en zo bij te dragen aan de bewustwording hiervan.

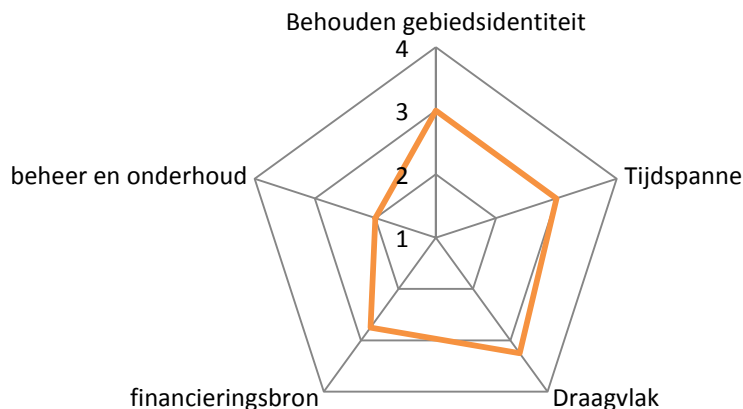
*Meerwaarde

Bij een streekblad zijn burgers aangesloten die in een bepaald gebied leven waarop het blad zich heeft gericht. Het kan gaan om een streekgebonden krant, tijdschrift, brochure of nieuwsbrief. Streekbladen leveren vaak niet veel winst op waardoor de meerwaarde niet op financieel vlak aanwezig is. De meerwaarde zit hem in de bewustwording van natuur en landschap doormiddel van informatieverspreiding. Door een blad dat door betrokkenen van een gebied gelezen wordt worden mensen geïnformeerd, geënthousiasmeerd en indirect betrokken bij natuur en landschap. Dit zorgt voor bekendheid en draagvlak bij de omgeving. Een nadeel is dat een streekblad vaak meer kosten dan baten met zich meebrengt.

Bronnen:

<http://www.vakbladnbl.nl/vakblad.html>

streekblad

Agrarisch natuurbeheer:

**Principe*

Onder agrarisch natuur- en landschapsbeheer verstaat men alle maatregelen die landbouwers nemen op en rond hun bedrijf voor natuur en landschap. De belangrijkste functie van de landbouwgronden is normaal gesproken productie. Een boer kan tijdens de werkzaamheden echter rekening houden met de natuurlijke flora en fauna op zijn land. Dit houdt bijvoorbeeld in dat hij voor een bepaalde datum zijn weilanden niet maait, dat hij rekening houdt met de nesten van weidevogels, dat slootkanten niet gemaaid worden, dat het land niet bemest wordt, poelen gegraven worden voor amfibieën, enzovoort.

Sommige van die maatregelen, bijvoorbeeld het laten plaatsen van nestkasten, brengen geen extra kosten met zich mee. Andere maatregelen vergen wel een extra inspanning of brengen extra kosten met zich mee. Voor deze maatregelen krijgt de boer een vergoeding van de overheid. In een aantal gevallen kan de natuurbescherming en het landschapsonderhoud zorgen voor een extra inkomen voor de boer.

**Actualiteit*

Het Geldersch landschap gebruikt oude koeienrassen zoals brandrode en heidekoeien voor de begrazing en beweiding van uitwerwaarden, heiden en droge graslanden, met vlees als nevenproduct.

Er zijn momenteel verschillende boeren bezig met agrarisch natuurbeheer. Zoals 'Erve Bokdam'. Dit is een bedrijf met 36 hectare grasland en 6 hectare akkerland. Het is gericht op het houden van zoogkoeien en circa 20 fokschapen. Hiernaast verkoopt het eigen producten aan wandelaars. In zijn bedrijfsvoering ziet het bedrijf kansen in een gesloten kringloop en aanpassing van de waterstanden. Dit helpt mee aan een gevarieerd landschap en ontwikkeling van de natuur.

De provincies hebben gebieden aangewezen waar boeren en andere grondgebruikers kunnen meedoen aan agrarisch natuurbeheer, de zogenaamde Subsidieregeling Natuur en Landschap agrarisch (SNL-a). Deelnemers krijgen jaarlijks een beheervergoeding. Er zijn verschillende beheertypen, zoals weidevogelbeheer, akkervogelbeheer, weide- en akkerranden en botanische weilanden.

De meerwaarde is dat een belangrijke partij in het landschappelijk gebied mee participeert in natuurbeheer. De boeren maken voor een deel het landschap. De landschappelijke kwaliteit wordt op deze manier versterkt en de ecologie versterkt. Hier tegenover staat dat agrarische natuurbeheer in bijna alle gevallen leidt tot verlaging van de landbouwproductie.

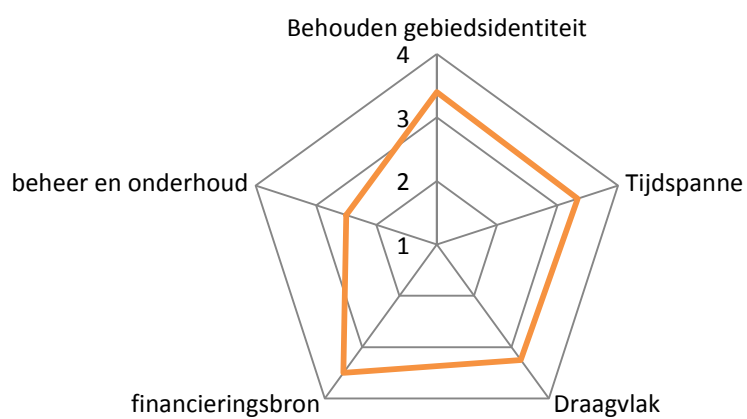
Hiernaast zorgt agrarische natuurbeheer voor verbondenheid met de omgeving, open stellen van agrarische bedrijven en specialisatie waardoor meerwaarde ontstaat. De natuur en landschapswaarde gaan omhoog in een gebied. Hiernaast zijn de natuurbeheerders wel sterk afhankelijk van vergoedingen en lage pachtprizen.

Bronnen:

[http://www.paulterwan.nl/pdf/Natuurbedrijven%20-%20successen%20en%20knelpunten%20\(2014\).pdf](http://www.paulterwan.nl/pdf/Natuurbedrijven%20-%20successen%20en%20knelpunten%20(2014).pdf)

http://boerenvoornatuurtwente.nl/projecten/item/8/Erve+Bokdam*meerwaarde
waardevol groen

agrarisch natuurbeheer

Grondbank':

*Principe

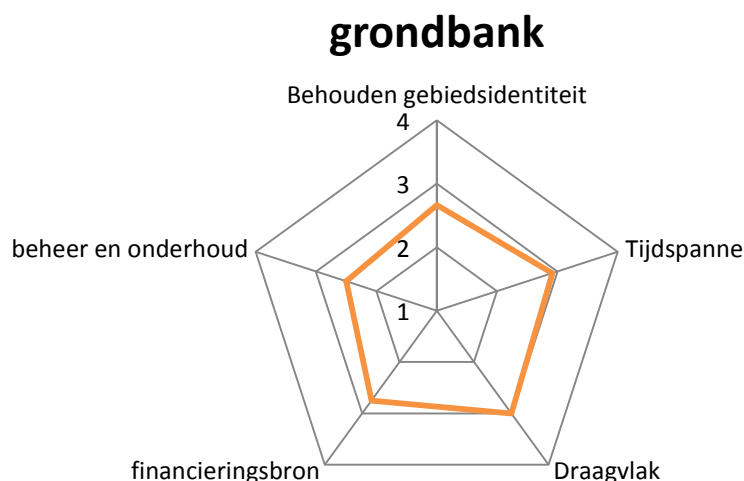
Beheergrondbank: het doel van een beheergrondbank is het kopen van gronden van boerenbedrijven om de gronden weer in erfpacht uit te geven aan deze (of andere) boerenbedrijven. De kapitaallasten drukken niet meer op het bedrijfsresultaat en er ontstaat voor de boeren ruimte om te investeren. Om natuur- en landschapsdoelen te bereiken kan de beheerder van de grondbank voorwaarden stellen aan groene kwaliteit op de bedrijven of investeren in groene (beheer) oplossingen.

*Actualiteit

Er zijn momenteel geen actuele voorbeelden te vinden.

*Meerwaarde

De meerwaarde van een grondbank is dat er kansen en mogelijkheden gecreëerd worden voor natuur en landschapsontwikkeling. De grondbank heeft daarentegen ook de mogelijkheid om de natuur en landschapsontwikkeling te sturen omdat er extra eisen aan de pacht verbonden kunnen worden.

7.5 CONCLUSIE

Conclusies uit het onderzoeksproces

Vanuit de hoofdvraag is er door middel van desk en field research informatie vergaart in de vorm van expert Judgement en een literatuuronderzoek. Van hieruit is een lijst met ‘groene verdienmodellen’ opgesteld waarna er een analyse aan de hand van expert judgement en actuele voorbeelden is gemaakt.

‘Vier subgroepen aan ‘groene verdienmodellen’.

Als de mogelijkheden voor ‘groene verdienmodellen’ bekeken worden valt, ten eerste te concluderen dat er vele mogelijke constructies zijn die als ‘groen verdienmodel’ kunnen dienen. Er kan dus gezet worden dat er de lijst met verdienmodellen in het rapport alles behalve compleet is. De verdienmodellen die genoemd zijn in het rapport zijn dus een greep de grote massa aan verdienmodellen. Bij het vaststellen van de lijst met ‘groene verdienmodellen’ was te concluderen dat de verdienmodellen gegroepeerd konden worden naar eigenschappen. De verdienmodellen zijn over vier subgroepen verspreid waardoor de invulling met verdienmodellen overzichtelijk is geworden. Op vele terreinen overlappen de verdienmodellen elkaar waardoor het voor komt dat sommige verdienmodellen eigenlijk in twee subgroepen: dit is het geval bij onder andere landschapsveilingen/adoptie deze kan in de subgroep: benutten fysieke gebiedswaarden en bij benutten gebiedswaarden.

‘vaststellen geschikt of ongeschikt afhankelijk van veel factoren’

Tijdens het uitwerken van de verdienmodellen werd duidelijk dat het vaststellen of een verdienmodel geschikt is voor een gebied van veel factoren afhankelijk is. Een aantal problemen die optreden zijn dat verdienmodellen op verschillende manieren toegepast kunnen worden waardoor kleine veranderingen in toepassing soms het verschil maken. Daarnaast is het belangrijk welke voorkeuren en gedachten partijen in het gebied hebben want zonder draagvlak wordt de toepasbaarheid van een verdienmodel erg moeilijk dit komt doordat bij veel verdienmodellen de inbreng van verschillende partijen noodzakelijk is. Kortom een verdienmodel is nooit in eerste instantie geschikt of ongeschikt. De partijen in een gebied maken een verdienmodel geschikt of ongeschikt door randvoorwaarden te creëren en initiatieven te nemen.

HOOFDSTUK 8 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Binnen de gebiedsontwikkeling 'De Verborgen Raamvallei' is men op zoek naar 'groene verdienmodellen' die een meerwaarde leveren voor gebied De Raamvallei. Dit is vertaald in de hoofdvraag: 'Welke verdienmodellen voor natuur- en landschapontwikkeling zijn wel en niet toepasbaar binnen gebiedsontwikkeling De Verborgen Raamvallei?'

Meest kansrijke verdienmodellen:

Op basis van het expert judgement is vast te stellen dat de meest kansrijke verdienmodellen voor de Raamvallei: Giften/donaties, subsidies, malegenootschappen, visitors pay back/toeristenbelasting, vrijwilligerswerk, pacht/erfpacht, landschapsveiling/adoptie, agrarisch natuurbeheer, privaat beheer en s(up)port for nature zijn.

Wanneer gekeken wordt naar de belangrijkste toetsingscriteria wordt er een ander beeld geschetst van wat voor verdienmodellen er kansrijk zijn. Hierbij kan aan bovenstaand rijtje worden toegevoegd: Co2-compensatie, crowdfunding, agrarisch natuurbeheer, streekproducten, wonen in natuur, natuurcompensatie en horecaondernemers.

Minst kansrijke verdienmodellen:

Op basis van de expert judgement is vast te stellen dat de minst kansrijke verdienmodellen voor de Raamvallei: Delfstofwinning, energielandschap, museum, waterkoudere, landgoed creëren, natuur begraven, regiomunt, buitenplaatsen, gebiedsbranding, streekrekening en grondbank.

Wanneer gekeken wordt naar de belangrijkste toetsingscriteria (behouden gebiedsidentiteit) wordt er voor de grootste lijn hetzelfde beeld geschetst als bij de totale beoordeling. Alleen de verdienmodellen: oogsten uit de natuur en bestemmingsheffing kunnen bij de lijst met minst geschikte verdienmodellen worden toegevoegd.

1. Landschapsveiling/adoptie

Het verdienmodel Landschapsveilingen en adoptie is een symbolische veiling van landschapselementen, cultuurhistorische elementen of een deel van het landschap. De koper koopt onderhoud het landschap voor een bepaalde tijd. Dit kan toegepast worden op het beheer en onderhoud van het waardevolle landschap binnen De Raamvallei. Het is kansrijk om dit te realiseren binnen De Raamvallei in het gebied van de Hoge Raam. De plaats waar dit verdienmodel bij de Hoge raam wordt toegepast is in bijlage 16 met het cijfer 1 aangegeven. Hier ligt nog een grote opgave van de Ecologische Hoofdstructuur die op deze manier gerealiseerd kan worden.

2. Streekproducten

Streekproducten dragen de identiteit van een streek met zich mee en worden verbouwd in een bepaald gebied. In de Raamvallei is veel agrarische activiteit waar verschillende producten vandaan komen. Door deze aan de streek te koppelen met een streekmerk zijn hier kansen. Deze streekproducten kunnen verkocht en mogelijk verbouwd worden op de landgoederen zoals Tongelaar. Tongelaar dient momenteel als restaurant waar de streekproducten verkocht kunnen worden.

3. financieringsvormen

Uit de analyse blijkt dat de financieringsvormen hoog scoren. Dit zijn echter allemaal kleine opbrengsten. Voor De Raamvallei is er de kans om via het bundelen van verdienmodellen zoals: giften/donaties, visitors pay back, subsidies, horecaondernemers een streekfonds op te richten. Het streekfonds biedt als grotere opbrengstenbron van waaruit verschillende gerichte projecten gefinancierd kunnen worden. Via dit streekfonds kan een steekrekening geopend worden. Dit zorgt voor een steekrekening waar 5% rente overheen komt.

4. Malegenootschappen

Een male genootschap is een organisatie die wordt opgericht als met als primair doel een financiële bijdrage te leveren aan het beheer van een concreet, bestaand bos- en natuurgebied of de aanleg van een nieuw gebied. Binnen de Raamvallei kunnen overheden, bedrijven en particulieren organisaties zich aansluiten bij een malegenootschap en zorg dragen voor een stukje bos. Binnen de Raamvallei zou dit kansrijk kunnen zijn voor het behoud van landgoederen of voor de realisatie van de grote EHS opgave bij de Hoge Raam.

5. Agrarisch natuurbeheer, privaat beheer, erfpacht.

In het gebied is veel agrarische activiteit aanwezig. De grond in De Raamvallei is in veel gevallen eigendom van agrariërs. Hiernaast zijn landbouwers op zoek naar landbouwgrond. Deze kan gepacht worden van de gemeente omdat deze nog veel percelen in eigendom hebben. Er kan land verpacht worden door de gemeenten met richtlijnen dat er zoveel aan natuurbeheer wordt gedaan, er kan vee gegraasd laten worden in het gebied (steekproducten). Zo worden de verdienmodellen erfpacht en agrarische natuurbeheer gekoppeld.

In de Raamvallei liggen hier kans op de gronden in eigendom van de gemeente. Wel moet het een versterkende functie hebben waardoor de plekken aansluitend aan de Raamvallei hiervoor geschikt zijn.

Algemeen:

De uitdaging voor De Raamvallei is om draagvlak bij bewoners te creëren in het proces. Hoe wordt er gezorgd dat burgers meer willen investeren in de groene verdienmodellen en initiatieven in het gebied De Raamvallei.

Voor de Raamvallei ligt de uitdaging bij het toepassen van groene verdienmodellen uit het domein: slim samenwerken. Nu kiest men veelal voor zekerheid door bestaande, veilige structuren toe te passen. Om een stap voorwaarts hierin te maken zullen nieuwe en innovatieve initiatieven toegepast moeten worden.

Bronnenlijst

Links

<http://ontmoetingskaart.landvancuijk.nl/>
<http://www.gemeente-mill.nl/>
<http://www.grave.nl/>
<http://www.cuijk.nl/>
http://www.forten-brabant.nl/index.html?stellingen/stelling_7/welkom_stelling_7.htm
<http://www.plaatsengids.nl/land-van-cuijk%20file:///C:/Users/Joeri/Downloads/600414656312.pdf>
<http://www.beerseoverlaat.nl/geschiedenis.php>
www.CBS.nl
<http://home.kpn.nl/pagklein/gemprov.html>
<http://themasites.pbl.nl/balansvande leefomgeving/2014/natuurlijk-kapitaal/ecosysteemdiensten>

Rapporten

AgriHollandBV. (2015). *dossiers*. Opgeroepen op Maart 20, 2015, van dossier EHS:
<http://www.groeneruimte.nl/dossiers/ehs/home.html>

bade, T., Smid, G., & Houben, S. (sd). *De natuur, De economische hoofdstructuur EHS als kans*. Arnhem: Kenniscentrum Triple-E.

Bode, T., & Lardinois, R. (2012). *het energielandschap, KNNV Muijlwijn landschaps advies*.

Bredenoord, H., van Hinsberg, A., Leneman, H., & de Knecht, B. (2011). *Herijking van de Ecologische Hoofdstructuur. Quick scan van varianten*. Den Haag: planbureau voor de leefomgeving.

Dijkman, W. (2010). *Ondernemende EHS in de provincie noord-brabant*. Culemborg: CLM onderzoek en advies.

Felder, M., & Pellis, A. (nvt.). *Handleiding voor natuurondernemen*. nvt.: WURKS.

Groen ontwikkelfonds Brabant. (2014). *spelregelkader, uitgewerkte toelichting op het investeringsregelement, Groen ontwikkelfonds Brabant (GOB)*. GOB.

Grondboor en Hamer. (1979). *De Noordelijke Peelhorst*. Oldenzaal: nvt.

Hendriks, K., Braat, L., Deerenberg, C., van Egmond, P., Gaaff, A., van der Heide, M., et al. (2014). *TEEB voor gebieden*. Wageningen: Alterra.

Innovatienetwerk. (2013). *waardevol groen*. nvt.: innovatienetwerk.

le Lutte, R. (2003). buitenlui, natuurlijke partners bij landschapsbeheer. *vakblad natuurbeheer*, 102-104.

- LNv. (sd). *Een korte historie - Natuurbeleidsplan 1990*. Opgeroepen op Maart 20, 2015, van Planbureau voor de leefomgeving: <http://themasites.pbl.nl/natuurverkenning/over-de-natuurverkenning/uitdagingen-voor-natuur/bouwstenen-van-natuurbeleid/een-korte-historie-natuurbeleidsplan-1990>
- Nijtmans, J., van Heusden, F., van der Heyden, H., van Ham, J., van Laarhoven, P., Wille, M., et al. (Maart 2004). *Voorontwerp Uitwerkingsplan landelijke regio Land van Cuijk*. Den Bosch: provincie Noord-Brabant.
- op de Beek, L., & Speeltijd, Z. (2013). *SWOT-analyse van de natuursector*. Utrecht: Innovatienetwerk.
- Parlement en politiek*. (sd). Opgeroepen op Maart 20, 2015, van kabinet-Rutte I: http://www.parlement.com/id/vij7e8jky5lw/kabinet_rutte_i_2010_2012
- partijen uit de Raamvallei. (2013, September 26). intentieverklaring de verborgen raamvallei. Mill.
- stobbelaar, D., Koedoot, M., & Santegoeds, J. (2013). *natuurmonumenten als maatschappelijke speler*. Velp: Van Hallarenstein.
- van den Briel, J., & Boosten, M. (2011). *financiering van bos en natuur in Nederland, knelpunten en kansen in de beloning voor producten en diensten*. Utrecht: innovatienetwerk.
- van den Hout, J. (2012, Juni 26). *Brabant: Uitnodigend Groen*. Opgeroepen op Maart 20, 2015, van Integrale provinciale natuur- en landschapsvisie 2012-2022: <http://www.brabant.nl/layouts/sublayouts/-/media/136616B1342645FF88DDEC36718F2C1A.pdf>
- van den Hout, J. (2015, Januari 21). *Groen Ontwikkelfonds Brabant*. Opgeroepen op Maart 20, 2015, van Investeringsreglement van het Groen ontwikkelfonds Brabant BV: <http://www.groenontwikkelfondsbrabant.nl/wp-content/uploads/2015/01/20150121-Investeringsreglement-Groen-Ontwikkelfonds.pdf>
- van Dithuizen, D. (2006). *natuur en landschap op waarde geschat wat is de economische waarde van natuur en landschap*. Den Haag: ministerie van landbouw, natuur en voedselkwaliteit.
- Wagenaar, J., & De Wit, J. (2014). *de waarde van agrobiodiversiteit*. den bosch: proeftuin duinboeren.
- Westerink, J., Vogelzang, T., van Rooij, S., Holster, H., van Alebeek, F., & Schrijver, R. (nvt.). *kom over de brug, Op weg naar boer-burgercollectieven voor natuur- en landschapsbeheer*. Wageningen: WUR.

Bijlagen 1 AMBITIEKAART

Ambities (=WILLEN)

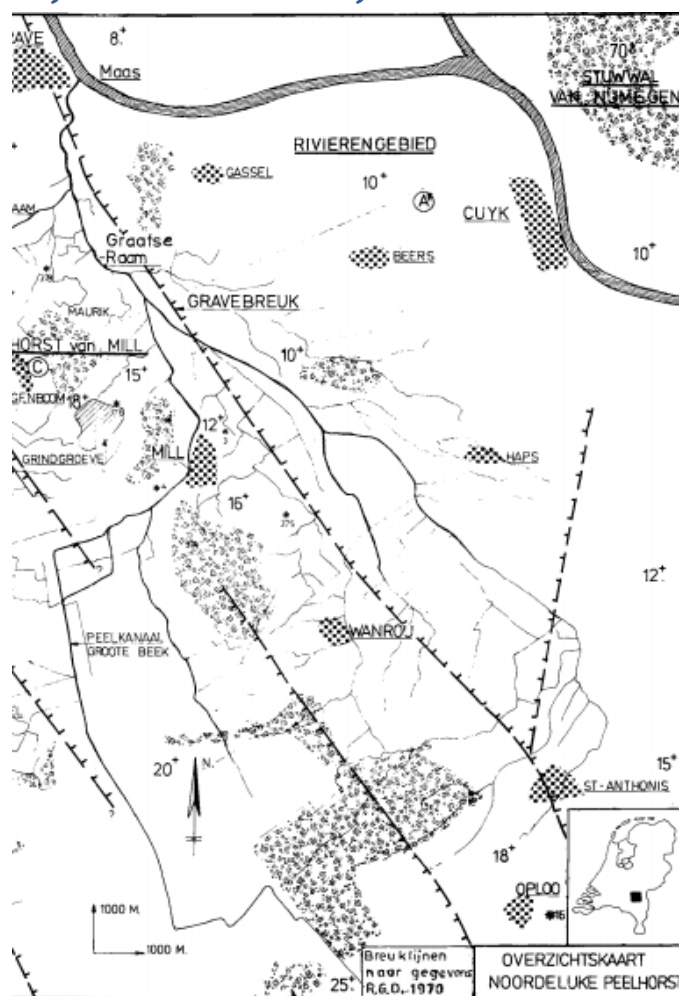
Gezamenlijke ambities overheden Raamvallei			
VOORTKOMEND UIT AMBITIES: ECONOMIE, LANDBOUW, LANDSCHAP/CULTUURHISTORIE, RECREATIE EN TOERISME EN LANDSCHAP			
ambities (Wat is je visioen?)	doelen (Wat wil je bereiken?)	inspanningen (Hoe ga je dat doen?)	
Ontwikkeling van economische drijfvers gericht op meerwaarde voor de streek (waardevolke- ling en innovatie, beleefbaarheid)	Bevorderen van economische ontwikkelingen	Ontwikkelingsruimte bieden voor kleinschalige bedrijvigheid gericht op (samen)werken (bv. horeca, kleinschalige verhuurfaciliteiten, pleisterplaatsen, activiteiten)	
	Het bieden van een proeftuin voor duurzame innovaties op het gebied van klimaatbestendige nieuwe product marktkombinaties	Ruimte bieden voor nieuwe (innovatieve) bedrijvigheid passend bij de aard en het unieke karakter van het gebied	
Landbouw	Landbouwbedrijven toekomstbestendig maken	agrarische structuur verbeteren op bedrijfs- en lokaal niveau	
	Verbetering van de waterhuishouding (zie beleidsplan)	Innovatie faciliteren door te zoeken naar ontwikkelruimte	
Economie	Opzetten van een sterke promotie van het merk/landschapsmerk Raamvallei. Het merk moet goed bekend raken en zo een (grote economische) meerwaarde voor de streek genereren	Ontkoppelen van instrumenten (communicatiestrategie, beeldmerk, branding)	
	Ontwikkelen van financiële arrangementen en aantrekken van publieke en private middelen	Agenderen op de bestuurlijk/politieke agenda	
Communicatie	Verbeteren van de samenwerking met (alle) gebiedspartijen en omliggende gemeenten	Opzetten van nieuwe verdienmodellen, financieringsconstructies en samenwerkingsvormen	
	Versterken van de kwaliteitsreputatie op het gebied van natuurlijke kwaliteit, natuur, landschap en cultuurhistorie	Opzetten van een samenwerkingsverband Raamvallei als netwerk met energie (met bestuurders en stakeholder) waarin zowel eigen als overige initiatieven verder worden uitgewerkt en aan trekjes worden gekoppeld	
Aantrekkelijk woon-, leef-, en recreatiegebied		Herstel van (cultuurhistorische) samenwerkingsverbanden (bv. linen, waarden)	
		Herstel van samenwerking met het oog op zichtbaarheid van het geresande landschap (bv. strooigeulen en terrasruigen)	
Ruimtelijke kwaliteit, landschap en cultuurhistorie		Behoud kleinschalige landbouw en weilanden	
	Aanleggen en versterken van verbindingen van en naar de Raamvallei inclusief routestructuren	Instandhouden en versterken van gebieden en kastelen (toegangswegen en natuurkwaliteit) over onbebouwd land	
Recreatie & toerisme	Ruimte voor passende (recreatieve) vormen van recreatie & toerisme	Cultuurhistorische waarden toeristisch-recreatief beter aanblijven	
		Ontwikkelen, aanleggen en waar nodig verbeteren/uitbreiden van fiets- en wandelverbindingen	
		Recreatief medegebruik van de natuur en het watersysteem mogelijk maken en waar nodig versterken (bv. reizen, fietsen, paardrijden, varen, sportvissen, andere outdooractiviteiten)	
		Verbinden van recreatie met cultuurhistorie (o.a. landgoederen en dorpskernen)	

BIJLAGE 2 AMBITIEKAART

Doelen (=MOETEN)			
gezamenlijke ambities overheden Raamvallei VOORTKOMEND UIT DE BELEIDSGPAAVEN WATER EN NATUUR 'MOETEN'			
ambities (Wat is je visioen?)	doelen (Wat wil je bereiken?)	Inspanningen (Hoe ga je dat doen?)	
Water Een veilig en bewoonbaar gebied met voldoende, schoon en natuurlijk water	Voorkomen van wateroverlast in stedelijk gebied	Inrichten van een waterberginggebied langs de Raam net bovenstrooms van stedelijk gebied Aanpassen van het watersysteem in stedelijk gebied van Grave Dijkverbetering en risicobeheersing (w.o. renovatie gemaal van Sasse) Aanpakken van prioritaire- en overig vervuilde stoffen en diffuse bronnen Verbeteren van het zuiveringsrendement (t.b.v. KRW)	
	Verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewateren zodat deze voldoen aan de normen voor schoon water	Wegwerken van (bagger)achterstanden Oplossen van knelpunten agrarisch gebied Bestrijden van verdroging EHS	
	Verbeteren van de inrichting en beheer van het watersysteem, zodat het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) voldoen aan de eisen van de verschillende gebruiksfuncties (landbouw, natuur)	Zorgen voor voldoende water ook bij klimaatverandering zoals het verg. oten van gebiedseigen beschikbaar- heid, minder watergebruik en verkleinen kwetsbaarheid voor droogte, slimmer gebruik van beschikbaar water en wateraanvoer	
	Verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater, zodat het een goede leefomgeving is voor planten en dieren en het beter verbinden van oppervlaktewateren zodat planten en dieren zich kunnen verplaatsen tussen natuurgebieden	Beekherstel Aanleg ecologische verbingszone Aanleg vispassages Ecologisch onderhoud, rekening houdend met het recreatief medegebruik, sportvissersrij en cultuurhistorie Aantallen hectares	
Natuur Realisatie van de EHS (riksopgave)			

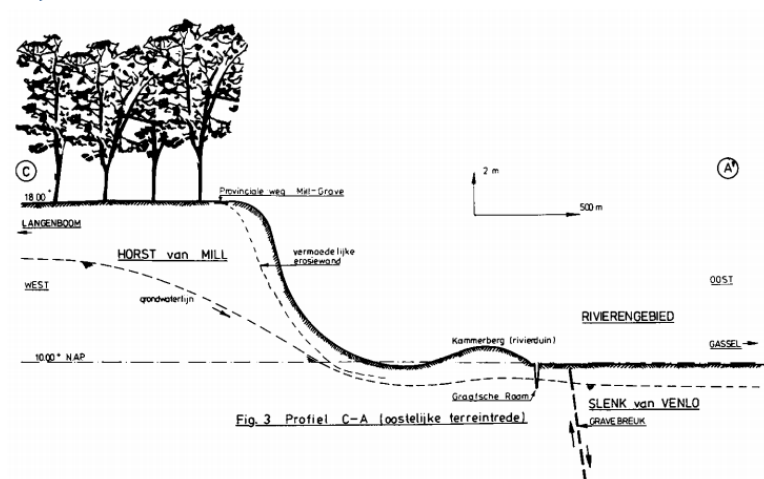
BIJLAGE 3 OVERZICHTSKAART AMBITIES + INITIATIEVEN

BIJLAGE 4 BREUK LIJNEN

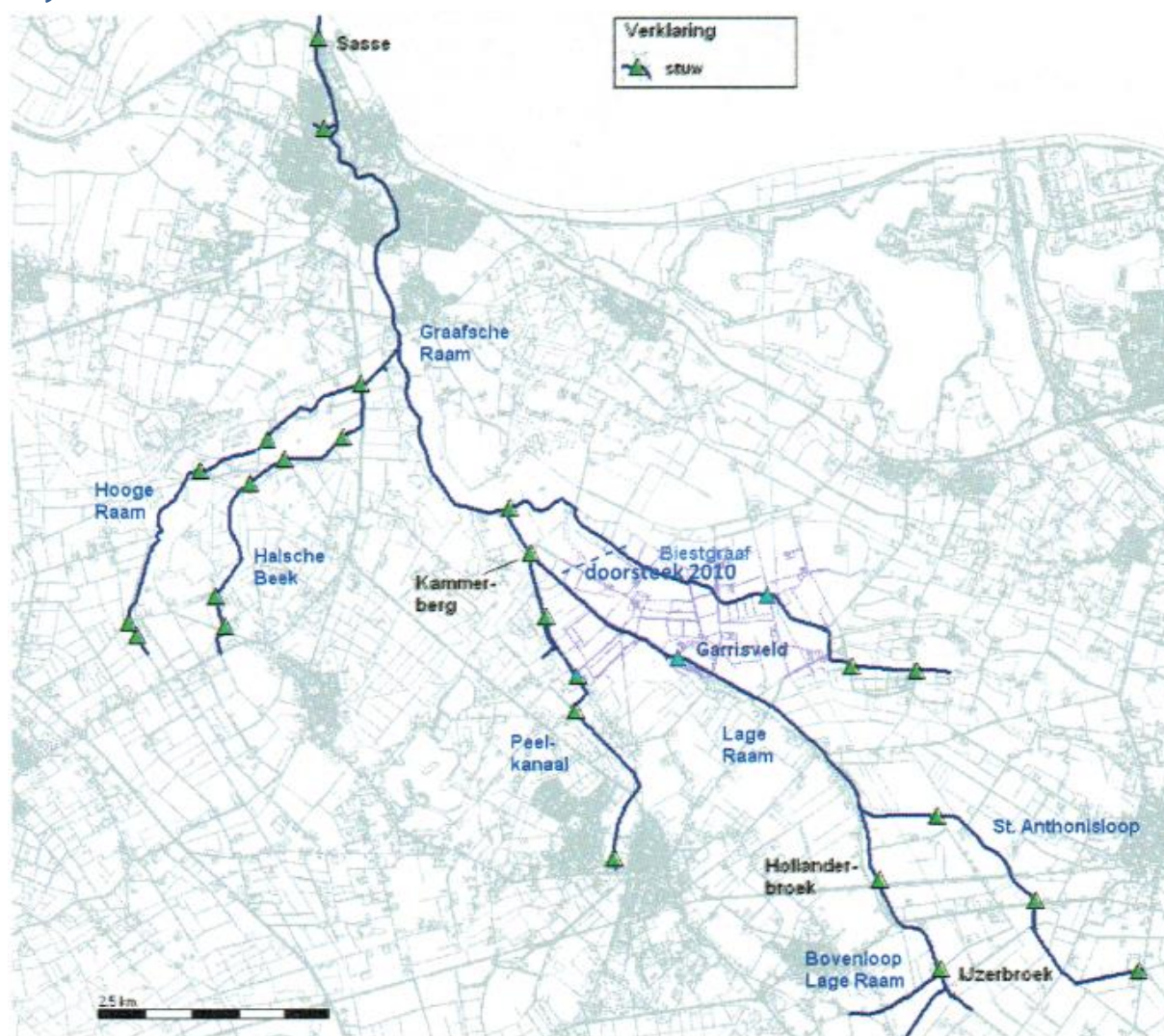
<http://natuurtijdschriften.nl/download?type=document&docid=405144>

BIJLAGE 5 BREUK DWARSDOORSNEDE

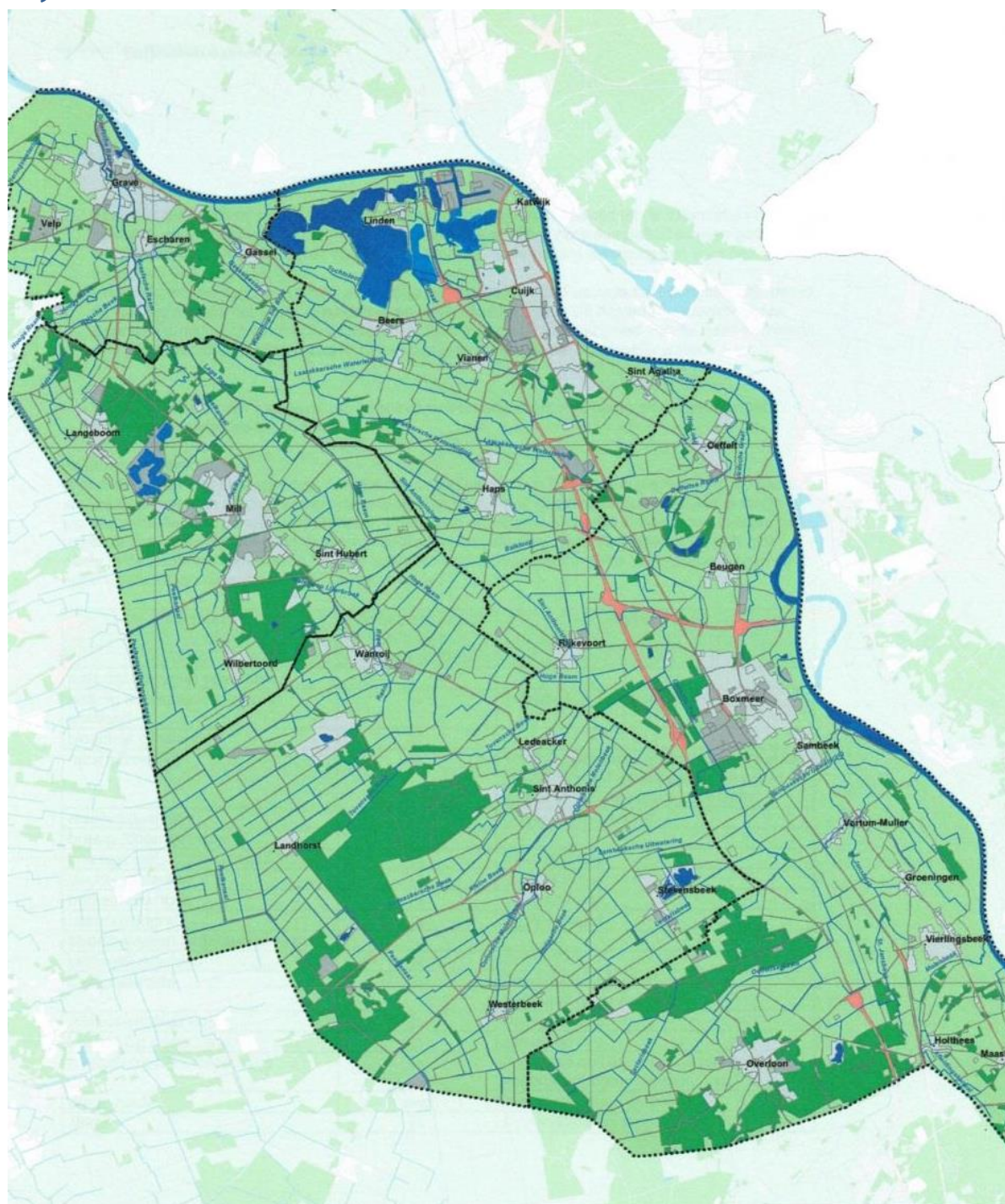

<http://natuurtijdschriften.nl/download?type=document&docid=405144>

BIJLAGE 6 KAART WATERLOOP DE RAAM

BIJLAGE 7 LANDGEBRUIKKAART DE RAAMVALLEI

Legenda

Landgebruik

- Agrarisch gebied
- Natuurlijk gebied
- Wonen
- Werken
- Infrastructuur
- Water

- Waterlopen
- Topografie
- Gemeentegrens

0 1.000 2.000 4.000 Meters

Titel:
Overzichtskaat

Project:
Waterplan Land van Cuijk

Opdrachtgever:
Gemeenten Land van Cuijk

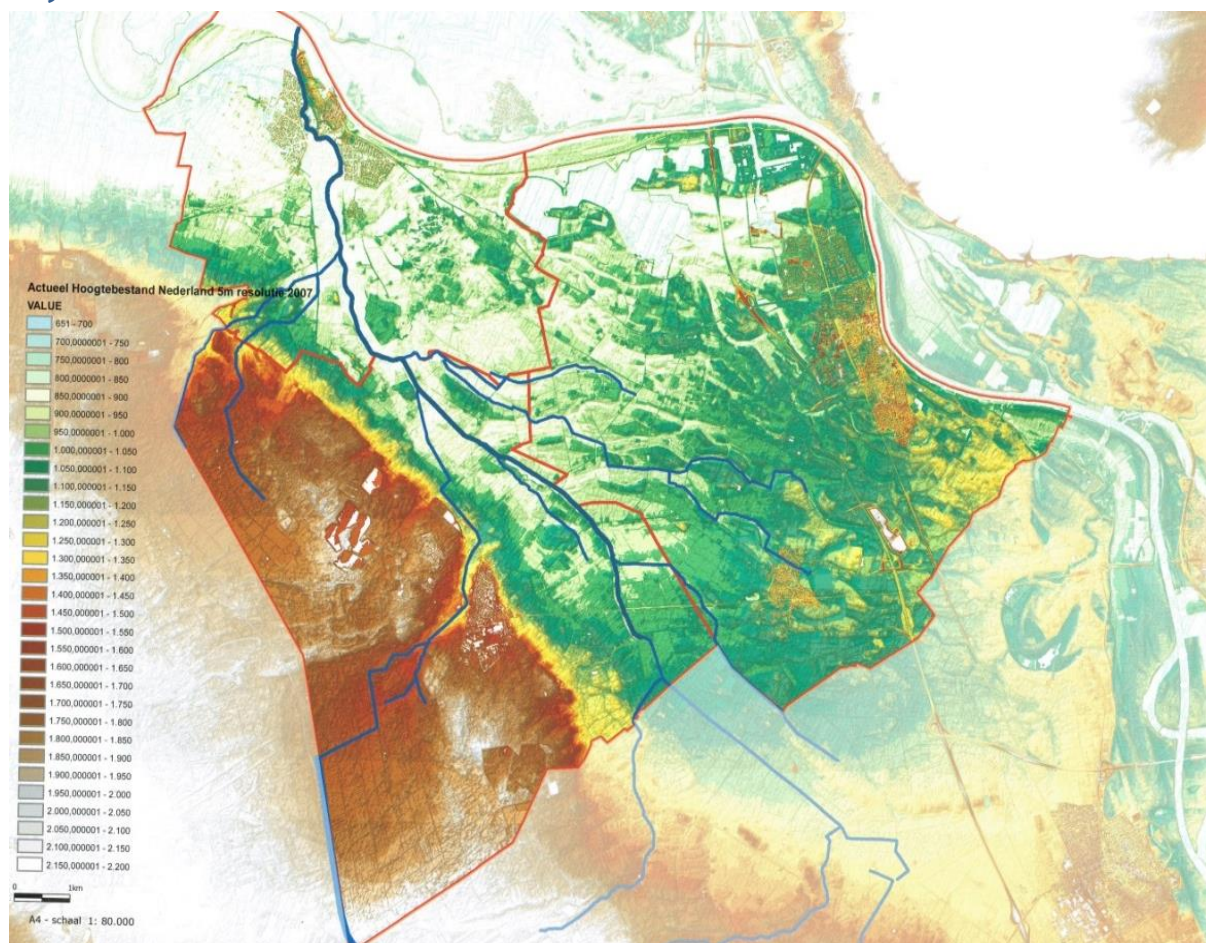
Datum:
07-12-2007

Kaart:

1

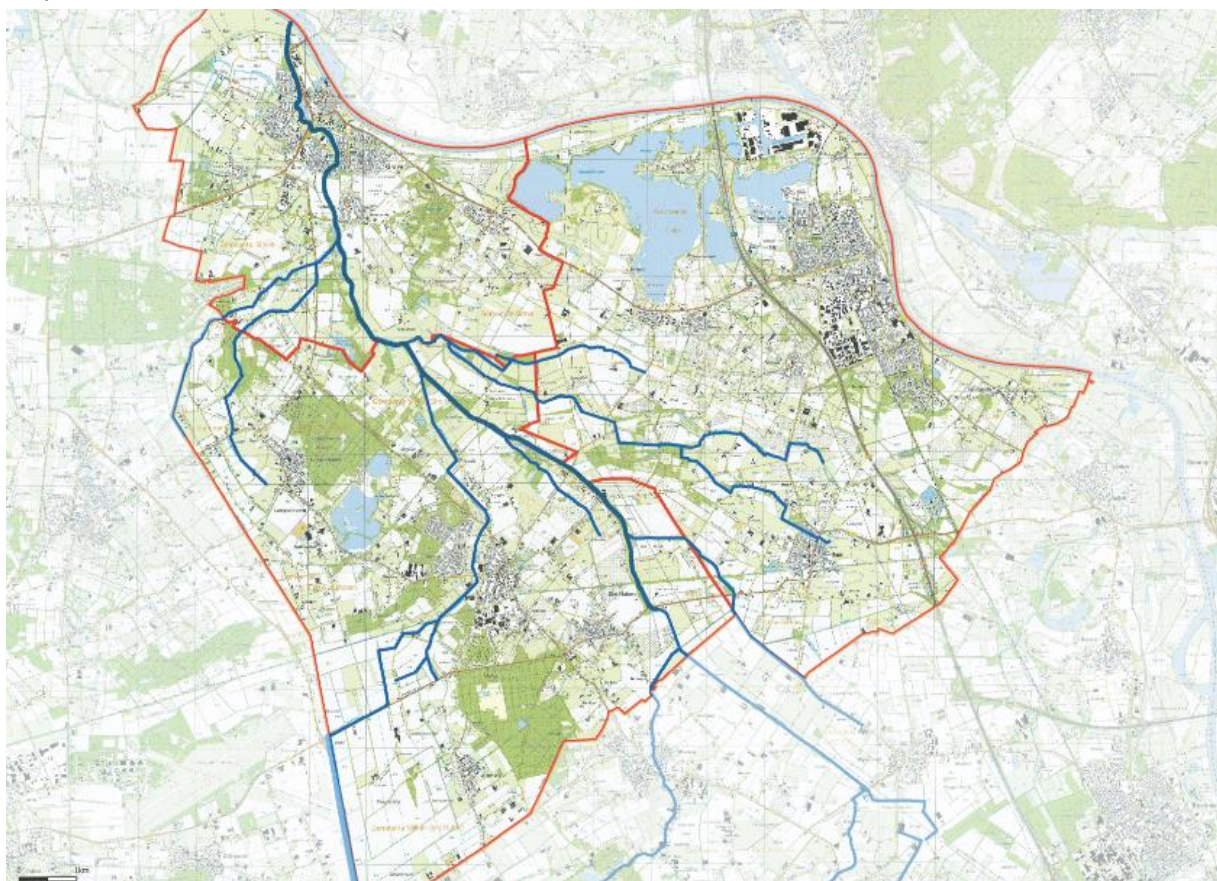

BIJLAGE 8 HOOGTEKAART DE RAAMVALLEI

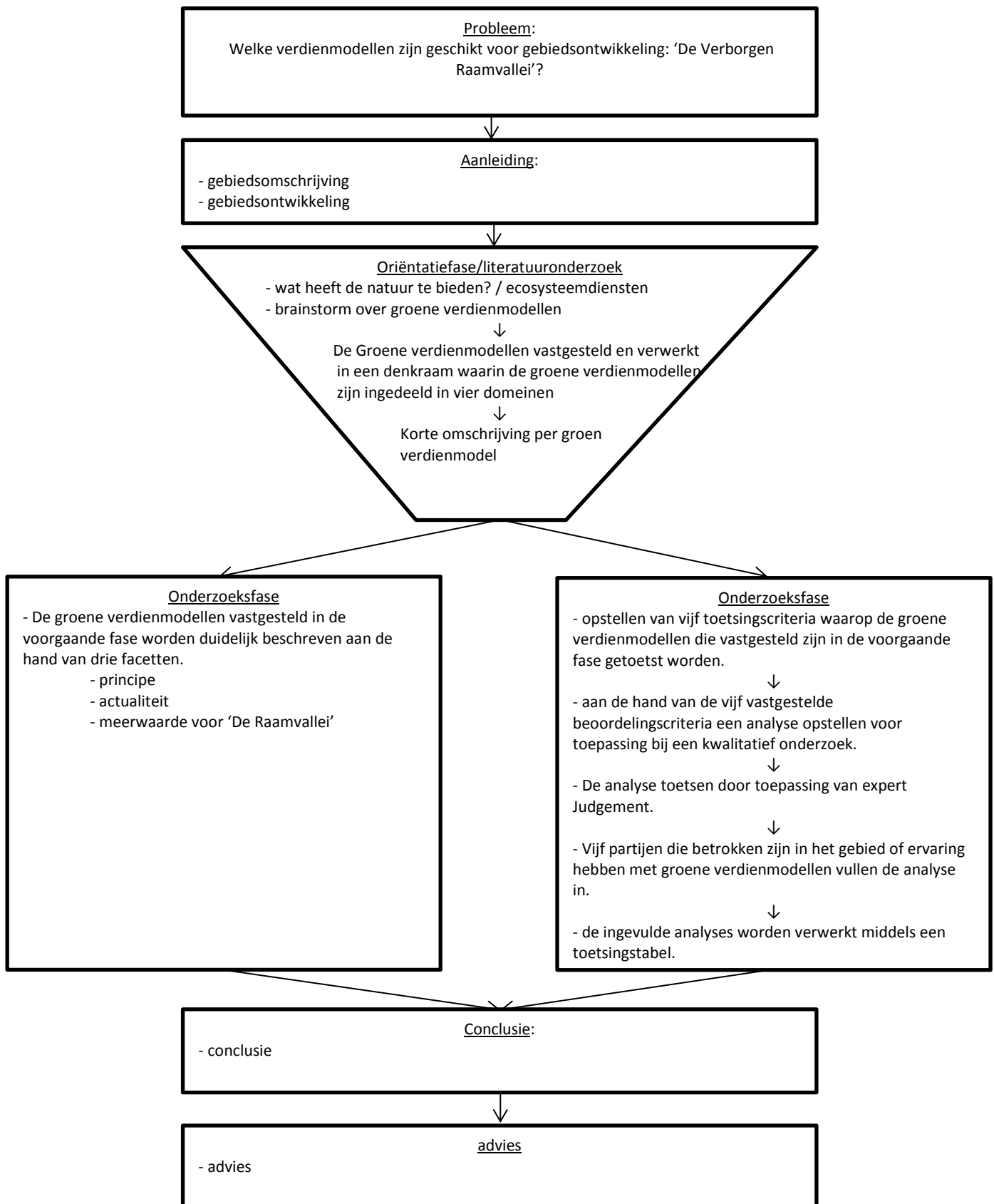
Bron: De verborgen Raamvallei, een schat aan perspectief

BIJLAGE 9 OVERZICHTSKAART DE RAAMVALLEI

Bron: De verborgen Raamvallei, een schat aan perspectief

Bijlage 10 werkmethode

BIJLAGE 11 OVERZICHT BEOORDELINGSCRITERIA

Beoordelingscriteria 1: behouden van de gebiedsidentiteit (doet afbreuk, neutraal, versterkt)

- behoud van de fysiek-ruimtelijke waarden
 - behoud van de gebiedswaarden
 - natuurlijke waarden
 - landschapswaarden
 - ecologisch waarden
 - historische waarden
 - culturele waarden
 - watersysteem De Raam
 - behoud van de gebiedskenmerken zoals: de landgoederenzones en de kastelen, de peel-raamstelling, de bossen op stuifduinen, de Beerse overlaat met boerderijen op terpen, het open heide gebied, de agrarische structuur en het oorlogsverleden. (doet afbreuk, neutraal, versterkt)
- behoud sociaal-maatschappelijke waarden (doet afbreuk, neutraal, versterkt)
 - behoud van bedrijvigheid, woongenot, sociale voorzieningen en maatschappelijke ontwikkeling in het gebied

Beoordelingscriteria 2: Tijdspanne

- In wat voor tijd is het verdienmodel realiseerbaar?
 - Realiseerbaar in een tijdsperiode < 1 jaar
 - Realiseerbaar in een tijdsperiode tussen 1 – 5 jaar
 - Realiseerbaar in een tijdsperiode > 5 jaar
- In wat voor tijd levert het verdienmodel opbrengsten of besparing van kosten?
 - In een tijdsperiode < 1 jaar
 - In een tijdsperiode tussen 1 – 5 jaar
 - In een tijdsperiode > 5 jaar
- Wat is de tijdsperiode dat het verdienmodel opbrengsten genereert? (tijdsperiode).
 - Langer dan 10 jaar
 - een tijdsperiode tussen 3-10 jaar
 - een tijdsperiode > 3 jaar

Beoordelingscriteria 3: draagvlak

- In welke mate is draagvlak relevant van de partijen (in welke mate is draagvlak relevant)
 - Overheden
 - Gemeenten Cuijk, Mill en Grave
 - Waterschap Aa en Maas
 - Provincie Noord-Brabant
 - Ondernemers
 - Onderwijs & onderzoeksinstituten
 - Organisaties
 - Inwoners
- In welke mate is er draagvlak van partijen (is er nu al draagvlak)
 - Overheden
 - Gemeenten Cuijk, Mill en Grave
 - Waterschap Aa en Maas
 - Provincie Noord-Brabant
 - Ondernemers
 - Onderwijs & onderzoeksinstituten
 - Organisaties
 - Inwoners

Beoordelingscriteria 4: financiering

- Welke Financieringsbron(nen) is/zijn nodig voor het verdienmodel(beheer & onderhoud)
 - Volledige financiering door gebruikers (o.a. recreanten, eigenaren)
 - Financiering door niet-overheden
 - Gedeeltelijke financiering door overheden en niet-overheden
 - Volledige financiering door overheden (gemeenten Cuijk, Mill en Grave, Waterschap Aa en Maas, Provincie Noord-Brabant, Rijk en Europese Unie)
- Welke Financieringsbron(nen) is/zijn nodig voor het verdienmodel(beheer & onderhoud)
 - Volledige financiering door gebruikers (o.a. recreanten, eigenaren)
 - Financiering door niet-overheden
 - Gedeeltelijke financiering door overheden en niet-overheden
 - Volledige financiering door overheden (gemeenten Cuijk, Mill en Grave, Waterschap Aa en Maas, Provincie Noord-Brabant, Rijk en Europese Unie)

Beoordelingscriteria 5: beheer en onderhoud

- Financiering beheer en onderhoud
 - Het verdienmodel financiert zichzelf
 - Het verdienmodel financiert zichzelf niet
- Mate van beheer en onderhoud
 - Behoeft geen onderhoud
 - Behoeft permanente onderhoud
 - Behoeft jaarlijkse onderhoud
 - Behoeft tienjaarlijkse onderhoud

BIJLAGE 12 OVERZICHT BEOORDELINGSCRITERIA VRAGEN

Beoordelingscriteria 1: behouden van de gebiedsidentiteit

- Sub-beoordelingscriteria: Wat voor effect heeft het verdienmodel op de landschapswaarden van 'De Raamvallei'?
 - *Antwoord: doet afbreuk*
 - *Antwoord: blijft neutraal*
 - *Antwoord: versterkt*
- Sub-beoordelingscriteria: Wat voor effect heeft het verdienmodel op de ecologische waarden van 'De Raamvallei'?
 - *Antwoord: doet afbreuk*
 - *Antwoord: blijft neutraal*
 - *Antwoord: versterkt*
- Sub-beoordelingscriteria: Wat voor effect heeft het verdienmodel op de (cultuur)- historische waarden van 'De Raamvallei'?
 - *Antwoord: doet afbreuk*
 - *Antwoord: blijft neutraal*
 - *Antwoord: versterkt*
- Sub-beoordelingscriteria: Wat voor effect heeft het verdienmodel op het watersysteem van 'De Raam'?
 - *Antwoord: doet afbreuk*
 - *Antwoord: blijft neutraal*
 - *Antwoord: versterkt*
- Sub-beoordelingscriteria: Wat voor effect heeft het verdienmodel op het behoud van bedrijvigheid, woongenot en recreatieve-sociale voorzieningen (sociaal-maatschappelijke waarden) van 'De Raamvallei'?
 - *Antwoord: doet afbreuk*
 - *Antwoord: blijft neutraal*
 - *Antwoord: versterkt*

Beoordelingscriteria 2: Tijdspanne

- Sub-beoordelingscriteria: In welke tijdsperiode is het verdienmodel realiseerbaar?
 - *Antwoord: minder dan 1 jaar*
 - *Antwoord: tussen 1 – 5 jaar*
 - *Antwoord: langer dan 5 jaar*
 - *Antwoord: nooit*
- Sub-beoordelingscriteria: Na welke tijdsperiode gaat het verdienmodel opbrengsten of besparing van kosten opleveren?
 - *Antwoord: minder dan 1 jaar*
 - *Antwoord: tussen 1 – 5 jaar*
 - *Antwoord: langer dan 5 jaar*
 - *Antwoord: nooit*
- Sub-beoordelingscriteria: Over welke tijdsperiode levert het verdienmodel opbrengsten op / besparing van kosten?
 - *Antwoord: minder dan 3 jaar*
 - *Antwoord: tussen 3 – 10 jaar*
 - *Antwoord: langer dan 10 jaar*
 - *Antwoord: nooit*

Beoordelingscriteria 3: Draagvlak (kruis aan)

- Sub-beoordelingscriteria: Vanuit welke partijen is er draagvlak nodig voor het verdienmodel?
 - Antwoord: Gemeenten Cuijk, Mill en Grave
 - Antwoord: Waterschap Aa en Maas
 - Antwoord: Provincie Noord-Brabant
 - Antwoord: Ondernemers / bedrijven
 - Antwoord: Grondeigenaren in de gemeenten Cuijk, Mill, Grave
 - Antwoord: Organisaties (voorbeeld: ZLTO, Brabantslandschap, milieuvereniging)
 - Antwoord: Inwoners in de gemeenten Cuijk, Mill, Grave
- Sub-beoordelingscriteria: Vanuit welke partijen is er draagvlak voor het verdienmodel?
 - Antwoord: Gemeenten Cuijk, Mill en Grave
 - Antwoord: Waterschap Aa en Maas
 - Antwoord: Provincie Noord-Brabant
 - Antwoord: Ondernemers / bedrijven
 - Antwoord: Grondeigenaren in de gemeenten Cuijk, Mill, Grave
 - Antwoord: Organisaties (voorbeeld: ZLTO, Brabantslandschap, milieuvereniging)
 - Antwoord: Inwoners in de gemeenten Cuijk, Mill, Grave

Beoordelingscriteria 4: financiering (kruis aan)

- Sub-beoordelingscriteria: Wat is de mate van investering om het verdienmodel erealiseerd te krijgen?
 - Antwoord: Geen investering
 - Antwoord: Geringe investering (€0,- tot +-€10.000,-)
 - Antwoord: Middel investering (+- €10.000,- tot €50.000,-)
 - Antwoord: Grote investering (+- €50.000,- en hoger)

Beoordelingscriteria 5: beheer en onderhoud

- Sub-beoordelingscriteria: In welke mate behoeft het verdienmodel beheer & onderhoud?
 - Antwoord: Het verdienmodel behoeft geen beheer & onderhoud
 - Antwoord: Het verdienmodel behoeft jaarlijks tot tienjaarlijks beheer & onderhoud
 - Antwoord: Het verdienmodel behoeft permanente tot jaarlijks beheer & onderhoud
- Sub-beoordelingscriteria: Kan het beheer & onderhoud gefinancierd worden uit de opbrengsten van het verdienmodel?
 - Antwoord: Het verdienmodel financiert het beheer & onderhoud zelf
 - Antwoord: Het verdienmodel financiert het beheer & onderhoud niet zelf

BIJLAGE 13 BEOORDELINGSFORMULIER

TOETSINGSCRITERIA: BEHOUDEN GEBIEDSIDENTITEIT					
	Toetsingscriteria	behoud fysiek-ruimtelijke waarden			
		behoud van gebiedswaarden			
		natuurlijke waarden			
		Wat voor effect heeft het verdienmodel op de landschapswaarden van 'De Raamvallei'?			
		Wat voor effect heeft het verdienmodel op de ecologische waarden van 'De Raamvallei'?			
		Wat voor effect heeft het verdienmodel op de (cultuur) historische waarden van 'De Raamvallei'?			
		Wat voor effect heeft het verdienmodel op het watersysteem van 'De Raam'?			
		behoud sociaal maatschappelijke waarden			
		Wat voor effect heeft het verdienmodel op het behoud van bedrijvigheid, woongenot en recreatieve-sociale voorzieningen (sociaal-maatschappelijke waarden) van 'De Raamvallei'?			
verdienmodellen					
verdienmodellen uitgaande van benutten gebiedswaarden					
visitors pay back / toeristenbelasting					
gebiedsbranding					
streekproducten					
uitzichtgarantie					
entreeheffing					
parkeertarief					
malegenootschappen					
museum					
s(up)port for nature					
wonen in natuur					
recreatieve arrangementen / evenementen					
educatie					
bestemmingsheffing					
landschapsbenzine					
Verdienmodellen uitgaande van benutten fysieke omstandigheden van het gebied					
Delfstofwinning					
Oogsten uit de natuur					
energielandschap					
waterhouderij					
landschapsveiling / adoptie					
natuurbegraven					
verdienmodellen financieringsvormen / producten & diensten					
vrijwilligerswerk					
streekfonds					
streekrekening					
giften/donatie/sponsoring					
aandelen/lidmaatschap/obligaties					
crowdfunding					
subsidies					
privaat beheer					
leningen					
verdienmodellen slim samenwerken & slim verbinden					
regiomunt					
Co2-compensatie					
pacht/erfpacht					
horecaondernemers					
landgoed creëren					
natuurcompensatie					
greendeals					
rood voor groen					
knooperven					
streekblad					
agrarisch natuurbeheer					
grondbank					
buitenplaatsen					

scoremodel
De scores:
1= doet afbreuk
2= Neutraal
3= versterkt

Uitleg:

Het toetsingscriteria: behouden gebiedsidentiteit wordt getoetst aan met erachter voorbeelden uit het gebied weergegeven:

- * Wat voor effect heeft het verdienmodel op de landschapswaarden van 'De Raamvallei'? (vb. het open landschap met agrarische structuur, Kraamplassen te Cuijk, Beerse overlaat).
- * Wat voor effect heeft het verdienmodel op de ecologische waarden van 'De Raamvallei'? (heide, bossen op stuifduinen, ecologie in De Raamvallei).
- * Wat voor effect heeft het verdienmodel op de (cultuur)- historische waarden van 'De Raamvallei'? (vb. Het oorlogsverleden rond Mill, de langoederen raamstelling, en de kastelen)
- * Wat voor effect heeft het verdienmodel op het watersysteem van 'De Raam'?
- * Wat voor effect heeft het verdienmodel op het behoud van bedrijvigheid, woongenot en recreatieve-sociale voorzieningen (sociaal-maatschappelijke waarden) van 'De Raamvallei'?

Het scoringsformulier wordt getoetst door in elk hokje een cijfer in te geven. De invulmogelijkheden zijn:

- 1 = afbreuk (het verdienmodel doet afbreuk aan het sub-criteria)
- 2 = neutraal (het verdienmodel doet geen afbreuk en versterkt het sub-criteria)
- 3 = versterkt (het verdienmodel versterkt het sub-criteria)

+ voor verdere toelichting op de verdienmodellen zie word- bestand: toelichting verdienmodellen'.

TOETSINGSCRITERIA: TIJDSPANNE			
	Toetsingscriteria In welke tijdsperiode is het verdienmodel realiseerbaar? In welke tijdsperiode verdienmodel opbrengsten of besparing van kosten opleveren? Over welke tijdsperiode levert het verdienmodel opbrengsten op / besparing van kosten?		
verdienmodellen			
verdienmodellen benutten gebiedswaarden			
visitors pay back / toeristenbelasting			
gebiedsbranding			
streekproducten			
uitzichtgarantie			
entreeheffing			
parkeertarief			
malegenootschappen			
museum			
s(up)port for nature			
wonen in natuur			
recreatieve arrangementen / evenementen			
educatie			
bestemmingsheffing			
landschapsbenzine			
Verdienmodellen benutten fysiek gebied			
Delfstofwinning			
Oogsten uit de natuur			
energielandschap			
waterhouderij			
landschapsveiling/adoptie			
natuurbegraven			
verdienmodellen financieringsvormen			
vrijwilligerswerk			
streekfonds			
streekrekening			
giften/donatie/sponsoring			
aandelen/lidmaatschap/obligaties			
crowdfunding			
subsidies			
privaat beheer			
leningen			
verdienmodellen slim samenwerken			
regiomunt			
Co2-compensatie			
pacht/erfpacht			
horecaondernemers			
landgoed creëren			
natuurcompensatie			
greendeals			
rood voor groen			
knooperven			
streekblad			
agrarisch natuurbeheer			
grondbank			
buitenplaatsen			

scoremodel
score: (0,1,2 of 3)
1= een tijdsperiode van minder dan 1 jaar 2= een tijdsperiode tussen 1 – 5 jaar 3= een tijdsperiode langer dan 5 jaar 4= Nooit
1=een tijdsperiode van minder dan 1 jaar 2= een tijdsperiode tussen 1 – 5 jaar 3= een tijdsperiode langer dan 5 jaar 4= Nooit
1= een tijdsperiode van minder dan 3 jaar 2= een tijdsperiode tussen 3 – 10 jaar 3= een tijdsperiode langer dan 10 jaar 4= Nooit

Uitleg:
 Het toetsingscriteria: Tijdspanne wordt getoetst aan de hand van 3 sub-criteria aangegeven met een aparte gekleurde kolom, de sub-criteria zijn:
 * In welke tijdsperiode is het verdienmodel realiseerbaar? (groene kolom)
 * Na welke tijdsperiode gaat het verdienmodel opbrengsten of besparing van kosten opleveren? (blauwe kolom)
 * Over welke tijdsperiode levert het verdienmodel opbrengsten op / besparing van kosten? (gele kolom)

De scores worden ingevuld door in elk hokje een cijfer in te vullen 1,2,3 of 4. Elk cijfer geeft een antwoord aan op de sub-criteria, de antwoorden zijn:
 (groene kolom)
 1= een tijdsperiode van minder dan 1 jaar
 2= een tijdsperiode tussen 1 – 5 jaar
 3= een tijdsperiode langer dan 5 jaar
 4= Nooit
 (blauwe kolom)
 1=een tijdsperiode van minder dan 1 jaar
 2= een tijdsperiode tussen 1 – 5 jaar
 3= een tijdsperiode langer dan 5 jaar
 4= Nooit
 (gele kolom)
 1= een tijdsperiode van minder dan 3 jaar
 2= een tijdsperiode tussen 3 – 10 jaar
 3= een tijdsperiode langer dan 10 jaar
 4= Nooit
 + voor verdere toelichting op de verdienmodellen zie word- bestand: 'korte toelichting verdienmodellen'.

TOETSINGSCRITERIA: DRAAGVLAK									
	Toetsingscriteria Vanuit welke partijen is er <u>draagvlak</u> nodig voor het <u>verdienmodel</u> ?	Gemeenten Cuijk, Mill en Grave	Waterschap Aa en Maas	Provincie Noord-Brabant	Ondernemers/bedrijven	Grondeigenaren in de gemeenten Cuijk, Mill, Grave	Organisaties (bv. milieuvereniging)	Inwoners in de gemeenten Cuijk, Mill, Grave	Vanuit welke partijen is er <u>draagvlak</u> voor het <u>verdienmodel</u> ? Gemeenten Cuijk, Mill en Grave Waterschap Aa en Maas Provincie Noord-Brabant Ondernemers/bedrijven Grondeigenaren in de gemeenten Cuijk, Mill, Grave Organisaties (bv. milieuvereniging) Inwoners in de gemeenten Cuijk, Mill, Grave
verdienmodellen									
verdienmodellen benutten gebiedswaarden									
visitors pay back / toeristenbelasting	☐								
gebiedsbranding									
streekproducten									
uitzichtgarantie									
entreeheffing									
parkeertarief									
malegenootschappen									
museum									
s(up)port for nature									
wonen in natuur									
recreatieve arrangementen / evenementen									
educatie									
bestemmingsheffing									
landschapsbenzine									
Verdienmodellen benutten fysiek gebied									
Delfstofwinning									
Oogsten uit de natuur									
energielandschap									
waerhouderij									
landschapsveiling/adoptie									
natuurbegraven									
verdienmodellen financieringsvormen									
vrijwilligerswerk									
streekfonds									
streekrekening									
giften/donatie/sponsoring									
aandelen/lidmaatschap/obligaties									
crowdfunding									
subsidies									
privaat beheer									
leningen									
verdienmodellen slim samenwerken									
regiomunt									
Co2-compensatie									
pacht/erfpacht									
horecaondernemers									
landgoed creëren									
natuurcompensatie									
greendeals									
rood voor groen									
knooperven									
streekblad									
agrarisch natuurbeheer									
grondbank									
buitenplaatsen									

scoremodel

score

X = kruis aan welke partijen van toepassing zijn

Uitleg:
 Het toetsingscriteria: Draagvlak wordt g
 hand van 2 sub-criteria met ieder 7 ant
 mogelijkheden, dit zijn:
 * Vanuit welke partijen is er draagvlak r
 verdienmodel?
 * Vanuit welke partijen is er draagvlak y
 verdienmodel?

De scores worden ingevuld door de ho
 kruisen (x) van de partijen die het antw
 vraag.
 de hokjes die aangekruist kunnen word
 betrekking op de volgende partijen:
 * Gemeenten Cuijk, Mill en Grave;
 * Waterschap Aa en Maas;
 * Provincie Noord-Braban;
 * Ondernemers/bedrijven;
 * Grondeigenaren in de gemeenten Cui
 * Organisaties (bv. milieuvereniging) ;
 * Inwoners in de gemeenten Cuijk, Mill,
 + voor verdere toelichting op de verdien
 word- bestand: 'korte toelichting verdie

TOETSINGSCRITEIA: FINANCIERINGSBRON				
	Toetsingscriteria	Wat is de mate van investering om het verdienmodel gerealiseerd te krijgen?	Geen investering	Geringe investering (€0,- tot +-€10.000,-) Middel investering (+- €10.000,- tot €50.000,-) Grote investering (+- €50.000,- en hoger)
verdienmodellen	scoremodel			
verdienmodellen benutten gebiedswaarden	score:			
visitors pay back/ toeristenbelasting				
gebiedsbranding				
streekproducten				
uitzichtgarantie				
entreeheffing				
parkeertarief				
malegenootschappen				
museum				
s(up)port for nature				
wonen in natuur				
recreatieve arrangementen / evenementen				
educatie				
bestemmingsheffing				
landschapsbenzine				
Verdienmodellen benutten fysiek gebied				
Delfstofwinning				
Oogsten uit de natuur				
energielandschap				
waterhouderij				
landschapsveiling/adoptie				
natuurbegraven				
verdienmodellen financieringsvormen				
vrijwilligerswerk				
streekfonds				
streekrekening				
giften/donaties/sponsoring				
aandelen/obligaties/lidmaatschap				
crowdfunding				
subsidies				
privaat beheer				
leningen				
verdienmodellen slim samenwerken				
regiomunt				
Co2-compensatie				
pacht/erfpacht				
horecaondernemers				
landgoed creëren				
natuurcompensatie				
greendeals				
rood voor groen				
knooperven				
streekblad				
agrarisch natuurbeheer				
grondbank				
buitenplaatsen				

Uitleg:
Het toetsingscriteria: financieringsbron wordt getoetst aan de hand v met 4 antwoord mogelijkheden. Het subcriteria is:
* Wat is de mate van investering om het verdienmodel gerealiseerd te

De scores worden ingevuld door het hokje aan te kruisen (x) met het sub-criteria, de antwoorden waaruit gekozen kan worden voor de sub
* Geen investering Geen investering
* Geringe investering (€0,- tot +-€10.000,-)
* Middel investering (+- €10.000,- tot €50.000,-)
* Grote investering (+- €50.000,- en hoger)
+ voor verdere toelichting op de verdienmodellen zie word- bestand: 'k verdienmodellen'.

TOETSINGSCRITERIA: BEHEER & ONDERHOUD		
	Toetsingscriteria	
	In welke mate heeft het verdienmodel beheer & onderhoud?	kan het verdienmodel zichzelf financieren in de nodige mate van beheer & onderhoud?
verdienmodellen		
verdienmodellen benutten gebiedswaarden		
visitors pay back / toeristenbelasting		
gebiedsbranding		
streekproducten		
uitzichtgarantie		
entreeheffing		
parkeertarief		
malegenootschappen		
museum		
s(up)port for nature		
wonen in natuur		
recreatieve arrangementen / evenementen		
educatie		
bestemmingsheffing		
landschapsbenzine		
Verdienmodellen benutten fysiek gebied		
Delfstofwinning		
Oogsten uit de natuur		
energielandschap		
waterhouderij		
landschapsveiling/adoptie		
natuurbegraven		
verdienmodellen financieringsvormen		
vrijwilligerswerk		
streekfonds		
streekrekening		
giften/donatie/sponsoring		
aandelen/lidmaatschap/obligaties		
crowdfunding		
subsidies		
privaat beheer		
leningen		
verdienmodellen slim samenwerken		
regiomunt		
Co2-compensatie		
pacht/erfpacht		
horecaondernemers		
landgoed creëren		
natuurcompensatie		
greendeals		
rood voor groen		
knooperven		
streekblad		
agrarisch natuurbeheer		
grondbank		
buitenplaatsen		

scoremodel
score: (1,2 of 3
1= Het verdienmodel heeft geen beheer & onderhoud
2= Het verdienmodel heeft jaarlijks tot tienjaarlijks beheer & onderhoud
3= Het verdienmodel heeft permanente tot jaarlijks beheer & onderhoud
1 = het verdienmodel financiert beheer & onderhoud niet zelf
2 = het verdienmodel financiert beheer & onderhoud zelf

Uitleg:
Het toetsingscriteria: beheer & onderhoud wordt getoetst aan de hand van 2 sub-criteria aangegeven met een aparte gekleurde kolom, de sub-criteria zijn:
* In welke mate heeft het verdienmodel beheer & onderhoud? (blauwe kolom)
*kan het verdienmodel zichzelf financieren in de nodige mate van beheer & onderhoud? (groene kolom)

De scores worden ingevuld door in elk hokje een cijfer in te vullen 1,2 of 3 in de blauwe kolom of 1, 2 in de groene kolom. Elk cijfer geeft een antwoord aan op de sub-criteria, de antwoorden zijn:
(blauwe kolom)
1 = Het verdienmodel heeft geen beheer & onderhoud
2 = Het verdienmodel heeft jaarlijks tot tienjaarlijks beheer & onderhoud
3 = Het verdienmodel heeft permanente tot jaarlijks beheer & onderhoud
(groene kolom)
1 = het verdienmodel financiert beheer & onderhoud niet zelf
2 = het verdienmodel financiert beheer & onderhoud zelf
+ voor verdere toelichting op de verdienmodellen zie word- bestand: 'korte toelichting verdienmodellen'.

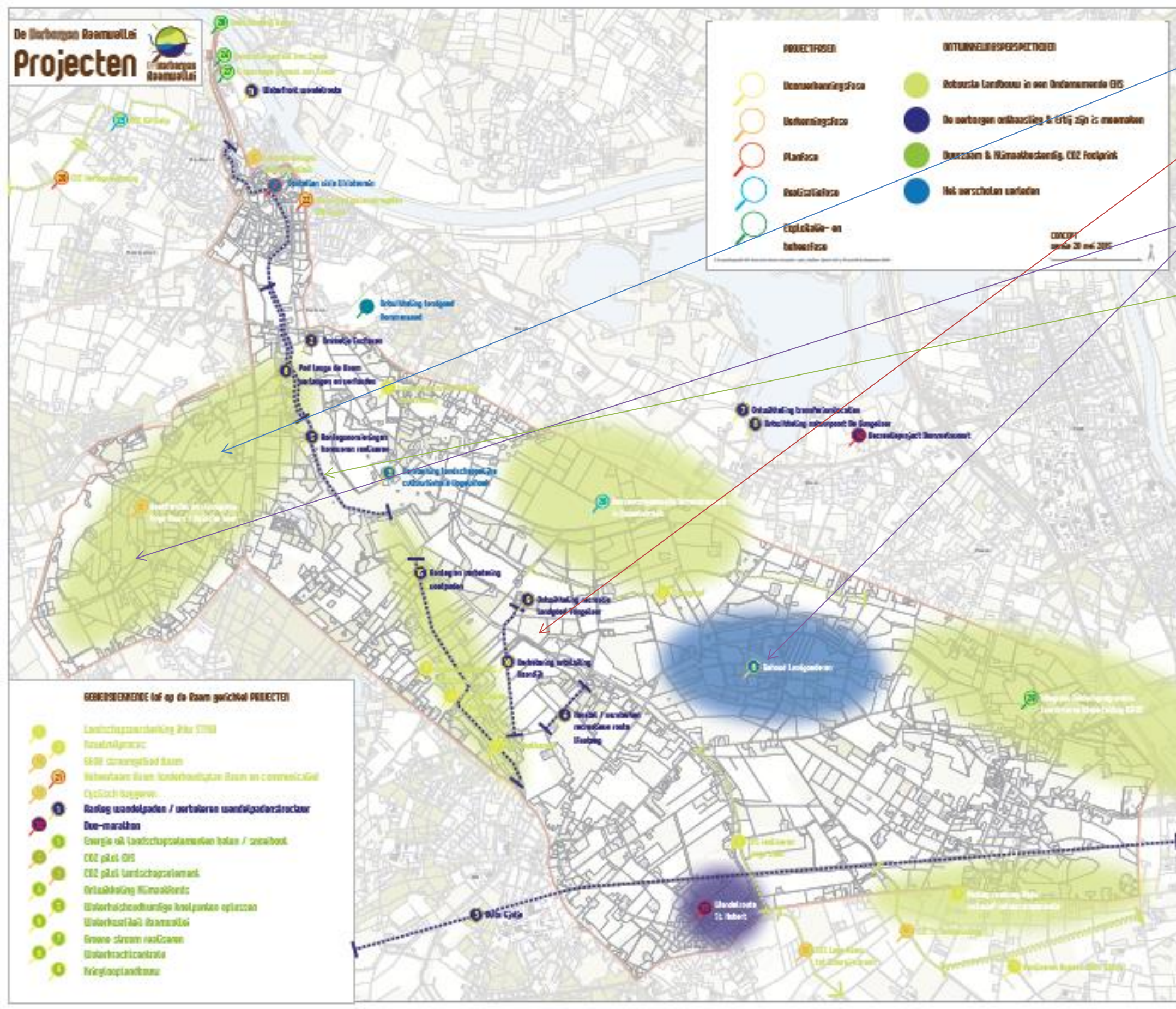
BIJLAGE 14 OVERZICHT GEMIDDELDE SCORES INGEVULDE BEOORDELINGSFORMULIEREN

beoordelingscriteria	Behouden gebiedsidentiteit	Behouden gebiedsidentiteit	Tijdspanne	Tijdspanne	Draagvlak	Draagvlak	financieringsbron	financieringsbron	beheer en onderhoud	beheer en onderhoud
verdienmodellen benutten gebiedswaarden		x 3		x1		x1		x2		x2
visitors pay back / toeristenbelasting	3,27	9,80	3,75	3,75	2,75	2,75	3,50	7,00	3	6
gebiedsbranding	3,00	9,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	2,5	5
streekproducten	3,40	10,20	3,25	3,25	3,50	3,50	2,75	5,50	3	6
uitzichtgarantie	3,20	9,60	3,58	3,58	2,00	2,00	3,50	7,00	2,75	5,5
entreeheffing	3,13	9,40	3,58	3,58	3,00	3,00	2,50	5,00	2,75	5,5
parkeertarief	3,13	9,40	3,92	3,92	2,25	2,25	2,75	5,50	3	6
malegenootschappen	3,47	10,40	3,25	3,25	3,50	3,50	3,25	6,50	3	6
museum	2,87	8,60	2,08	2,08	2,50	2,50	1,25	2,50	1,5	3
s(up)port for nature	3,00	9,00	3,25	3,25	2,75	2,75	3,25	6,50	3,5	7
wonen in natuur	3,40	10,20	3,08	3,08	2,50	2,50	2,75	5,50	3	6
recreatieve arrangementen / evenementen	3,13	9,40	3,17	3,17	3,00	3,00	2,50	5,00	3,5	7
educatie	3,00	9,00	2,42	2,42	4,00	4,00	3,00	6,00	2	4
bestemmingsheffing	2,93	8,80	3,17	3,17	2,50	2,50	3,50	7,00	3	6
landschapsbenzine	3,33	10,00	2,17	2,17	3,00	3,00	3,00	6,00	3,5	7
Verdienmodellen benutten fysiek gebied										
Delfstofwinning	2,13	6,40	1,67	1,67	1,50	1,50	1,25	2,50	2,25	4,5
Oogsten uit de natuur	2,93	8,80	3,42	3,42	3,75	3,75	2,75	5,50	2,5	5
energielandschap	2,47	7,40	2,92	2,92	1,25	1,25	1,00	2,00	2	4
waterhouderij	3,07	9,20	2,75	2,75	2,00	2,00	1,75	3,50	1,75	3,5
landschapsveiling/adoptie	3,07	9,20	3,17	3,17	3,00	3,00	3,25	6,50	3,5	7
natuurbegraven	2,80	8,40	3,25	3,25	2,25	2,25	2,50	5,00	2	4
verdienmodellen financieringsvormen										
vrijwilligerswerk	3,27	9,80	3,50	3,50	3,25	3,25	3,50	7,00	2,75	5,5
streekfonds	3,60	10,80	3,42	3,42	3,50	3,50	3,00	6,00	2	4
streekrekening	3,00	9,00	2,75	2,75	3,00	3,00	3,00	6,00	1,75	3,5
giften/donatie/sponsoring	3,47	10,40	3,33	3,33	3,00	3,00	3,25	6,50	3,75	7,5
aandelen/lidmaatschap/obligaties	3,00	9,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,75	5,50	3	6
crowdfunding	3,47	10,40	3,08	3,08	3,00	3,00	3,00	6,00	3	6
subsidies	3,67	11,00	3,42	3,42	3,00	3,00	2,75	5,50	3,5	7
privaat beheer	3,33	10,00	3,50	3,50	3,25	3,25	2,75	5,50	3,25	6,5
leningen	3,33	10,00	3,33	3,33	3,00	3,00	2,25	4,50	3,5	7
verdienmodellen slim samenwerken										
regiomunt	3,27	9,80	2,42	2,42	3,25	3,25	2,50	5,00	1,5	3
Co2-compensatie	3,53	10,60	3,33	3,33	3,00	3,00	2,38	4,75	1,75	3,5
pacht/erfpacht	3,13	9,40	3,50	3,50	3,50	3,50	3,50	7,00	2,75	5,5
horecaondernemers	3,40	10,20	3,58	3,58	2,50	2,50	3,00	6,00	3	6
landgoed creëren	3,27	9,80	2,58	2,58	2,75	2,75	1,00	2,00	2	4
natuurcompensatie	3,40	10,20	3,25	3,25	3,75	3,75	2,50	5,00	2,25	4,5
greendeals	3,27	9,80	3,17	3,17	3,00	3,00	2,75	5,50	2,25	4,5
rood voor groen	3,33	10,00	3,08	3,08	3,25	3,25	3,00	6,00	2	4
knooperven	3,13	9,40	3,08	3,08	3,50	3,50	2,25	4,50	2,5	5
streekblad	3,00	9,00	3,00	3,00	3,25	3,25	2,75	5,50	2	4
agrarisch natuurbeheer	3,40	10,20	3,33	3,33	3,25	3,25	3,50	7,00	2,5	5
grondbank	2,67	8,00	2,92	2,92	3,00	3,00	2,75	5,50	2,5	5
buitenplaatsen	3,20	9,60	2,92	2,92	2,50	2,50	2,00	4,00	2,25	4,5

BIJLAGE 15 TOTAAL OVERZICHT BEOORDELINGSFORMULIEREN

beoordelingscriteria	Behouden gebiedsidentiteit	Tijdspanne	Draagvlak	financieringsbron	beheer en onderhoud	Totaal
giften/donatie/sponsoring	3,47	3,33	3,00	3,25	3,75	31
subsidies	3,67	3,42	3,00	2,75	3,5	30
malegenootschappen	3,47	3,25	3,50	3,25	3	30
visitors pay back / toeristenbelasting	3,27	3,75	2,75	3,50	3	29
vrijwilligerswerk	3,27	3,50	3,25	3,50	2,75	29
pacht/erfpacht	3,13	3,50	3,50	3,50	2,75	29
landschapsveiling/adoptie	3,07	3,17	3,00	3,25	3,5	29
agraris ch natuurb eheer	3,40	3,33	3,25	3,50	2,5	29
privaat beheer	3,33	3,50	3,25	2,75	3,25	29
s(up)port for nature	3,00	3,25	2,75	3,25	3,5	29
crowdfunding	3,47	3,08	3,00	3,00	3	28
streekproducten	3,40	3,25	3,50	2,75	3	28
horecaondernemers	3,40	3,58	2,50	3,00	3	28
landschapsbenzine	3,33	2,17	3,00	3,00	3,5	28
leningen	3,33	3,33	3,00	2,25	3,5	28
streekfonds	3,60	3,42	3,50	3,00	2	28
uitzichtgarantie	3,20	3,58	2,00	3,50	2,75	28
recreatieve arrangementen / evenementen	3,13	3,17	3,00	2,50	3,5	28
bestemmingsheffing	2,93	3,17	2,50	3,50	3	27
wonen in natuur	3,40	3,08	2,50	2,75	3	27
parkeertarief	3,13	3,92	2,25	2,75	3	27
natuurcompensatie	3,40	3,25	3,75	2,50	2,25	27
aandelen/lidmaatschap/obligaties	3,00	3,00	3,00	2,75	3	27
entreeheffing	3,13	3,58	3,00	2,50	2,75	26
Oogsten uit de natuur	2,93	3,42	3,75	2,75	2,5	26
rood voor groen	3,33	3,08	3,25	3,00	2	26
greendeals	3,27	3,17	3,00	2,75	2,25	26
knooperven	3,13	3,08	3,50	2,25	2,5	25
educatie	3,00	2,42	4,00	3,00	2	25
Co2-compensatie	3,53	3,33	3,00	2,38	1,75	25
streekblad	3,00	3,00	3,25	2,75	2	25
grondbank	2,67	2,92	3,00	2,75	2,5	24
streekrekening	3,00	2,75	3,00	3,00	1,75	24
gebiedsbranding	3,00	3,00	3,00	2,00	2,5	24
buitenplaatsen	3,20	2,92	2,50	2,00	2,25	24
regiomunt	3,27	2,42	3,25	2,50	1,5	23
natuurbegraven	2,80	3,25	2,25	2,50	2	23
landgoed creeeren	3,27	2,58	2,75	1,00	2	21
waterkoudere	3,07	2,75	2,00	1,75	1,75	21
museum	2,87	2,08	2,50	1,25	1,5	19
energielandschap	2,47	2,92	1,25	1,00	2	18
Delfstofwinning	2,13	1,67	1,50	1,25	2,25	17
overzicht groen verdienmodellen/ wegingsfactoren	x3	x1	x1	x2	x2	
verdienmodellen benutten gebiedswaarden						
Verdienmodellen benutten fysiek gebied						
verdienmodellen financieringsvormen						
verdienmodellen slim samenwerken						

BIJLAGE 16 OVERZICHTSKAART AMBITIES + INITIATIEVEN + CONCLUSIE

- 1
- 2
- 4
- 5

